

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA BARTOSZYCE

CZĘŚĆ I UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO (tekst ujednolicony)

Załącznik nr 1 do
Uchwały Nr .....
Rady Miasta Bartoszyce
z dnia .....

Uwaga:

- czcionką normalną oznaczono dotychczasowe, obowiązujące ustalenia studium,
- czcionką przekreśloną oznaczono ustalenia usunięte w wyniku wprowadzonych zmian,
- **kolorem czerwonym oznaczono wprowadzone zmiany (2022) w ustaleniach studium.**

Bartoszyce 2022

Wykonawca Studium z 1998 r.**GLÓWNY PROJEKTANT**

mgr inż. arch. Ewa Piekarska

numer uprawnień urbanistycznych 409/88 z dnia 11.03.1988 r.

Wykonawca Zmiany Studium z 2009 r.**GLÓWNY PROJEKTANT**

mgr inż. arch. Jerzy Borowik

numer uprawnień urbanistycznych 411/88

członek izby urbanistów pod Nr G-157/2003

Wykonawca Studium z 2015 r.

EKOPLAN Pracownia Urbanistyczna Wojciech Kwiatkowski
ul. Trylińskiego 2/115, 10-683 Olsztyn

GLÓWNY PROJEKTANT

inż. urb. Wojciech Kwiatkowski

wpis na listę członków POIU w Gdańsku pod Nr G-272/2010

ZESPÓŁ:

inż. Wioletta Kwiatkowska

mgr inż. Paulina Lubińska

Wykonawca Zmiany Studium z 2022 r.**GLÓWNY PROJEKTANT**

dr inż. Dariusz Łaguna

numer uprawnień urbanistycznych 1672/2002

ZESPÓŁ:

mgr inż. Paweł Jabłoński

mgr inż. Agata Krajnik

mgr inż. Karolina Zielska

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. PODSTAWOWE INFORMACJE O MIEŚCIE	6
2. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE TERENU	7
2.1. Etapy rozwoju przestrzennego miasta	7
2.2. Zagospodarowanie przestrzenne	8
2.3. Tereny zamknięte	12
2.4. Jednostki fizjograficzne	12
3. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	15
3.1. Zasoby środowiska przyrodniczego	15
3.2. Ocena stanu środowiska oraz źródła zagrożeń	23
3.3. Rolnicza przestrzeń produkcyjna	29
3.4. Leśna przestrzeń produkcyjna	30
4. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	30
4.1. Rys historyczny	30
4.2. Charakterystyka kulturowa	31
4.3. Turystyka	33
4.4. Ewidencja zabytków miasta Bartoszyce, w tym obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego	34
4.5. Zabytki archeologiczne	44
4.6. Aleje typowane do ochrony jako element krajobrazu kulturowego	44
5. DEMOGRAFIA	44
5.1. Sytuacja demograficzna miasta Bartoszyce	44
5.2. Prognoza demograficzna	49
6. ANALIZA CHŁONNOŚCI I BILANS TERENÓW	50
7. STRUKTURA WŁASNOŚCI	51
7.1. Struktura władania	51
7.2. Mienie komunalne	53
7.3. Stan budżetu miasta	54
7.4. Zasób mieszkaniowy	57
8. POTENCJAŁ GOSPODARCZY I JAKOŚĆ ŻYCIA	57
8.1. Działalność gospodarcza	57
8.2. Współpraca zagraniczna	66
8.3. Zdrowie	67
8.4. Pomoc społeczna	67
8.5. Kultura	68
8.6. Sport	68
8.7. Oświata	70
8.8. Jakość życia	70
9. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI	71
9.1. Transport drogowy	71
9.2. Transport kolejowy	74
9.3. Komunikacja dalekobieżna i regionalna	74
9.4. Komunikacja miejska	75
9.5. Transport rowerowy	75
9.6. Transport wodny	75
10. STAN SYSTEMÓW INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	76
10.1. Sieć wodociągowa	76
10.2. Sieć kanalizacyjna	76
10.3. Sieć gazowa	77
10.4. System ciepłowniczy	77
10.5. System elektroenergetyczny	78
10.6. Odnawialne źródła energii	78
10.7. Gospodarka odpadami stałymi	79
LITERATURA	81

WSTĘP

Głównym zadaniem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej samorządu lokalnego oraz ustalenie zasady jej realizacji wynikającej przyjętej strategii rozwoju miasta. Podstawowym celem polityki przestrzennej powinna być ochrona i zachowanie ładu przestrzennego, rozumianego jako takie kształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Za podstawę działań w zakresie kształtowania polityki przestrzennej miasta należy przyjąć konstytucyjną zasadę zrównoważonego rozwoju, czyli odpowiednie i świadome ukształtowanie relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym (rozwojem miasta), dbałością o środowisko (również antropogeniczne) oraz jakością życia.

Przyjmując powyższe zasady za podstawę działań, po rozpoznaniu uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju miasta, określono kierunki i zasady rozwoju przestrzeni jako podstawowy instrument realizacji polityki samorządu.

Studium jest dokumentem o charakterze strategicznym, pozwalającym zarządzać przestrzenią miejską z uwzględnieniem szerokiego kontekstu. Podstawowym dokumentem operacyjnym powinien być miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, którego ustalenia nie mogą być sprzeczne z zasadami polityki przestrzennej określonymi w studium.

Podstawy prawne opracowania zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bartoszyce:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 293 ze zmianami),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U. 2004 nr 118 poz. 1233),
- Uchwała Nr XI/75/2019 Rady Miasta Bartoszyce z dnia 30 maja 2019 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bartoszyce, zmieniona Uchwałą Nr XVII/111/2019 Rady Miasta Bartoszyce z dnia 24 października 2019 r. w sprawie zmiany uchwały o przystąpieniu do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bartoszyce.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego to opracowanie przestrzenne, które jest sporządzane przez organ wykonawczy (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) dla obszaru w granicach administracyjnych gminy (miejskiej lub wiejskiej).

Dokument ten składa się z dwóch części: tekstowej i graficznej. Powinien uwzględniać ustalenia zawarte w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju i planie zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy.

Sporządzenie Studium wymaga analizy szeregu dostępnych materiałów wejściowych oraz uwarunkowań wynikłych m. in. z:

- 1) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
- 2) stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
- 3) stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego;
- 4) stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;

- 5) warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zgodnie z uniwersalnym projektowaniem;
- 6) zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
- 7) potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:
  - a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,
  - b) prognozy demograficzne,
  - c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
  - d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę;
- 8) stanu prawnego gruntów;
- 9) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
- 10) występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
- 11) występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla;
- 12) występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
- 13) stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
- 14) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
- 15) wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

Dokument Studium składa się z następujących części:

- 1) tekstowej (tekst ujednolicony) pt. „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego miasta Bartoszyce”, stanowiącej załącznik nr 1 do uchwały;
- 2) graficznej w skali 1:5000 pt. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Bartoszyce. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego”, stanowiącej załącznik nr 2 do uchwały;
- 3) tekstowej (tekst ujednolicony) pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego miasta Bartoszyce”, stanowiącej załącznik nr 3 do uchwały;
- 4) graficznej w skali 1:5000 pt. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Bartoszyce. Kierunki rozwoju przestrzennego”, stanowiącej załącznik nr 4 do uchwały.

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O MIEŚCIE

Miasto Bartoszyce jest położone w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego w powiecie bartoszyckim, którego jest stolicą. Powiat bartoszycki zlokalizowany jest przy granicy polsko-rosyjskiej z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej. W skład powiatu wchodzi też gminy: Bartoszyce, Bisztynek, Sępól, Górowo Iławeckie, miasto Górowo Iławeckie.

Gmina miejska Bartoszyce w całości graniczy z gminą wiejską Bartoszyce. Bartoszyce są zlokalizowane w odległości 17 km od granicy z Obwodem Kaliningradzkim. Stanowią ważniejszy punkt na trasie wiodącej do przejścia granicznego Bezledy – Bagrationowsk, dzięki czemu miasto zyskuje rangę ważnego ośrodka tranzytowego.

Rysunek nr 1. Położenie Miasta Bartoszyce
Źródło: <http://bartoszyce.pl/miasto/polozenie/>

Najbliżej położonymi ośrodkami miejskimi są: Olsztyn – 72 km, Elbląg – 120 km, Białystok – 240 km, Warszawa – 286 km, Gdańsk – 171 km, Kaliningrad – 51 km.

Według danych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2012 r. Bartoszyce liczyły 24719 mieszkańców, **na koniec 2019 r. liczba mieszkańców zmniejszyła się do 23284 osób (spadek o 6%).**

Łączna powierzchnia miasta to 1179 ha. Z dniem 1 stycznia 2014 r. granice administracyjne miasta Bartoszyce uległy zmianie poprzez włączenie w północnej części miasta terenów z obszaru należącego do gminy wiejskiej Bartoszyce (Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany siedziby władz gminy). W skład przyłączonych terenów wchodziły grunty z obrębu Jarkowo o łącznej powierzchni 71,43 ha oraz działka o powierzchni 7,38 ha stanowiąca część obszaru obrębu Łojdy. Łączna powierzchnia przyłączonych obszarów to 78,81 ha.

Pod względem położenia geograficznego miasto Bartoszyce znajduje się w obrębie mezoregionu fizycznogeograficznego – Równiny Sępopolskiej, w rozległym obniżeniu wysoczyzny morenowej płaskiej przeciętej doliną rzeki Łyny. Obszar jest prawie płaski, nachylony przeważnie w kierunku Łyny. W otoczeniu miasta, a także częściowo w jego obrębie znajdują się tereny wysoczyzny morenowej, płaskiej i lokalnie falistej. W kierunku na południowy-zachód od miasta dominują pagórki czołowo-morenowe.

Położenie w pobliżu międzynarodowego przejścia granicznego, obecność Warmińsko-Mazurskiej Strefy Ekonomicznej, drogi krajowej nr 51, atrakcyjna oferta turystyczna oraz dobrze rozwinięta infrastruktura techniczno-społeczna wpływają na atrakcyjność miasta.

Miasto Bartoszyce podlega przemianom i stałej modernizacji. Inwestycje infrastrukturalne i

komunikacyjne, w tym między innymi rozpoczęta w 2020 r. budowa mostu na Łynie w ciągu ulicy Poniatowskiego, a także przebudowa fragmentów ulic, skrzyżowań, chodników i ścieżek rowerowych, znacząco podniosą sprawność układu komunikacyjnego, co powinno wpłynąć na dostępność nowych terenów inwestycyjnych. Również inwestycje z zakresu infrastruktury społecznej, obejmujące oświatę, kulturę i sport, jak otwarta w sierpniu 2020 r. hala sportowa przy ul. Korczaka wpłyną na podniesienie zarówno poziomu kształcenia, jak i możliwość organizacji imprez sportowych.

Bartoszyce są jednym z szybko rozwijających się miast województwa warmińsko-mazurskiego i stanowią najsilniejszy ośrodek gospodarczy powiatu bartoszyckiego.

2. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE TERENU

2.1. ETAPY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA

Na rozwój przestrzenny miasta Bartoszyce miały wpływ w dużej mierze Dzieje Prus Wschodnich, uwarunkowania fizjograficzne oraz wydarzenia historyczne. Można wyróżnić następujące etapy rozwoju przestrzennego miasta Bartoszyce:

Etap 1

Przyszłe miasto Bartoszyce miało swój początek w pruskiej osadzie. Położona na niezalesionej „wyspie” posiadała szereg naturalnych walorów obronnych. W 1240 roku na lewym brzegu Łyny - w jej zakolu, na górze został wzniesiony drewniany zamek warowny. Istnieją dwie hipotezy rozlokowania się miasta. Jedna wskazuje na lewy brzeg Łyny, w sąsiedztwie zamku; druga - na prawy brzeg rzeki, gdzie rozwinęło się miasto średniowieczne nawiązujące do prawdopodobnie istniejącego placu targowego.

Etap 2

W 1326 roku wydano dla Bartoszyce przywilej lokacyjny. Miasto nazwano Rosenthal. Nowym przywilejem 1332 r. założono nowe miasto po drugiej stronie rzeki. Przywilej lokacyjny regulował ustalenia dotyczące planowania miasta - regularnego w założeniu, wytyczał parcele, określał przeznaczenie wydzielanych łąnów. Układ przestrzenny miasta charakteryzował kształt owalny, czy raczej nieregularnej elipsy. Ówczesne rozplanowanie układu przestrzennego miasta wymagało zamknięcia takiego układu pod względem obronnym, wydzielenia rynku - powierzchni targowej, działek pod zabudowę i rozwiązania komunikacyjnego. W środku miasta został wytyczony prostokątny rynek. Ulice wewnątrz układu tworzyły sieć, przecinając się pod kątem prostym (układ szachownicowy). Rynek i ulice wykreślały tzw. bloki, które były dzielone na parcele budowlane. Parcela zwykle była zabudowywana szczytem do ulicy, a w głębi znajdowały się budynki gospodarcze.

W Bartoszycach istniały dwa odrębne układy przestrzenne - miasto i zamek. Na sylwetkę i fizjonomię miasta obok samego rozplanowania i obiektów architektonicznych wpływała również konfiguracja terenu.

Etap 3

Okres od XVI do XVIII wieku w układzie przestrzennym miasta zaznaczył się rozbudową przedmieść i zabudową wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Miasto wyraźnie rozrastało się w kierunku północnym. Na lewym brzegu Łyny, na górze zamkowej pojawiły się zabudowania i ta część podobnie jak prawobrzeżna była otoczona murem. Mury miejskie w XVII wieku dodatkowo obwarowano bastionami ziemnymi. W 1780 roku wybudowano nowy most na Łynie, w miejscu

starego. Zmianę panoramy miasta w ówczesnych czasach spowodowało niewątpliwie rozebranie w połowie XVIII wieku wieży: prochowej i przy zbrojowni oraz Bramy Królewieckiej, a także zlikwidowanie w tym samym czasie Dolnego Młyna i osuszenie stawu, z którego powstałe grunty podzielono na działki. Koniec XVI wieku to ponownie wzrost zamożności Bartoszyce.

Etap 4

Oblicze miasta na przestrzeni XIX wieku kształtowały niestety w dużej mierze klęski. Zapoczątkowana w 1807 roku wojna z Francuzami przyniosła miastu wiele strat. Poza wojną piętno na wizerunku miasta odcisnęły pożary. Pierwszy jeszcze w 1788 roku strawił Przedmieście Lidzbarskie, drugi w 1850r. niemalże połowę miasta. Ponieważ domy nigdy nie zostały odbudowane - kształt rynku - wydłużony, został zachowany do dzisiaj. Nową zabudowę mieszkaniową zaczęto sytuować na Przedmieściu Kętrzyńskim. Nowo powstałe domy budowano na rzucie prostokąta; do ulicy dotykały węższym bokiem. Miasto stopniowo upodabniało się do wielkiej wsi. Główną formą gospodarki było rolnictwo. Dopiero trzecia ćwierć XIX wieku przyniosła poprawę ekonomicznej sytuacji miasta i zaczęły się upowszechniać w krajobrazie elementy industrialne. Powstał też szereg nowych budowli użyteczności publicznej. Ponieważ w mieście stacjonowało dużo wojsk, w latach 1873 i 1875 wybudowano dwa budynki koszarowe a w 1896 szkołę podoficerską wraz zapleczem.

Z panoramy miasta zniknęły pozostałości murów obronnych. W latach 1867 - 72 wybrukowano ulice i place w mieście. W 1890 roku i 1903 roku urządzono dwa parki miejskie na lewym brzegu Łyny. W 1912 roku zagospodarowano dawny poligon woskowy po prawej stronie rzeki, w miejscu którego powstał las miejski.

Rozwój przemysłu i komunikacji, a także związane z tym powstawanie klasy robotniczej odcisnęło piętno na wizerunku miasta. Konsekwencją rozbudowy zakładów przemysłowych, które skoncentrowały się głównie na prawym brzegu Łyny (między rzeką a torami kolejowymi) był stosunkowo nieregularny rozwój przedmieść. Napływ ludności związany z podejmowaniem pracy wytworzył problem budownictwa mieszkaniowego. Okazja zarobku na wynajmowaniu mieszkań pociągnęła za sobą intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego w układzie pozbawionym ładu przestrzennego i walorów estetycznych. Dopiero po I wojnie światowej podporządkowano budownictwo założeniom urbanistycznym ustalonym przez architektów miejskich. W tym czasie zaczęto wznosić bloki mieszkaniowe, przez zawiązujące się spółdzielnie (okolice dworca, obok szpitala, ul. Zakole) oraz wille finansowane z funduszy prywatnych.

W mieście tuż przed wybuchem II wojny światowej, dokonał się jeszcze „chwilowy” rozkwit. Wybudowano 3 wielkie zespoły koszar, osiedle domów jednorodzinnych dla oficerów w południowej części miasta (okolice ul. Andersa). Powstały również dwa osiedla domów jednorodzinnych, jedno dla robotników, drugie dla urzędników. Działania i wydarzenia II wojny światowej zniszczyły w znacznym stopniu zabudowę miasta: szacuje się na 50 %.

2.2. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (zwanym dalej pzpw) powiat bartoszycki, kętrzyński i lidzbarski są sklasyfikowane jako obszar północny. Cechuje się on korzystnymi warunkami przyrodniczo-rolniczymi, wysokim udziałem użytków rolniczych, małym udziałem lasów, dużym stopniem zmeliorowania oraz potencjałem do rozwoju przemysłu materiałów budowlanych (ze względu na zasobne złoża surowców ilastych). Problemem jest wysoka stopa bezrobocia.

Miasto Bartoszyce w pzpw jest scharakteryzowane jako subregionalny ośrodek rozwoju. Stanowi główny ośrodek obsługi obszaru w zakresie szkolnictwa, ochrony zdrowia, kultury czy sportu. Przedsiębiorczości w mieście sprzyja lokalizacja w strefie przygranicznej i obecność Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

W bartoszycko-kętrzyńskiej strefie polityki przestrzennej postuluje się m. in.: rozwój

przedsiębiorczości związanej z położeniem przygranicznym, restrukturyzację rolnictwa, rozwój rolnictwa ekstensywnego, rozwój przemysłu wodochłonnego zlokalizowanego w pobliżu rzeki Łyny, rozwój turystyki w oparciu o rzekę Łynę, modernizacja infrastruktury technicznej. W mieście Bartoszyce wymagany jest rozwój potencjału gospodarczego mający na celu poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. Zaleca się modernizację infrastruktury społecznej.

Innym dokumentem sporządzonym dla obszaru miasta Bartoszyce jest Strategia Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2016-2022 (Uchwała Nr XXVI/169/2016 Rady Miasta Bartoszyce z dnia 29 września 2016 r.) Misję miasta sformułowano jako:

systematyczne podnoszenie jakości życia mieszkańców oraz tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji społecznej.

Celami strategicznymi są:

1. Infrastruktura miejska;
2. Zrównoważona gospodarka miasta;
3. Poprawa jakości życia;
4. Aktywizacja społeczeństwa.

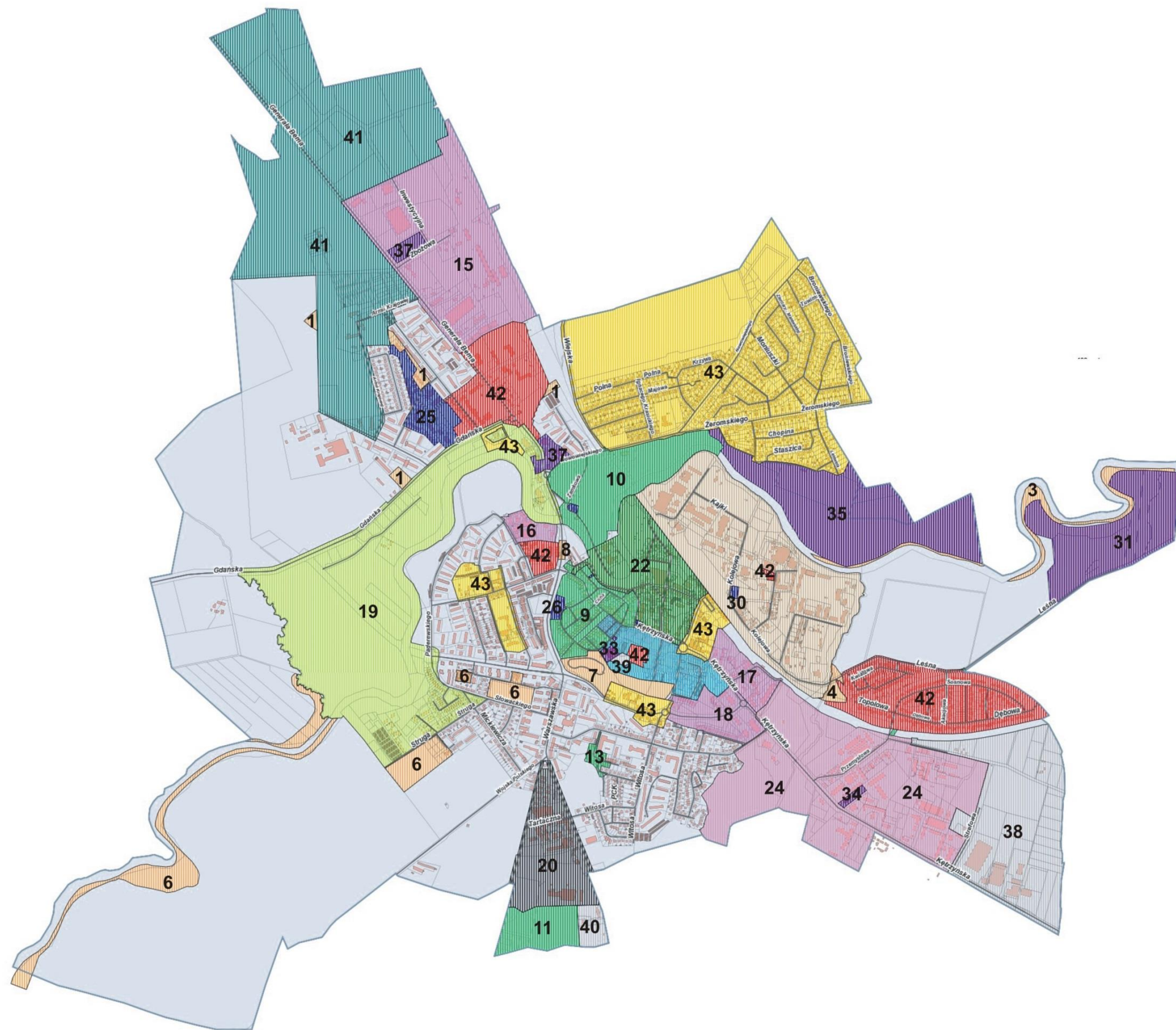
Wykaz obowiązujących na terenie miasta Bartoszyce miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zamieszczono w tabeli nr 1.

L.p.	Nazwa planu	Data uchwalenia / Data publikacji
1.	mpzp terenów położonych w rejonie ul. Bema i Gdańskiej- zał. 1	Uchwała Nr 30/VI/99 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 24 lutego 1999 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 18, poz. 179 z dn. 14.04.1999 r.)
2.	mpzp w rejonie ul. Nowowiejskiego- zał. 2	
3.	mpzp terenów zalewowych projektowanej elektrowni wodnej w Szylinie oraz powiększenia cmentarza komunalnego- zał. 3	
4.	mpzp fragmentów terenu Zatorza - zał. 4	
5.	mpzp terenów przemysłowo-składowych przy ul. Kętrzyńskiej - zał. 5 – uchylony przez mpzp lp. 38	
6.	mpzp w rejonie ul. Słowackiego i Struga oraz elektrowni na rzece Łynie - zał. 6	
	mpzp w zakolu rzeki Łyny – zał. 7 – uchylony przez mpzp lp. 10 i 22	
	mpzp w rejonie ul. Kętrzyńskiej i terenów kolejowych – zał. 8 – uchylony przez mpzp lp. 17, 18 i 22	
7.	mpzp fragmentów śródmieścia w rejonie ul. Boh. Warszawy - zał. 9	
8.	mpzp w rejonie ul. Okrzei i Bema - zał. 10	Uchwała Nr 205/XXVI/2001 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 28 lutego 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 27, poz. 346 z dn. 06.04.2001 r.)
9.	mpzp Śródmieścia Bartoszyce - zał. 1	
10.	mpzp ul. Zamkowa-Nowowiejskiego-Drzewna-Żeromskiego-rz. Łyna -zał. 2	
11.	mpzp ul. Warszawska-Połącze-MM Internationale - zał. 3	
12.	mpzp Międzytorze - zał. 4	
13.	mpzp ul. PCK-ul. Marksa-Witosa- zał. 5	Uchwała Nr 279/XXXIV/2002 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 27 lutego 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 45, poz. 710 z dn. 11.04.2002 r.)
	mpz ul. Kętrzyńska (baza PKS) – zał. 6 - uchylony przez mpzp lp.24	
	mpzp terenów przemysłowych przy ul. Kętrzyńskiej – uchylony przez mpzp lp. 38	

15.	mpzp ul. Bema , tereny PKP, granica miasta - zał. 1	Uchwała Nr 205/XXXV/2005 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 30 czerwca 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 103, poz. 1393 z dn. 10.08.2005 r.)
16.	mpzp ul. Nad Łyną, ul. Okrzei, ul. Bema - zał. 2	
17.	mpzp ul. 11 Listopada, Plac Dworcowy, Kolejowa, Konopnickiej, Kętrzyńska - zał. 3	
18.	mpzp ul. Warmińska, Kętrzyńska, Marksa, E. Plater, Brzeszczańskiego -zał. 4	
19.	mpzp ul. Gdańską, Bema, rz. Łyną, ul. Słowackiego i Struga	Uchwała Nr XLV/262/06 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 30 marca 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 66, poz. 1218 z dn. 22.05.2006 r.)
20.	mpzp obszaru ograniczonego ul. Warszawską, Andersa	Uchwała Nr L/293/2006 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 28 września 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 170, poz. 2446 z dn. 10.11.2006 r.)
21.	mpzp ul. Kętrzyńska, Pl. Konstytucji 3-go Maja, Kowali, Kopernika, Boh. Warszawy, Warmińska	Uchwała nr IX/59/2007 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 29 maja 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 106, poz. 1515 z dn. 20.07.2007 r.)
22.	mpzp ograniczony terenem PKP, rz. Łyna, ul. Prusa, Młynarska, Kętrzyńska, 11 Listopada	Uchwała nr IX/60/2007 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 29 maja 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 106, poz. 1516 z dn. 20.07.2007 r.)
23.	mpzp ograniczony terenami rz. Łyną, terenem PKP, rz. Suszycą	Uchwała nr X/70/2007 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 26 czerwca 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 121, poz. 682 z dn. 13.08.2007 r.)
24.	mpzp ograniczonego terenem PKP, granicą administracyjną miasta, terenem Cmentarza Komunalnego, terenem sportowo-rekreacyjnym przy ul. Kętrzyńskiej	Uchwała Nr XXI/152/2008 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 27 maja 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 122, poz. 2025 z dn.06.08.2008r.)
25.	mpzp terenu położonego przy ulicach: Gdańskiej, Chilmanowicza, Popieluszki –zał. Nr 1	Uchwała Nr V/21/2011 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 10 marca 2011r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 53, poz. 853 z dn. 28.04.2011r.)
26.	mpzp terenu położonego przy ulicy Mazurskiej –zał. Nr 2	
27.	mpzp terenu położonego przy skrzyżowaniu ulic Młynarskiej i Kętrzyńskiej –zał. Nr 3	
28.	mpzp terenu położonego przy ulicy Prusa –zał. Nr 4	
29.	mpzp terenu położonego przy ulicy Wybrzeża –zał. Nr 5	Uchwała Nr V/21/2011 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 10 marca 2011r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 53, poz. 853 z dn. 28.04.2011r.)
30.	mpzp terenu położonego przy ulicy Kajki zał. Nr 6	
31.	mpzp terenu cmentarza komunalnego przy ul. Leśnej- zał. Nr 1	
32.	mpzp terenu położonego przy skrzyżowaniu ulic Gen Bema z Nowowiejskiego – zał. Nr 2	
33.	mpzp terenu działki 123/121 przy ulicy Kopernika –zał. Nr 3	Uchwała Nr XXVII/208/2013 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 25 kwietnia 2013r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. poz. 1932 z dn. 22 maja 2013r.)
34.	mpzp terenu działki Nr 99/14 przy ulicy Kętrzyńskiej – zał. Nr 4	
35.	mpzp terenów sportowych przy osiedlu „Działki” –zał. Nr 5	
36.	mpzp terenu działek 123/125, 123/24, 123/36 przy ulicy Kopernika –zał. Nr 6	
37.	mpzp terenu działki Nr 61 przy ulicy Bema – zał. Nr 7	Uchwała Nr XXXI/230/2013 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 26 września 2013r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. poz. 2976 z dn. 31.10.2013r.)
38.	mpzp terenu w sąsiedztwie ulic Kętrzyńska, Strefowa, Przemysłowa – zał. 1	
39.	mpzp dla terenu działki 123/128 i części działek 123/133 i 123/127 przy ul. Kętrzyńskiej - zał. Nr 2	
40.	mpzp dla terenu położonego przy ul. Warszawskiej - zał. Nr 3	

41	mpzp miasta Bartoszyce	Uchwała Nr XVIII/108/2016 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 21 stycznia 2016 (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 25.02.2016r. Nr 18 poz. 919)
42	mpzp miasta Bartoszyce zał. nr 1 zał. nr 2 zał. nr 3 zał. nr 4 zał. nr 5 zał. nr 6	Uchwała Nr XXXIII/217/2017 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 27 kwietnia 2017r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 25.05.2017r. poz. 2458)
43	mpzp miasta Bartoszyce zał. nr 1 zał. nr 2 zał. nr 3 zał. nr 4 zał. nr 5	Uchwała Nr V/29/2019 Rady Miasta Bartoszyce z dn. 28 lutego 2019r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 02.04.2019r. poz. 1773)

Źródło: <http://sip.bartoszyce.pl>

Rysunek nr 2. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie miasta Bartoszyce

Źródło: <http://sip.bartoszyce.pl>

Dla obrębu geodezyjnego Jarkowo, który od 01.01.2014r. znajduje się w granicach administracyjnych miasta Bartoszyce, został uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – Uchwała Nr VIII/48/2003 Rady Gminy w Bartoszycach z dnia 04 lipca 2003r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów przemysłowo-usługowych w obrębie geodezyjnym Jarkowo Gmina Bartoszyce. Ze względu na zmianę granic administracyjnych przedmiotowy plan przestał obowiązywać.

2.3. TERENY ZAMKNIĘTE

W granicach miasta Bartoszyce znajdują się tereny zamknięte i strefy ochronne:

- 1) obiekty wojskowe 20-tej Bartoszyckiej Brygady Zmechanizowanej im. Hetmana Wincentego Gosiewskiego, zlokalizowane w południowo-zachodniej części Miasta przy ul. Wojska Polskiego i Andersa;
- 2) teren linii kolejowej przebiegającej przez Miasto;
- 3) ~~teren Aresztu Śledczego przy ul. Warszawskiej 5.~~

2.4. JEDNOSTKI FIZJOGRAFI CZNE

Warunki fizjograficzne, którymi charakteryzują się okolice miasta Bartoszyce są dość typowe dla Równiny Sępopolskiej, w obrębie której jest położone miasto.

Przestrzennie dominują jednostki geomorfologiczne, które stwarzają korzystne warunki dla rozwoju zainwestowania miejskiego: wysoczyzna morenowa i zandr (Rysunek nr 3).

Na terenach leżących peryferyjnie w stosunku do centrum miasta i w okolicach dominuje wysoczyzna morenowa, płaska lub falista, miejscami pagórkowata. W podłożu występują gliny i iły. Wody gruntowe nie tworzą ciągłego poziomu. Zwykle zalegają głębiej niż 2 m ppt. lecz miejscami występują płycej w postaci sączeń śródglinowych, szczególnie w zagłębieniach terenu i lokalnych dolinkach. Warunki podłoża budowlanego są na ogół średniokorzystne, miejscami - głównie w kierunku zagłębień terenowych - warunki gruntowo - wodne pogarszają się ze względu na uplastycznienie gruntów spoistych w obecności płytkiej wody. Na obszarze tym dominują gleby o dużej urodzajności: III i IV klasy bonitacyjnej, kompleksu pszennego dobrego. Nie występują lasy. Występują tylko niewielkie enklawy na siedliskach wilgotnych i bagiennych. Warunki topoklimatyczne określa się jako przeciętne.

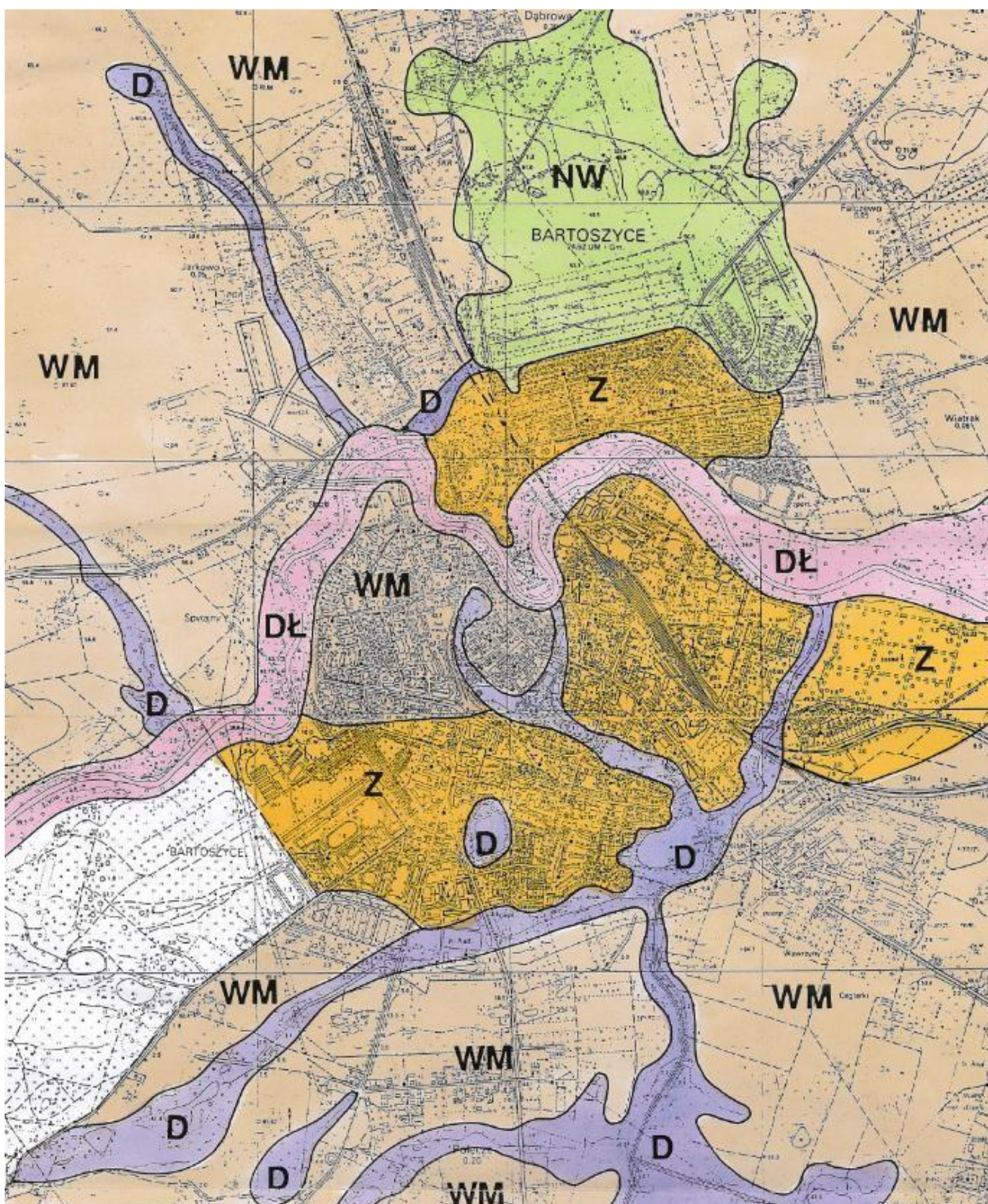
Obecna zabudowa położona jest w przewadze na piaszczystych, zandrowych osadach wód lodowcowych, występujących wzdłuż doliny Łyny. Jest to obszar prawie płaski, nachylony w kierunku doliny Łyny. W podłożu występują przeważnie piaszczyste osady wód lodowcowych. Wody gruntowe występują zwykle głębiej niż 2-4 m ppt. W przewadze są to tereny o korzystnych warunkach podłoża budowlanego. Występują tu gleby małej przydatności dla produkcji rolnej. Warunki topoklimatyczne są generalnie przeciętne. We wschodniej części tego terenu występują lasy w przewadze na siedliskach boru mieszanego świeżego o korzystnych warunkach mikroklimatycznych dla pobytu ludzi.

Łyna oraz jej główny dopływ na terenie miasta - Suszyca, będące głównymi elementami sieci hydrograficznej rejonu miasta, płyną w dość głęboko wciętych dolinach. Można je określić jako erozyjno - akumulacyjne. Dna dolin wypełnione są osadami rzecznyymi, głównie namułami i piaskami słabo skonsolidowanymi. Wody gruntowe występują płytko pod powierzchnią terenu, z reguły na głębokościach 0 - 2 m. Są to tereny o niekorzystnych warunkach podłoża gruntowego i topoklimatycznych.

Dla rozwoju miasta zdecydowanie nieodpowiednie są doliny rzeczne, a głównie największa z nich - dolina Łyny. Wiąże się to zarówno z trudnymi warunkami gruntowo -

wodnymi i z nieodpowiednim mikroklimatem, jak i z możliwością wystąpienia powodzi w trakcie wezbrań rzeki, a także z erozją brzegów rzecznych. Tereny pozostałych jednostek geomorfologicznych mogą być przewidywane pod jego rozwój. Głównym ograniczeniem na wysoczyźnie morenowej jest wysoka wartość rolnicza gleb.

FIZJOGRAFICZNE JEDNOSTKI FUNKCJONALNE

SYMBOL TERENU	TYP TERENU	CHARAKTERYSTYKA	OCENA	SYMBOL TERENU	TYP TERENU	CHARAKTERYSTYKA	OCENA
Korzystne dla rozwoju miasta				Niekorzystne			
Z	Tereny zandru	Tereny w dużej części zabudowane, a w pobliżu zabudowy miejskiej porośnięte lasem. W podłożu przeważają piaski wodnolodowcowe podścielone gliną zwałową. Warunki topoklimatyczne generalnie korzystne.	Na terenach niezalesionych niska wartość przyrodnicza, gleby o dość niskiej urodzajności. Warunki fizjograficzne generalnie korzystne pod zabudowę.	DL	Dolina Łyny	Taras zalewowy i nadzalewowy oraz strome zbocza i skarpy doliny. Pokrycie terenu zróżnicowane z dużym udziałem zieleni i terenów podmokłych.	Generalnie wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe. Zróżnicowana przydatność do upraw rolnych. Warunki fizjograficzne niekorzystne lub nieprzydatne do zabudowy i całorocznego pobytu ludzi.
WM	Wysoczyzna morenowa	Obszary w większości rolnicze, bezleśne. Gleby kompleksów pszennych III i IV klasy bonitacyjnej. W podłożu dominują gliny zwałowe, lokalnie silnie ilaste. Warunki topoklimatyczne generalnie korzystne.	Bezleśna kraina rolnicza z kompleksami urodzajnych gleb. Walory przyrodnicze przeciętne. Warunki fizjograficzne generalnie korzystne pod zabudowę.	D	Doliny i obniżenia	Większe doliny i obniżenia terenu, w przewadze podmokłe, z gruntami słabonośnymi i o niekorzystnych warunkach topoklimatycznych.	Generalnie wysokie walory przyrodnicze, a także krajobrazowe. Na ogół korzystne do upraw rolnych, głównie łaskarskich. Warunki fizjograficzne niekorzystne lub nieprzydatne do zabudowy i całorocznego pobytu ludzi.
NW	Niecka wysoczyzny	Obszar obniżony, w stosunku do sąsiednich. Tendencje do zalegania płytkiej wody gruntowej. Grunty o mniej korzystnych parametrach wytrzymałościowych. Tendencje do występowania okresowo mniej korzystnych warunków topoklimatycznych. Gleby kompleksów pszennych III i IV klasy bonitacyjnej.	Wartości przyrodnicze dość wysokie, potencjalnie wysokie. Gleby urodzajne. Warunki fizjograficzne w większości mniej korzystne do zabudowy i do całorocznego pobytu ludzi.				

Rysunek nr 3. Fizjograficzne jednostki funkcjonalne na terenie miasta Bartoszyce

3. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1.1. GEOMORFOLOGIA I UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI

Bartoszyce znajdują się w obrębie mezoregionu fizycznogeograficznego zwanego Równiną Sępopolską, która wchodzi w skład makroregionu Nizina Staropruska.

Miasto położone jest w rozległym obniżeniu wysoczyzny morenowej płaskiej, którą przecina dolina rzeki Łyny. Tworzą go w większości osady wód lodowcowych i rzecznych. Jest to obszar prawie płaski, nachylony przeważnie w kierunku Łyny. Rozciąga się on wąskim pasem wzdłuż tej rzeki, również poza granicami miasta. Powierzchnia jego znajduje się na ogół na wysokości 42 - 55 m npm.

W otoczeniu miasta, a także częściowo w jego obrębie, znajdują się tereny wysoczyzny morenowej, płaskiej i lokalnie falistej. Powierzchnia tych terenów jest wyniesiona nad poziom morza na wysokość od około 50 m do około 70 m. W kierunku na południowy - zachód od miasta - w rejonie Połącza, dominują w krajobrazie pagórki czołowo - morenowe. Ich kulminacje znajdują się na wysokościach rzędu 80 m npm. Rzeźba terenu jest pagórkowata z licznymi oczkami wodnymi w obniżeniach terenu. Pagórki dochodzą do kilkunastu metrów wysokości względnej. Posiadają charakterystyczne płaskie wierzchołki i dość symetryczne zbocza, przeważnie o nachyleniu kilkunastu procent.

Dolina rzeki Łyny jest największą wklęsłą formą urozmaicającą krajobraz Równiny Sępopolskiej. Rzeka na terenie miasta ma na ogół charakter erozyjny, tworząc dość wąską dolinę (o szerokości przeważnie około 300 m), która dość głęboko wcina się w teren (na ogół na głębokość kilkunastu metrów) - erodując brzegi poziomu wodnolodowcowego, a miejscami podcina powierzchnię wysoczyzny polodowcowej. Rzeka tworzy liczne meandry. Wytworzyła dwa tarasy. Taras nadzalewowy, który występuje wzdłuż rzeki fragmentarycznie wyniesiony jest około 5 m nad poziom wody w rzece. Taras zalewowy rzeki położony jest 1 - 3 m nad poziomem wody.

Dolina Łyny to teren najniżej położony na obszarze miasta i znajduje się na poziomie około 35 m npm. Ponadto urozmaicenie wysoczyzny wprowadzają także doliny dopływów Łyny, Suszycy i innych strumieni. Wszystkie mają charakter erozyjny, głęboko wcinają się w podłoże wysoczyzny, szczególnie na odcinkach przyujściowych. Zbocza ich dolin często mają charakter urwiskowy.

Na terenach wysoczyznowych występują także obniżenia pojeziorne oraz - mniejsze - wytopiskowe o płaskich i okresowo podmokłych powierzchniach. Oprócz form naturalnych na terenie opracowania występują także formy powstałe w wyniku działalności człowieka. Są to głównie nasypy budowlane i zbocza drogowe i kolejowe.

3.1.2. BUDOWA GEOLOGICZNA

Miasto położone jest na platformie prekambryjskiej (zwanej też platformą wschodnioeuropejską), w obrębie regionu zwanego syneklizą perybałtycką.

Od powierzchni terenu zalegają osady czwartorzędowe, utworzone głównie w epoce lodowcowej. Ich grubość, stwierdzona w otworach wiertniczych wynosi około 120 m. Budują je głównie lodowcowe gliny zwałowe, a także wodnolodowcowe osady piaszczysto - żwirowe oraz zastoiskowe mułki i iły.

Na powierzchni terenu występują osady najmłodszego zlodowacenia północnopolskiego oraz osady epoki współczesnej - holocenu.

Utwory akumulacji lodowcowej występujące na powierzchni wysoczyzny polodowcowej reprezentują gliny zwałowe, lokalnie silnie ilaste - utworzone w części w zastoiskach wodnych.

Poziomy erozyjno-akumulacyjne wzdłuż Łyny wypełniają piaski o zróżnicowanych frakcjach, z udziałem żwirów. Najmłodsze osady - holoceny - reprezentowane są przez: deluwia piaszczysto - gliniaste, zalegające u podnóża stoków i wypełniające część obniżenia terenu, osady rzeczne, rzeczno-bagienne i bagienne występujące w dolinach rzek i obniżeniach terenu, a reprezentowane głównie przez osady piaszczyste, namuły i torfy.

Poniżej omówionych osadów czwartorzędowych zalegają utwory starszego trzeciorzędu. Wśród nich zalegają oligoceny piaski galukonitowe. Miąższość osadów trzeciorzędowych w rejonie Bartoszyce wynosi około 100 m.

Głębiej występują utwory osadzone w erze mezozoicznej, reprezentowane przez osady górnej kredy (głównie margle), jury i triasu. Zalegają one do głębokości około 1200 - 1300 m, przy czym najpełniej wykształcony jest profil osadów triasu dolnego, osiągających miąższość około 300 - 400 m. Budują je głównie piaskowce i mułowce.

Dolną, najstarszą część pokrywy skał osadowych wypełniają osady ery paleozoicznej (bez utworów karbonu). Ich najstarszym ogniwem są osady kambru (utworzone około 600 mln lat temu), wykształcone głównie w postaci piaskowców i mułowców. Zalegają one do głębokości około 2000 - 2200 m.

Głębiej występuje prekambryjski kraton, zbudowany ze skał krystalicznych rozwiniętych w serii granitoidów.

3.1.3. GLEBY

Na obrzeżach zainwestowania miejskiego Bartoszyce dominują gleby urodzajne, kompleksu pszenno-dobrego. Wykształcone są one głównie na glinach lekkich, lokalnie zalegających na glinach średnich. Miejscami, głównie w północnych rejonach miasta, w podłożu występują ropy pyłaste. Są to gleby III i IV klasy bonitacyjnej. Gleby innych kompleksów glebowo - rolniczych są w zdecydowanej mniejszości. Skupiają się one w nieciągłym pasie wzdłuż doliny Łyny. Wśród nich stosunkowo największe powierzchnie zajmują kompleksy: żytń słaby i żytń - łubinowy. Wykształcone są one na piaskach średnich lub piaskach gliniastych lekkich, najczęściej podścielonych piaskami luźnymi. Są to gleby rolniczo o niskiej wartości. Wśród klas bonitacyjnych dominują: V i VI. Lokalnie występuje też kompleks glebowo - rolniczy żytń dobry, głównie IVb klasy bonitacyjnej.

Trwałe użytki zielone zajmują stosunkowo niezbyt duży procent powierzchni gruntów rolnych. Większy ich kompleks występuje na północ od miasta - w kierunku Dąbrowy. Są to gleby czarnych ziem właściwych, wytworzone z ropy pyłastych. W dolinie Łyny występują mady i lokalnie gleby pochodzenia organicznego - torfowe i mułowo - torfowe. Gleby pochodzenia organicznego na małych powierzchniach występują też w zagłębieniach wysoczyzny. Przeważają użytki zielone średnie III i IV klasy bonitacyjnej.

3.1.4. WODY POWIERZCHNIOWE

Miasto Bartoszyce leży w zlewisku Zalewu Wiślanego, w dorzeczu Pregocy. Miasto Bartoszyce i okolice leżą w zlewisku Łyny i jej dopływów. Łyna jest głównym elementem sieci hydrograficznej miasta i okolic. Na terenie Bartoszyce do Łyny dopływają dość liczne strumienie. Największym z nich jest rzeka Suszyca - dopływ prawobrzeżny, który przyjmuje wody między innymi ze zlewni jez. Kinkajmskiego. Została ona - podobnie jak Łyna - zaliczona do cieków podstawowych.

Pozostałe wody na terenie Bartoszyce to dość liczne niewielkie zbiorniki wód stojących, wypełniające dna zagłębień. Dwa największe znajdują się w południowo - wschodniej części miasta. Jeden z nich, położony między ul. Marksa a Wawrzynami (przy ul. Kętrzyńskiej), powstał w wyniku piętrzenia wód rzeki Suszycy. Obecnie jest wykorzystywany jako kąpielisko miejskie (jezioro Mleczańskie). Drugi zbiornik jest położony pomiędzy ul. PCK i ul. Warszawską (jezioro Bartbetowskie). Obydwa zbiorniki są użyczone Polskiemu Związkowi Wędkarskiemu i corocznie są zarybiane (karpem i karasiem).

3.1.5. WODY PODZIEMNE

Miasto leży w obrębie jednego z głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce (GZWP). Jest on oznaczony numerem 205 tzw. „Subzbiornik (Tr) Warmia” o powierzchni ogólnej 2095 km² i szacunkowych zasobach dyspozycyjnych wynoszących 60 tys. m³/d.

Jest to zbiornik w osadach trzeciorzędowych. W jego obrębie nie wyznaczono obszarów ochronnych wód, gdyż są one w sposób naturalny chronione od powierzchni terenu.

Na terenie miasta zaopatrzenie w wodę pitną opiera się zasadniczo na ujęciu miejskim przy ulicy Limanowskiego, która stanowi siedzibę Wodociągowo-Ciepłowniczej Sp. z o.o. „COWIK”.

Ujęcie składa się z 10 studni wierconych (oznaczonych Nr 7, 8, 9A, 10, 10A, 11, 11A, 12, 13, 14), stacji uzdatniania wody, wieży ciśnień i zbiorników wody czystej. Ujmowane są dwa poziomy wodonośne: czwartorzędowy (zalegający na głębokości około

60 metrów) oraz głębszy - trzeciorzędowy (występujący na głębokościach rzędu 120 metrów). Ujmowane wody podziemne są średniej jakości. Wymagają one nieskomplikowanego uzdatnienia, polegającego głównie na usunięciu nadmiaru żelaza.

Także inne ujęcia głębinowe na terenie miasta, bazują na opisanych dwóch poziomach wodonośnych. Obydwa te poziomy są izolowane od powierzchni terenu grubą serią osadów o słabej przepuszczalności, wśród których dominuje glina zwałowa. Poziomy wodonośne tworzą osady piaszczyste o dobrych parametrach filtracyjnych. Woda w nich zalega pod ciśnieniem subartezyjskim, a z poziomu trzeciorzędowego notowane są nawet samowypływy.

3.1.6. KLIMAT

Gmina miejska Bartoszyce leży w mazurskim regionie klimatycznym, we wschodniobałtyckiej dzielnicy klimatycznej. Charakteryzuje się ona poniżej opisanymi wartościami elementów i zjawisk atmosferycznych:

- 1) liczba dni mroźnych wynosi 38-43, z przymrozkami 110-125, liczba dni z pokrywą śnieżną 60 - 65 dni;
- 2) opad atmosferyczny wynosi średnio około 600 mm w roku;
- 3) okres wegetacyjny trwa około 200 dni;
- 4) wilgotność względna powietrza wiosną i latem jest niższa, jesienią i zimą - wyższa. Wilgotność względna wykazuje także zmienność przestrzenną. Terenami, które charakteryzują się wysoką wilgotnością względną są głównie obszary w obrębie dolin, obniżień terenowych o płytko zalegającej wodzie gruntowej, narażone na znaczne spadki temperatury i w konsekwencji - na zaleganie mgieł. W rejonie miasta przeważają tereny o dobrych warunkach wilgotnościowych;
- 5) zachmurzenie średnie roczne w wysokości 6,2 (w skali 10-stopniowej) jest jedną z niższych wartości na terenie województwa;
- 6) dni pogodnych (o zachmurzeniu poniżej 2) jest średnio 38, dni pochmurnych (o zachmurzeniu co najmniej 8) – 132;
- 7) dni z burzą jest średnio 13 - 14, dni z mgłą - 41. Najbardziej pogodnym okresem w roku jest koniec lata i początek jesieni;

- 8) największym zachmurzeniem charakteryzuje się okres od listopada do grudnia;
- 9) zachmurzenie nie wykazuje większej zależności od lokalnych warunków fizjograficznych, wobec tego podaną charakterystyką można odnieść do całego terenu;
- 10) dni z pokrywą śnieżną notowano średnio w roku 106, różnice w poszczególnych latach były znaczne - od 40 do 131.

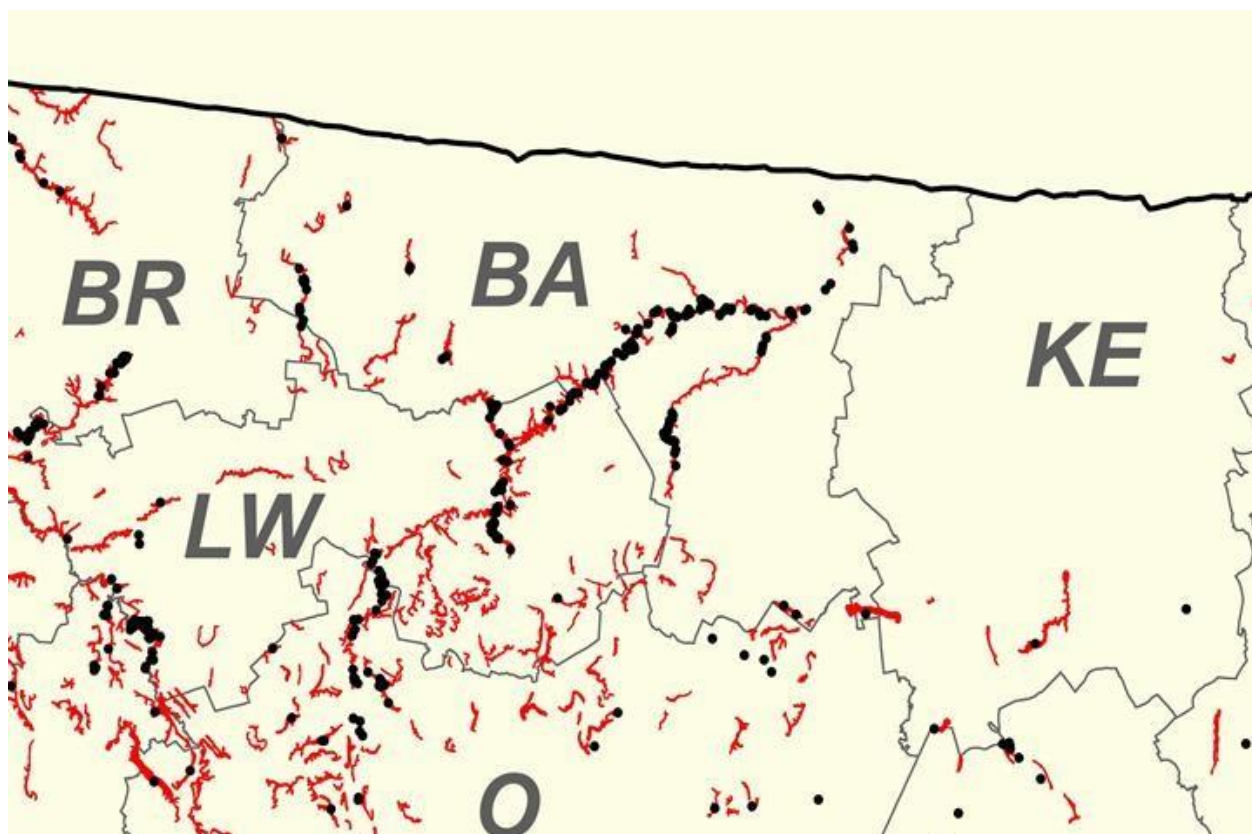
Ze względu na mało urozmaiconą rzeźbę teren jest też stosunkowo jednorodny pod względem nasłonecznienia (natężenia promieniowania słonecznego). Lokalnie występujące zbocza o ekspozycji południowej, południowo - zachodniej i południowo - wschodniej są uprzywilejowane pod względem natężenia promieniowania i jego czasu trwania. Zbocza o ekspozycji zbliżonej do północnej są upośledzone pod tym względem. Szczególnie odczuwalne jest to późną jesienią i zimą, przy niskich stanach słońca nad horyzontem. Pozostałe obszary - płaskie i o niewielkich nachyleniach cechują się przeciętnymi warunkami solarnymi.

W rejonie miasta przeważają wiatry z kierunku południowo - zachodniego i wiatry zachodnie. Udział wiatrów południowo - zachodnich jest szczególnie wysoki jesienią i zimą. Wiosną i latem wzrasta udział wiatrów zachodnich i północno - zachodnich. Mniej jest wiatrów z kierunków od północnego poprzez wschodni do południowego. Cisze obserwowane są dość często. Zasadniczy udział wiatrów jest mniej więcej zgodny z osią doliny Łyny. Sprzyja to jej przewietrzaniu.

3.1.7. TERENY ZAGROŻONE WYSTĘPOWANIEM RUCHÓW MASOWYCH

Na terenie miasta Bartoszyce istnieją osuwiska oraz obszary predysponowane do występowania osuwisk (Rysunek nr 4). Są one skupione głównie wzdłuż brzegów Łyny i są skutkiem działania erozji. Dominuje erozja boczna, polegająca na rozmywaniu i podcinaniu brzegów koryta rzecznoego przez wodę płynącą. Łyna na wysokości Bartoszyce tworzy liczne meandry w obrębie których podcina brzegi wklęsłe. W związku z tym okresowo w obrębie brzegów wklęsłych występują osuwiska.

Na zboczach dolin rzecznych, w miejscach źródłiskowych wypływów wód podziemnych rozwijają się charakterystyczne strome formy: msze i leje źródłowe. Są one wynikiem źródlanej erozji wstecznej, która powoduje powstawanie dolin na terenach wysoczyznowych.

Rysunek nr 4. Mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w powiecie bartoszyckim

Źródło: http://geoportal.pgi.gov.pl/css/sopo/mapy/woj_warm-mazurskie.jpg

3.1.8. ZŁOŻA I TERENY GÓRNICZE

Zgodnie z danymi jakimi dysponuje Państwowy Instytut Geologiczny, na terenie miasta nie występują udokumentowane złoża kopalin, tereny górnicze i obszary górnicze.

Według danych jakimi dysponuje Państwowy Instytut Geologiczny, na obszarze miasta wykonywano otwory wiertnicze, z czego w większości przypadków cel wiercenia był hydrogeologiczny, a nie badawczy.

3.1.9. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ

Na terenie Bartoszyce występują tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi z prawdopodobieństwem wystąpienia 0,5 % (raz na 200 lat), 1% (raz na 100 lat) oraz 5% (raz na 20 lat), stanowiące obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Zidentyfikowano również obszary płytkiego zalewu (tj. w obrębie terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi z prawdopodobieństwem wystąpienia 1 % gdzie głębokość zalewu nie przekracza 50,0 cm). Szczegółową lokalizację zamieszczono na załączniku graficznym do Studium.

Przedmiotowe tereny zlokalizowane wzdłuż rzeki Łyny co jest związane z wezbraniem rzeki i okresowym wylewaniem z koryta, zalewaniem terenów tarasu zalewowego. Obszar ten podlega przede wszystkim erozji wodnej wąwozowej. W obrębie doliny Łyny zachodzą współczesne procesy zmiany rzeźby terenu o znacznej dynamice, spowodowane erozyjno-akumulacyjną działalnością rzeki. W trakcie wezbrań Łyna okresowo wylewa z koryta i zalewa tereny tarasu zalewowego do wysokości około 40 m npm.

3.1.10. FLORA

Według podziału geobotaniczno-regionalnego, miasto Bartoszyce leży w Dziale Pomorskim, który charakteryzuje się znacznym udziałem zbiorowisk o subatlantyckim typie zasięgu. Dla tego regionu charakterystyczne jest występowanie grądów, lasów liściastych, acydofilnych lasów dębowych, kontynentalnych borów sosnowych oraz niżowych buczyn. W mieście przeważa roślinność antropogeniczna (wprowadzona przez człowieka) a roślinność naturalna zachowała się fragmentarycznie w siedliskach niedostępnych do wykorzystania przez człowieka. Roślinność antropogeniczna to rośliny uprawne, rośliny towarzyszące roślinom uprawnym, rośliny spotykane na terenach zabudowy (roślinność ruderalna).

W granicach miasta występują następujące typy szaty roślinnej:

- 1) zwarte kompleksy leśne;
- 2) zbiorowiska semileśne i leśne nadrzeczne;
- 3) śródpolne kępy zadrzewień i zakrzewień;
- 4) zieleń urządzona;
- 5) zwarte zespoły ogrodów działkowych i ogrodów użytkowych;
- 6) agrocenozy.

Największe bogactwo roślin w mieście występuje na obszarach podmokłych, mało dostępnych i leśnych. Spotyka się tu wiele gatunków pospolitych, takich jak trzcina pospolita, pałka wąskolistna i szerokolistna, rdestnica, moczarka kanadyjska, grzybień biały, grązel żółty.

Ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej w miastach i na terenach zurbanizowanych pełnią tereny zielone. Tereny zielone w Bartoszycach tworzą: parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce, zieleń uliczna i osiedlowa, żywopłoty i nasadzenia.

W ostatnich latach odnotowano wzrost zieleni ulicznej i osiedlowej. W skład zieleni urządzonej wliczają się też ogrody działkowe (3 kompleksy o powierzchni ponad 39,7 ha) czy cmentarze.

Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej w 2020r. zajmowały obszar ponad 67,3 ha co daje około 5,7 % udziału tych terenów w ogólnej powierzchni miasta (Tabela nr 2 i Tabela nr 3).

Tabela nr 2

Tereny zieleni (ogółem i w miastach)	2008	2009	2010	2011	2012	2020
Parki spacerowo - wypoczynkowe [obiekty]	3	3	3	3	3	3
Parki spacerowo - wypoczynkowe [pow. w ha]	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9
Zieleńce [obiekty]	45	45	45	45	45	45
Zieleńce [pow. w ha]	26,2	26,2	26,2	26,2	26,2	26,2
Zieleń uliczna [pow. w ha]	5,6	5,6	5,6	6,9	6,9	6,9
Tereny zieleni osiedlowej [pow. w ha]	32,9	34	34	44,2	44,2	28,2
Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej [pow. w ha]	72	73,1	73,1	83,3	83,3	67,3
Cmentarze [obiekty]	2	2	2	2	2	2
Cmentarze [pow. w ha]	12,6	12,6	12,6	12,6	12,6	12,6
Lasy gminne [pow. w ha]	57,7	57,7	57,7	57,7	57,7	57,7

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Bardzo mały procent powierzchni miasta zajmują lasy. Największym kompleksem leśnym jest las miejski położony we wschodniej części miasta. Na południe od rzeki przeważa siedlisko lasu mieszanego świeżego, w drzewostanach przeważa sosna starszych klas wieku. Po północnej stronie rzeki przeważa siedlisko lasu mieszanego wilgotnego. Obok sosny duży jest udział gatunków liściastych, głównie brzozy.

Pozostałe zalesienia również skupiają się wzdłuż Łyny. W części są to bory łęgowe tarasu zalewowego.

Tabela nr 3

Udział terenów zieleni	2008	2009	2010	2011	2012	2020
Udział terenów zieleni w powierzchni ogółem [%]	6,5	6,6	6,6	7,6	7,6	5,7
Nasadzenia – drzewa [szt.]	203	495	162	162	166	116
Nasadzenia – krzewy [szt.]	1013	268	242	242	1095	-
Ubytki – drzewa [szt.]	23	73	31	31	16	16

Ubytki – krzewy [szt.]	30	22	12	12	37	0
------------------------	----	----	----	----	----	---

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl>

3.1.11. FAUNA

Świat zwierząt, tak jak w przypadku świata roślin jest reprezentowany przez gatunki związane z terenami wykorzystywanymi przez człowieka: ptaki środowiska miejskiego i parkowego, drobne ssaki, itp. Wyjątkiem od tej reguły jest liczna populacja bobrów występująca na rzece Łynie w granicach miasta.

Na obrzeżach miasta czasami pojawiają się duże ssaki, jak:

- 1) sarna – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 1810 szt. (stan na 10.03.2011 r.);
- 2) dzik – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 1170 szt. (stan na 10.03.2011 r.);
- 3) łoś – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 30 szt. (stan na 10.03.2011 r.).

Z mniejszych ssaków występuje: lis, wiewiórka, jeż europejski, kuna, borsuk, wydra, tchórz, norka amerykańska. Ponadto, okresowo spotyka się siedliska bobra. Ptaki są najliczniejszą grupą zwierząt występującą w Bartoszczycach. Na obrzeżach miasta występują miejsca gniazdowania bociana białego. Spotyka się także inne gatunki ptaków np. żuraw oraz licznie inne gatunki pospolitych ptaków.

Z płazów i gadów na terenie miasta występują: padalec zwyczajny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, ropucha paskówka, ropucha zielona, rzekotka drzewna, żaba trawna, żaba moczarowa, żaba wodna, żaba jeziorkowa, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna.

3.1.12. FORMY OCHRONY PRZYRODY

Na terenie miasta Bartoszyce występują następujące formy ochrony przyrody:

- 1) Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny, w którym obowiązują przepisy Rozporządzenia Nr 162 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z 2008 r. nr 201, poz. 3154).
- 2) Obszar specjalnej ochrony Natura 2000 Ostoja Warmińska (kod obszaru: PLB280015), dla którego obowiązuje rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków. „Ostoja Warmińska” została ustanowiona jako obszar Natura 2000 przede wszystkim dla ochrony jednego gatunku – bociana białego, który osiąga tu największą liczebność i największe zagęszczenie w kraju. Jest to jednak również bardzo ważna ostoja dla wielu innych gatunków ptaków, występują tu bowiem aż 93 gatunki ptaków waloryzujące obszary Natura 2000. Jest wśród nich 38 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 15 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi zwierząt.
- 3) w mieście znajduje się 1 pomnik przyrody (ożywionej) - ochroną objęto drzewo gat. jesion wyniosły o obwodzie 355 cm i wysokości 30 m, znajdujący się przy ul. Kętrzyńskiej 18 w ogrodzie (rok uznania: Orzeczn. Nr Lb-183/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.).

Dolina Łyny spełnia funkcję korytarza ekologicznego. Korytarze ekologiczne spełniają ważną rolę w funkcjonowaniu przyrody jako drogi migracji zwierzyny umożliwiające wymianę genową poszczególnych populacji. Są one też istotnym elementem terenów, które można określić jako biologicznie czynne, ważne dla utrzymywania równowagi przyrodniczej. W skład tych terenów wchodzi głównie obniżenia pojezierne i powypiskowe (szczególnie te o wysokim poziomie wód gruntowych z oczkami wodnymi, porośnięte naturalną roślinnością nie będącą przedmiotem gospodarczego wykorzystania), doliny rzeczne i lasy.

Oprócz głównego korytarza ekologicznego doliny Łyny, w rejonie miasta można jeszcze wyróżnić ciągi ekologiczne o znaczeniu lokalnym, związane głównie z dopływami Łyny.

Tereny obniżen i zagłębien spełniają funkcję ciągów ekologicznych oraz układów wentylacyjnych i retencji wód gruntowych. Zasadą powinno być pozostawianie ich jako terenów otwartych. W ich obrębie należy ograniczać do minimum lokalizację obiektów kubaturowych i ich przegradzanie, a konieczne przegrody powinny mieć konstrukcję ażurową. Dotyczy to w szczególności doliny rzeki Łyny, a także Suszycy.

3.2. OCENA STANU ŚRODOWISKA ORAZ ŹRÓDŁA ZAGROŻEŃ

3.2.1. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH

W 2008r. przeprowadzono badania jakości wód rzeki Łyny i Suszycy („Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2008 roku”; Inspekcja Ochrony Środowiska). Badanie Łyny w monitoringu kontrolnym przeprowadzono m. in. w przekroju pomiarowo-kontrolnym powyższej Bartoszyc („Łyna od Symarny do Pisy z Elmą od Powarszynki”). Stwierdzono dobry stan ekologiczny wód. Największym punktowym źródłem zanieczyszczeń rzeki Łyny są ścieki pochodzące z oczyszczalni w Bartoszytach. Wprowadza ona ponad 3400 m³/d ścieków oczyszczanych mechaniczno-biologicznie.

Wody Łyny w latach 2004-2010 poprawiły swoją jakość – szczególnie w przekroju pomiarowym w Stopkach, ale również w gminie miejskiej Bartoszyce: z wód słabej jakości (IV klasa) do wód umiarkowanej jakości (III klasa). Niestety, wody w większości punktów (poddanych ogólnej ocenie eutrofizacji) były zeutrofizowane. Jedynie wody rzeki w punkcie pomiarowym powyżej Bartoszyce nie wykazywały cech wód zeutrofizowanych.

Na podstawie badań (2015) przeprowadzonych przez WIOŚ w Olsztynie można stwierdzić, że stan rzeki Łyny jest zły. O ocenie zdecydował stan chemiczny. Taka sytuacja jest spowodowana między innymi tym, że Łyna znajduje się na terenie miasta w swoim końcowym biegu, a zatem niesie ze sobą część zanieczyszczeń z terenów położonych w wyższym biegu.

W 2008r. badano stan jakości wód rzeki Suszycy, prawobrzeżnego dopływu Łyny, przepływającego przez miasto. Badania przeprowadzono w jednym przekroju pomiarowo-kontrolnym – na terenie Bartoszyce. Badanie zawartości chlorofilu „a” ukazało bardzo dobry stan ekologiczny rzeki. Większość badanych wskaźników spełniała normy I-II klasy. Normy klasy II przekraczały: zawiesina ogólna, tlen rozpuszczony, OOW, azot Kjeldahla.

Zagrożenie dla wód stanowi przede wszystkim nielegalnego odprowadzania ścieków sanitarnych bez oczyszczenia (np. z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) oraz źródła liniowe (głównie zanieczyszczenia z dróg). Odprowadzenie do wód nieoczyszczonych ścieków może doprowadzić do degradacji wód. Zawarty w ściekach związek biogenne (azot i fosfor) zwiększają poziom eutrofizacji.

Zanieczyszczenie wód wpływa na stan ekosystemów wodnych i zależnych od wody, powodując zmiany struktury gatunkowej zasiedlających je organizmów, a w szczególności zmniejszenie bioróżnorodności. Innymi źródłami zanieczyszczeń mogą być:

- 1) źródła punktowe: przede wszystkim ścieki sanitarne, oczyszczone lub nie, odprowadzane do wód bezpośrednio kolektorami;
- 2) źródła rozproszone: ścieki sanitarne (np. z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) lub ścieki rolnicze (np. z hodowli zwierząt – z nieszczelnych płyt gnojowych, zbiorników na gnojowicę) wprowadzane do wód z terenów nieskanalizowanych;
- 3) źródła przestrzenne (obszarowe): ścieki sanitarne lub rolnicze (odchody zwierząt z pastwisk, nawożenie nawozami naturalnymi i sztucznymi) przedostające się do wód w wyniku infiltracji, spływu powierzchniowego lub erozji;
- 4) źródła liniowe: odpływ zanieczyszczeń z dróg, linii kolejowych, itp.

Jeden ze zbiorników wodnych w mieście, położony między ul. Wajdy a Wawrzynami (przy ul. Kętrzyńskiej) jest wykorzystywany jako kąpielisko miejskie (jezioro Młeczarskie). Kontrolę jakości wody pod względem przydatności do kąpieli prowadzi Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bartoszycach. Prowadzone badania wody potwierdzają jej przydatność do kąpieli. Drugi zbiornik jest położony pomiędzy ul. PCK i ul. Warszawską (jezioro Bartbetowskie).

3.2.2. JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH

Ujmowane wody podziemne są średniej jakości. Wymagają one nieskomplikowanego uzdatnienia, polegającego głównie na usunięciu nadmiaru żelaza.

Według „Oceny stanu sanitarno-higienicznego Miasta Bartoszyce za 2011 rok” sporządzonego przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Bartoszycach, na terenie miasta nie występowały problemy z utrzymaniem właściwych parametrów mikrobiologicznych. W wodociągu miejskim w Bartoszycach stwierdzano jedynie przekroczenia dopuszczalnej zawartości manganu i jonu amonowego w ilościach nie stanowiących zagrożenia dla zdrowia ludzi.

Wg informatora PSH „Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce” (Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2017) Zarówno stan chemiczny, jak i stan ilościowy jednostki są oceniane jako dobre, a osiągnięcie celów środowiskowych jako niezagrażone. Wody zbiornika są w naturalny sposób chronione od powierzchni terenu poprzez występowanie grubej warstwy glin zwałowych, chroniącej wody podziemne przed wpływem antropogenicznym.

3.2.3. JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

O wystąpieniu zanieczyszczeń powietrza decyduje ich emisja do atmosfery, natomiast o poziomie w znacznym stopniu występujące warunki meteorologiczne. Przy stałej emisji zmiany stężeń zanieczyszczeń są głównie efektem przemieszczania, transformacji i usuwania zanieczyszczeń z atmosfery. Stężenie zanieczyszczeń zależy również od pory roku. Sezon zimowy, charakteryzuje się zwiększonym zanieczyszczeniem atmosfery, głównie przez niskie źródła emisji. Sezon letni, charakteryzuje się zwiększonym zanieczyszczeniem atmosfery przez skażenia wtórne powstałe w reakcjach fotochemicznych.

Jakość powietrza atmosferycznego w mieście Bartoszyce jest zadowalająca. W latach 1999 – 2003 prowadzony był monitoring stanu powietrza (w zakresie NO_2 , SO_2 , pyłu zawieszonego), obsługiwany jest przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Olsztynie. Punkt pomiarowy był zlokalizowany przy ul. Bohaterów Warszawy 7 gdzie znajduje się stacja pomiarowa, która realizuje pomiary manualne okresowe co 5 dni (w zakresie SO_2 , NO_2 , pyłu BS).

Główne źródło punktowych zanieczyszczeń powietrza w mieście to energetyczne spalanie paliw, w wyniku którego do powietrza przedostają się: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył (w tym pył drobny), tlenek węgla. W mieście znajduje się kilkanaście kotłowni, głównie kotłowni grzewczych. Głównym problemem z zakresu emisji zanieczyszczeń do atmosfery ze źródeł zlokalizowanych w gminie jest niska emisja zanieczyszczeń z palenisk przydomowych, która wyraża się w podwyższonym stężeniu pyłu zawieszonego oraz SO_2 , zwłaszcza w sezonie grzewczym (udział niskiej emisji w emisji ogółem wynosi 72,5%). Stosunkowo niewielki udział w emisji zanieczyszczeń ma emisja liniowa (9,9% emisji zastępczej). Udział emisji wysokiej (ciepłownia węglowa COWiK) stanowi 21,0%.

Na niektórych obszarach lokalny poziom stężeń zanieczyszczeń powietrza jest kształtowany przez tzw. emisję niską pochodzącą z niedużych obiektów mieszkalnych i usługowych ogrzewanych indywidualnie oraz palenisk domowych. Paleniska indywidualne mogą być lokalnie bardzo uciążliwe, szczególnie w niekorzystnych warunkach meteorologicznych oraz przy spalaniu niewłaściwego paliwa (np. odpadów, szczególnie z tworzyw sztucznych, opon, polakierowanego drewna). Taka uciążliwość jest odnotowywana. Nadal około 6% mieszkań w mieście ogrzewanych jest przy wykorzystaniu pieców, głównie kaflowych, które charakteryzują się niską sprawnością

energetyczną oraz dużą niewygodą w eksploatacji.

Zanieczyszczeniem szczególnie szkodliwym dla zdrowia ludzi jest pył zawieszony PM₁₀ i PM_{2,5} emitowany bezpośrednio ze źródeł antropogenicznych i naturalnych jak również powstający w wyniku reakcji i przemian jego prekursorów (tlenków siarki i azotu, amoniaku, lotnych związków organicznych).

Emisja liniowa jest związana przede wszystkim ze środkami transportu. Choć jest ona znacznie niższa od emisji ze źródeł punktowych, pozostaje szczególnie istotna ze względu na niskie źródło emisji, prowadzące często do powstania wysokich stężeń w strefie przebywania ludzi. Źródłem emisji liniowej w mieście jest transport samochodowy. Substancje emitowane z silników pojazdów wpływają na jakość powietrza, szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością.

Jakość powietrza atmosferycznego na terenie miasta była w 2015 r. oceniana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie w ramach oceny strefy obejmującej całe województwo warmińsko-mazurskie (z wyłączeniem miast Olsztyna i Elbląga). Dla poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla oraz poziomu docelowego kadmu, arsenu, niklu strefę warmińsko-mazurską zaliczono w latach 2014-2015 do klasy A. Również w przypadku pyłu zawieszonego PM_{2,5} strefę zaliczono do klasy A.

W przypadku pyłu zawieszonego PM₁₀ w 2015 r. zanotowano przekroczenie poziomu dopuszczalnego ze względu na liczbę dni z wartościami powyżej 35 µg/m³, zatem strefę zakwalifikowano do klasy C.

W przypadku benzo(a)pirenu w 2015 r. zanotowano przekroczenie poziomu docelowego, w związku z czym strefa warmińsko-mazurska została zaklasyfikowana do klasy C. Przy czym tylko na niektórych obszarach strefy występuje przekroczenie. W przypadku powiatu bartoszyckiego przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu dotyczą terenu miast: w tym również Bartoszyce.

W przypadku ozonu odnotowano przekroczenia poziomu celu długoterminowego (do 2020 r.), w związku z czym całej strefie warmińsko-mazurskiej przypisano klasę D2 w klasyfikacji pod kątem ochrony roślin. W klasyfikacji pod kątem ochrony zdrowia obszar przekroczeń występował w 2015 r. również w całej strefie, zatem przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu dotyczą całego terenu powiatu – w tym miasta Bartoszyce.

3.2.4. JAKOŚĆ GLEB

Na obrzeżach miasta dominują gleby urodzajne, kompleksu pszennego dobrego. Wykształcone głównie na glinach lekkich, lokalnie zalegających na glinach średnich. W północnych częściach miasta lokalnie występują ily pylaste. Są to gleby III i IV klasy gleby bonitacyjnej. W dolinie Łyny występują mady i gleby pochodzenia organicznego.

Gleby na terenie całego miasta wykazują naturalną zawartość metali ciężkich oraz niską, naturalną ilość siarki siarczanowej.

Zagrożeniem dla powierzchni ziemi jest przede wszystkim antropopresja, wpływająca na przekształcenia krajobrazu, fragmentację ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, utratę funkcji gleb.

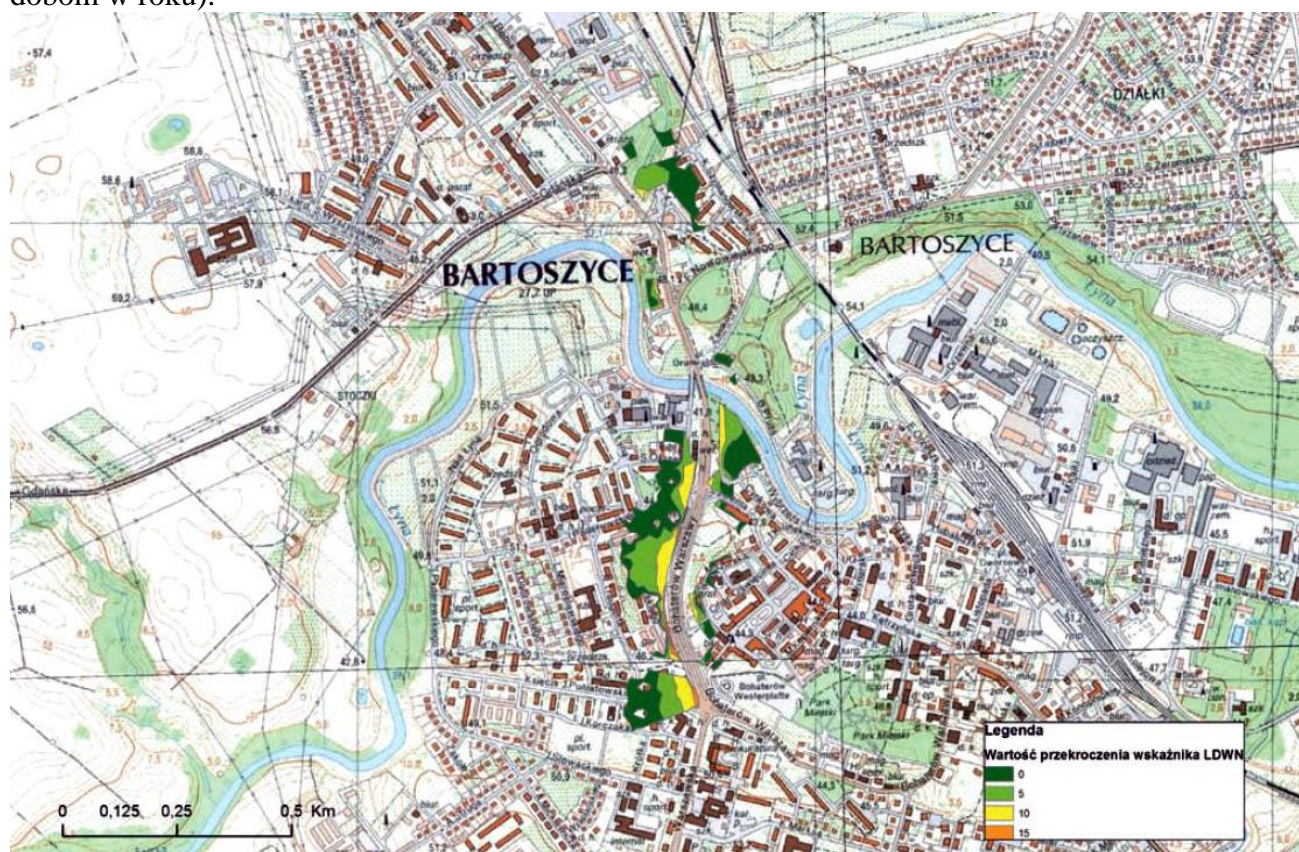
3.2.5. KLIMAT AKUSTYCZNY

~~W mieście Bartoszyce nie prowadzono pomiarów poziomu hałasu. W powiecie bartoszyckim w latach 2004-2011 przeprowadzono tylko jeden pomiar hałasu na ciągu komunikacyjnym w rejonie przejścia granicznego Bezledy w gminie Bartoszyce tj. w roku 2004. Zatem o poziomie hałasu komunikacyjnego na pozostałych drogach można wnioskować na podstawie natężenia ruchu.~~

Ruch komunikacyjny w mieście generalnie jest średnio nasilony. Według danych udostępnionych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad droga krajowa nr 51 emituje hałas sięgający

rzędu 70 dB (posłużono się wskaźnikiem L_{DWN} – przedział czasu odniesienia równy wszystkim dobom w roku).

Rysunek 5. Przekroczenie dopuszczalnego wskaźnika (L_{DWN}) wzdłuż drogi krajowej DK51

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2015 roku, WIOŚ w Olsztynie

W mieście Bartoszyce w zależności od rodzaju terenu i odległości od drogi krajowej odnotowuje się przekroczenie dopuszczalnych norm wskaźnika hałasu L_{DWN} (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku).

Wzdłuż drogi krajowej kumuluje się natężenie ruchu. Dopiero budowa drugiej przeprawy mostowej i wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza obręb historycznej zabudowy centrum miasta rozwiąże problem zagrożenia hałasem w tej części miasta.

Hałas przemysłowy występuje w pobliżu największych zakładów produkcyjnych. Zakłady takie w przypadku miasta są zlokalizowane w zasadzie poza terenami zabudowy mieszkaniowej i nie powodują uciążliwości hałasowej.

3.2.6. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE NIEJONIZUJĄCE

Podstawowymi źródłami pól elektromagnetycznych są:

- 1) przewody linii elektrycznych wysokiego napięcia;
- 2) Przez teren miasta przebiegają następujące linie wysokiego napięcia 110 kV: Lidzbark Warmiński-Bartoszyce oraz Bartoszyce-Korsze.
- 3) przewody trakcji elektrycznej pociągów;
- 4) stacje transformatorowe, maszyny i urządzenia zasilane prądem stałym i zmiennym, magnesy stałe, elektromagnesy, iskrowniki;
- 5) obiekty radiokomunikacyjne w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej.

W tabeli nr 4 przedstawiono wykaz wydanych przez Prezesa UKE pozwoleń radiowych dla stacji

bazowych telefonii komórkowej (E-GSM, GSM900, GSM1800, UMTS, LTE) oraz stacji wykorzystujących technologię CDMA.

Stacje bazowe telefonii komórkowej emitują pole elektromagnetyczne o największym natężeniu w kierunku pionowym w górę i zazwyczaj nie stanowią żadnego zagrożenia dla ludzi.

Tabela nr 4

L.p.		Nazwa Operatora	Nr Decyzji	Rodzaj decyzji	Data ważności	Lokalizacja	Id Stacji
1	LTE 1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/0460/1/10	Pozwolenie (P)	2020-11-30	Bema 36	44530
2	UMTS 900	AERO 2 Sp. z o.o.	UMTS900/5/0554/1/10	P	2020-11-30		
3	GSM 900	P4 Sp. z o.o.	GSM900/4/1575/3/13	Zmiana pozwolenia (zm. P)	2019-05-31	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
4	GSM 900	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0302/1/13	P	2023-06-30	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
5	GSM 1800	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0302/1/13	P	2023-06-30	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
6	LTE 1800	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0302/1/13	P	2023-06-30	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
7	UMTS 900	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0302/1/13	P	2023-06-30	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
8	UMTS 900	P4 Sp. z o.o.	UMTS900/4/0635/1/11	P	2021-04-30	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
9	UMTS 2100	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0302/1/13	P	2023-06-30	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
10	UMTS 2100	P4 Sp. z o.o.	UMTS2100/4/2907/2/11	zm. P	2019-05-31	Bema 36, dz. nr 43/1	BAR0002
11	GSM 900	T-Mobile Polska S.A.	GSM900/2/0627/3/08	P	2018-04-30	Bema 38	34801
12	LTE 1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/2926/1/12	P	2022-08-31	Bema 38	P44370
13	UMTS 2100	POLKOMTEL Sp. z o.o.	UMTS2100/3/4426/2/11	zm.P	2021-04-30	Bema 38	44370
14	GSM 900	POLKOMTEL Sp. z o.o.	GSM900/1/1425/2/12	zm.P	2017-06-30	Bema 38, elewator zbożowy	44370
15	GSM 900	T-Mobile Polska S.A.	GSM900/2/7197/1/08	P	2019-01-31	Bema 40, Dz. Nr 42/5	34805
16	GSM 1800	T-Mobile Polska S.A.	GSM1800/2/2126/1/08	P	2019-01-31	Bema 40, Dz. Nr 42/5	34805
17	GSM 1800	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44805/2/13	zm.P	2022-09-30	Bema 40, Dz. nr 42/5	34805
18	LTE 1800	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44805/2/13	zm.P	2022-09-30	Bema 40, Dz. nr 42/5	34805
19	UMTS 900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44805/2/13	zm.P	2022-09-30	Bema 40, Dz. nr 42/5	34805
20	UMTS 2100	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44805/2/13	zm.P	2022-09-30	Bema 40, Dz. nr 42/5	34805
21	UMTS 2100	T-Mobile Polska S.A.	UMTS2100/2/2844/1/08	P	2018-12-31	Bema 40, dz. nr 42/5	34805
22	LTE 1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/4658/1/12	P	2022-10-31	Drzewna 3	P42124
23	GSM 900	T-Mobile Polska S.A.	GSM900/2/4200/2/08	P	2018-07-31	Grota Roweckiego 1	34802

24	GSM 900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44802/1/12	P	2022-09-30	Grota Roweckiego 1	34802
25	GSM 1800	T-Mobile Polska S.A.	GSM1800/2/1189/1/07	P	2017-10-31	Grota Roweckiego 1	34802
26	GSM 1800	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44802/1/12	P	2022-09-30	Grota Roweckiego 1	34802
27	UMTS 900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44802/1/12	P	2022-09-30	Grota Roweckiego 1	34802
28	UMTS 2100	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44802/1/12	P	2022-09-30	Grota Roweckiego 1	34802
29	UMTS 2100	T-Mobile Polska S.A.	UMTS2100/2/3130/1/09	P	2019-03-31	Grota Roweckiego 1	34802
30	LTE 1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/2937/2/13	zm.P	2022-08-31	Grota-Roweckiego 1	44499
31	UMTS 900	AERO 2 Sp. z o.o.	UMTS900/5/2996/2/13	zm.P	2023-03-31	Grota-Roweckiego 1	44499
32	UMTS 2100	POLKOMTEL Sp. z o.o.	UMTS2100/3/3683/2/13	zm.P	2018-12-31	Grota-Roweckiego 1	44499
33	GSM 900	Orange Polska S.A.	GSM900/3/0866/2/07	P	2017-08-31	Mazurska 5	2466
34	GSM 900	Orange Polska S.A.	MNET/15/44801/2/13	zm.P	2022-09-30	Mazurska 5	2466
35	GSM 1800	Orange Polska S.A.	GSM1800/3/0023/1/07	P	2017-05-07	Mazurska 5	---
36	GSM 1800	Orange Polska S.A.	MNET/15/44801/2/13	zm.P	2022-09-30	Mazurska 5	2466
37	UMTS 900	Orange Polska S.A.	MNET/15/44801/2/13	zm.P	2022-09-30	Mazurska 5	2466
38	UMTS 2100	Orange Polska S.A.	MNET/15/44801/2/13	zm.P	2022-09-30	Mazurska 5	2466
39	UMTS 2100	Orange Polska S.A.	UMTS2100/1/1581/1/08	P	2018-06-30	Mazurska 5	2466
40	GSM 900	P4 Sp. z o.o.	GSM900/4/1541/4/13	zm.P	2019-03-31	Pl. Wolności 1	BAR0001
41	GSM 900	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0280/1/13	P	2023-06-30	Plac Wolności 1	BAR0001
42	GSM 1800	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0280/1/13	P	2023-06-30	Plac Wolności 1	BAR0001
43	LTE 1800	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0280/1/13	P	2023-06-30	Plac Wolności 1	BAR0001
44	UMTS 900	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0280/1/13	P	2023-06-30	Plac Wolności 1	BAR0001
45	UMTS 900	P4 Sp. z o.o.	UMTS900/4/0627/2/13	zm.P	2021-03-31	Plac Wolności 1	BAR0001
46	UMTS 2100	P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0280/1/13	P	2023-06-30	Plac Wolności 1	BAR0001
47	UMTS 2100	P4 Sp. z o.o.	UMTS2100/4/1894/4/13	zm.P	2018-06-30	Plac Wolności 1	BAR0001
48	LTE 1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/4659/1/12	P	2022-10-31	Tartaczna 13	P42129
49	GSM 900	T-Mobile Polska S.A.	GSM900/2/7748/1/10	P	2020-01-31	Traugutta 23	34804
50	GSM 900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44804/1/12	P	2022-09-30	Traugutta 23	34804
51	GSM 1800	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44804/1/12	P	2022-09-30	Traugutta 23	34804

52	LTE 1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/4657/2/13	zm.P	2022-10-31	Traugutta 23	42121
53	UMTS 900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44804/1/12	P	2022-09-30	Traugutta 23	34804
54	UMTS 2100	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44804/1/12	P	2022-09-30	Traugutta 23	34804
55	UMTS 2100	T-Mobile Polska S.A.	UMTS2100/2/3480/1/1 0	P	2019-12-31	Traugutta 23	34804
56	GSM 900	POLKOMTEL Sp. z o.o.	GSM900/1/9548/1/06	P	2016-06-18	Zarząd MiUW	44499

Źródło: <http://www.uke.gov.pl/pozwolenia-radiowe-dla-stacji-gsm-umts-lte-oraz-cdma-4145>;

Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

W 2009r. zbadano poziom pola elektromagnetycznego na terenie powiatu bartoszyckiego jedynie w Bezledach (gmina Bartoszyce). Promieniowanie wynosiło 0,24 V/m dla częstotliwości 0,1 MHz – 1 GHz. Należy dodać, że w żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziom pól elektromagnetycznych na terenie województwa w latach 2004 - 2010 nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych. Wszystkie zmierzone wartości składowej elektrycznej pól elektromagnetycznych kształtowały się na niskim poziomie.

Natomiast w 2012 r. przeprowadzono pomiary pól elektromagnetycznych na ul. Starzyńskiego w mieście Bartoszyce. Wartość pomiaru wielkości fizycznej charakteryzującej promieniowanie elektromagnetyczne wyniosła 0,26 V/m. Nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku. Można zatem stwierdzić, że występujący w gminie miejskiej Bartoszyce poziom pól elektromagnetycznych nie stwarza zagrożenia dla ludzi i środowiska.

Badania poziomu pól elektromagnetycznych przeprowadzono w 2018 r. przy ul. Starzyńskiego. Promieniowanie wynosiło <0,32 V/m dla częstotliwości 0,1 MHz – 1 GHz. Wartość dopuszczalna wynosi 7 V/m, a zatem znacznie przekracza poziom zmierzony. Należy dodać, że w żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziom pól elektromagnetycznych na terenie województwa w roku 2018 nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych. Wszystkie zmierzone wartości składowej elektrycznej pól elektromagnetycznych kształtowały się na niskim poziomie. Również w zakresie częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz w żadnym z punktów pomiarowych nie stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego (dopuszczalna 7V/m). W porównaniu z badaniami z 2012 i 2015 roku nie zanotowano znaczących różnic. W większości punktów notowano składowe pola elektrycznego na poziomie poniżej 1 V/m. W znaczącej ilości ppk notowane natężenie było bliskie dolnego progu oznaczalności instrumentu

3.3. ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA

Stan gleb na terenie miasta Bartoszyce jest na dobrym poziomie. Nie zinwentaryzowano gleb skażonych, wymagających rekultywacji. Grunty wchodzące w skład gospodarstw rolnych o wielkości powyżej 1 ha powierzchni na koniec 2019 r. r. stanowiły 143,1932 ha. Według Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w mieście zewidencjonowano 52 gospodarstwa rolne. Grunty rolne są utrzymywane w dobrej kulturze rolnej.

Na obrzeżach miasta dominują gleby urodzajne, kompleksu pszennego dobrego. Wykształcone głównie na glinach lekkich, lokalnie zalegających na glinach średnich. W północnych częściach miasta lokalnie występują ily pylaste. Są to gleby III i IV klasy gleby bonitacyjnej. W dolinie Łyny występują mady i gleby pochodzenia organicznego.

Gleby na terenie całego miasta wykazują naturalną zawartość metali ciężkich oraz niską, naturalną ilość siarki siarczanowej.

Zagrożeniem dla powierzchni ziemi jest przede wszystkim antropopresja, wpływająca na przekształcenia krajobrazu, fragmentację ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, utratę funkcji gleb.

3.4. LEŚNA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA

W strukturze użytkowania gruntów ok. 5 % powierzchni miasta zajmują lasy (ok. 59 ha). Właścicielem 58 ha lasów jest miasto Bartoszyce, ok. 1 ha należy do osób prywatnych.

Biorąc pod uwagę regionalizację przyrodniczo-leśną, lasy na terenie miasta należą do Krainy Mazursko-Podlaskiej. Lasy na terenie miasta, tak jak wszystkie lasy w powiecie bartoszyckim wchodzi w skład mikroregionu matecznego dla lipy drobnolistnej (w takim regionie nie wolno wprowadzać lipy drobnolistnej innego pochodzenia niż z tego regionu).

Lasy w mieście są w dość dobrej kondycji. Największym kompleksem leśnym jest las miejski położony we wschodniej części miasta, a zalegający na poziomach wodnolodowcowych towarzyszących dolinie Łyny. Na południe od rzeki przeważa siedlisko lasu mieszanego świeżego, w drzewostanach przeważa sosna starszych klas wieku. Po północnej stronie rzeki przeważa siedlisko lasu mieszanego wilgotnego. Obok sosny duży jest udział gatunków liściastych, głównie brzozy.

Pozostałe zalesienia również skupiają się wzdłuż Łyny i w dużej części pełnią funkcję glebochronną - porastając jej strome skarpy. W części są to bory łęgowe tarasu zalewowego. Tereny wysoczyznowe w sąsiedztwie miasta są praktycznie pozbawione lasów, nie licząc niewielkich uroczyisk na siedliskach wilgotnych i bagiennych.

Na terenie miasta nie występują lasy wodochronne (hcvf 4.1) ani lasy glebochronne (hcvf 4.2).

Miasto Bartoszyce znajduje się w zasięgu czterech leśnictw: Mała Wola, Dąbrówka, Górzyste i Borki. Nadleśnictwa: Górowo Iławeckie (północno-zachodnia część miasta) i Bartoszyce.

4. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. RYS HISTORYCZNY

Miasto założone zostało w 1326 roku w dolinie Łyny. Jego początki wiążą się ze wzniesieniem drewnianej warowni w 1240 roku, w miejscu staropruskiego grodziska w krainie Barcji. Do 1230 roku ziemie wokół dzisiejszych Bartoszyce znajdowały się we władaniu i zamieszkiwane były przez Prusów. Przez wieki, próby nawracania Prusów na chrześcijaństwo kończyły się niepowodzeniem. Udało się to dopiero Konradowi Mazowieckiemu, który sprowadził na pruskie pogranicze Niemiecki Zakon Szpitalny im. Najświętszej Marii Panny, który zobowiązał się zwalczać niewiernych i krzewić wiarę chrześcijańską.

Historia miasta Bartoszyce, jako jednostki administracyjnej, ściśle wiąże się z obecnością Zakonu Krzyżaków na tych ziemiach. Pierwotny akt elekcyjny lokalizował miasto na lewym brzegu Łyny, w pobliżu zamku krzyżackiego.

Miedzy pierwszą a drugą lokacją miasta upłynęło zaledwie 6 lat, bowiem już 17 lutego 1332 roku nadano osadzie, położonej na prawym brzegu, nazwę Bartenstein, skazując w ten sposób na zapomnienie pierwotną nazwę osady położonej na lewym brzegu Łyny, która brzmiała malowniczo "Rosenthal" (Dolina Róż).

W Średniowieczu i w okresie Reformacji funkcjonowały dwie nazwy: Bartoszyce i Barsztyn, by ostatecznie w obecnych czasach pozostać przy nazwie Bartoszyce.

Miasto, u swego zarania, było otoczone, tak jak wszystkie średniowieczne miasta, murami, lecz nie było ono w swym wnętrzu zbyt pojemne i wkrótce, wokół murów, powstały przedmieścia, narażone

na plądrowania i zniszczenia. Po bitwie grunwaldzkiej, w 1411 roku zdecydowano się na podwyższenie murów. Ludność miasta i okolic nie mogła się pogodzić z rygorami narzuconymi przez Zakon. Z tego powodu, w 1440 roku Bartoszyce przystąpiły do Związku Pruskiego, z którego wycofały się po sześciu latach. Rada Miejska podzieliła się na zwolenników Zakonu i Polski. Ostatecznie zwyciężyli zwolennicy przyłączenia miasta do Królestwa Polskiego. W 1454 roku doszło do zburzenia zamku, wybuchu powstania oraz początku wojny trzynastoletniej, prowadzonej przez Kazimierza Jagiellończyka z Zakonem, a zakończonej dopiero pokojem toruńskim w 1466 roku. Wojna odcięła miasto od łączności z Polską. 30 listopada 1460 roku, po długotrwałych i ciężkich walkach, miasto skapitulowało i poddało się Zakonowi. Zburzonego zamku nigdy nie odbudowano w pierwotnej postaci i przez wiele kolejnych wieków, jako ruina, był własnością książąt pruskich. Pomimo podpisania kapitulacji, Bartoszyce szybko nie dźwignęły się ze zniszczeń. Panował głód i choroby. Po zawarciu pokoju i zakończeniu walk z Zakonem, napięcie utrzymywało się nadal, by w 1519 roku znów doprowadzić do wojny, która zakończyła się w 1521 roku.

W okresie Reformacji wybuchły bunt chłopów, które objęły obszar między Bartoszcami i Sępolem. Kres tym walkom położył dopiero Hołd Pruski w 1525 roku. Przyłączenie miasta do Polski (jako lenno) dobrze wpłynęło na rozwój społeczno – gospodarczy zarówno samego miasta, jak i okolic. Ożywił się handel zbożem, futrami, drewnem, chmielem i bursztynem. Miasto zyskało miano drugiego, po Królewcu, miasta w Prusach Książęcych.

Na koniec 1432 roku miasto liczyło 1.500 mieszkańców. Sto lat później ich liczba wzrosła do 4.000. Do szkoły uczęszczało 200 osób. Świadectwem znaczenia w tamtym okresie miasta jest fakt, że w 1661 roku w Bartoszczach obradował Sejm Pruski.

Pomimo dużego rozwoju gospodarczego, ludność miasta trapiły zarazy i epidemie, nie obce całej ówczesnej Europie. Władze Bartoszczy próbowały chronić mieszkańców przed chorobami. W tym celu wybudowały na własne potrzeby ujęcia czystej wody. W XIV wieku założono wydajny system wodociągowy. Zmierzch potęgi Rzeczypospolitej XVIII wieku odbił się bardzo niekorzystnie na sytuacji gospodarczej Bartoszczy. Wojny napoleońskie pogłębiły niekorzystne zjawiska, przynosząc głód i zarazę. Burza zniszczyła ratusz miejski, pożar zniszczył zabudowę miasta w rejonie ulic Szewców, Kowali aż do Bramy Lidzbarskiej, zniekształcając powierzchnię rynku w formę prostokąta (1850 rok). Na przełomie XIX i XX wieku, miasto wybudowało wodociągi i gazownię, dzięki czemu w 1902 roku do Bartoszczy przeniesiono siedzibę powiatu.

W niedziele i święta, życie towarzyskie skupiało się w Parku Elizabeth, u podnóża Starostwa (Góra Zamkowa). Na terenie znajdowały się również obiekty sportowe, stawek w kształcie serca oraz ciąg spacerowy wzdłuż Łyny. Obecnie część terenów spacerowych i rekreacyjnych została zrewitalizowana (bez obiektów kubaturowych) i służy mieszkańcom jako tereny rekreacyjne.

4.2. CHARAKTERYSTYKA KULT UROWA

Szczególnym potencjałem rozwojowym regionu jest jego specyfika kulturowa. Obszar Warmii i Mazur, również także samych Bartoszczy, łączy tradycje, dziedzictwo i sentymenty kilku europejskich narodów. Położenie miasta Bartoszyce na terenach, które na przestrzeni wieków przynależały do różnych narodowości wpłynęło niewątpliwie na jego wielokulturowość.

Od zakończenia II wojny światowej na terenie miasta wyróżnia się 4 grupy ludności: Niemcy – dawni mieszkańcy Prus Wschodnich, Ludność z centralnej i wschodniej Polski; przesiedleńcy z kresów wschodnich II Rzeczypospolitej (Wileńszczyzna, Wołyń) oraz Ukraińcy (akcja „Wisła”).

Każda z tych grup wprowadzając swoje obyczaje, tradycje i kulturę przekazywaną z pokolenia na pokolenie. Świadectwem obecności różnych grup etnicznych są liczne zabytki oraz działalność kulturalna prowadzona do dzisiaj. Skomplikowana i nieraz bolesna historia Warmii i Mazur przyczyniła się do powstania wyjątkowego konglomeratu kulturowego, który w promocji regionu pozostaje, jak dotąd, w cieniu jego walorów przyrodniczo – krajobrazowych. Korzystny klimat

polityczny i manifestująca się coraz wyraźniej w ostatnim dziesięcioleciu otwartość lokalnych społeczności, petyzm wobec tradycji dawnych Prus, brak konfliktów narodowościowych czy wyznaniowych mogą stanowić przesłankę do tworzenia wizerunku kulturowego Warmii i Mazur jako pomostu między Wschodem i Zachodem Europy i obszaru, na którym z sukcesem przezwycięża się dziedzictwo tragicznych konfliktów, tj. takich które zaważyły na historii Europy w XX wieku i które do dziś dają o sobie znać.

Do najpopularniejszych zabytków Bartoszyce należą:

1. Stare Miasto i Spichlerze (Rysunek nr 6)

Stare miasto charakteryzuje się doskonale zachowanym układem urbanistycznym, który podlega ochronie konserwatora zabytków. Ochronie konserwatora podlega również szachownica ulic oraz budynki i kamieniczki mieszczańskie starego miasta. Kamienice są przykładem zabudowy miasta z przełomu XIX i XX wieku. Charakterystycznym elementem starego miasta są spichlerze.

Rysunek nr 6. Widok na stare miasto.

Źródło: Archiwum Urzędu Miasta Bartoszyce

2. Brama Lidzbarska

Najstarszy cenny zabytek architektury świeckiej z około 1468 roku, jeden z nielicznych ocalałych fragmentów murów obronnych Bartoszyce, którymi otoczono miasto w połowie XIV wieku. Była jedną z trzech bram, obok Królewieckiej i Sądzieńskie (Młyńskiej). Brama reprezentuje styl gotycki i jest wzniesiona z charakterystycznej czerwonej cegły z licznymi białymi wstawkami.

3. Kamienne Baby – „Bartki”

Dwa kamienne posągi należące do grupy tzw. bab pruskich. Wraz z kamienną misą stoją na skwerze przy zbiegu ulic Marii Skłodowskiej-Curie i Bohaterów Warszawy w Bartoszycach. Są najstarszymi bartoszyckimi zabytkami.

4. Kościół pw. św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej

Najstarsza zachowana budowa sakralna. Przypuszcza się, że budowę rozpoczęto w roku 1332, choć pierwsza posiadana wzmianka o nim pochodzi z roku 1345.

5. Kościół św. Jana Chrzciciela

Położony w północno - wschodniej części miasta na lewym brzegu Łyny. Reprezentuje styl

gotycki. Dokładna data budowy świątyni nie jest znana, lecz pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1484 roku. Wnętrze kościoła oraz ołtarz zdobią elementy gotyckie i barokowe. Najstarszą częścią ołtarza głównego jest ceglana mensa gotycka. Rzeźby ołtarzowe, przedstawiające Pasję pochodzą z kręgu Krausa z 1720 roku.

6. Sanktuarium św. Brunona

Zbudowany w latach 1882-1883 w stylu neogotyckim jako pierwsza katolicka świątynia w mieście. Wnętrze kościoła, jego wyposażenie, prezbiterium oraz witraże reprezentują styl neogotycki. Kościół znajduje się w południowo-wschodniej części Miasta, przy ulicy Kętrzyńskiej.

Godna uwagi atrakcja miasta usytuowana u podnóża Góry Zamkowej, złożona ze stawu w kształcie serca oraz ciągu spacerowego wzdłuż Łyny. Park Elizabeth ufundował w roku 1903 starosta Heinrich von Gottberg dla upamiętnienia swojej zmarłej żony. Podarował miastu areał 2,78 ha nad brzegiem Łyny, graniczący z parkiem strzeleckim. W owym okresie w niedziele i święta, życie towarzyskie skupiało się w Parku Elizabeth, gdzie znajdowały się obiekty sportowe, stawek w kształcie serca oraz ciąg spacerowy wzdłuż Łyny, obok stadionu sportowego, prowadzący aż do mostku na Łynie, który znajdował się na wysokości lasu miejskiego. W lesie funkcjonowała leśna kawiarnia, gdzie można było uczestniczyć w festynie lub odpocząć po męczącym, długotrwałym spacerze. Te piękne spacerowe trakty na przestrzeni XX wieku uległy zatarciu i pozostawały tylko we wspomnieniach dawnych mieszkańców. W wyniku prac prowadzonych w ostatnich latach tereny te nabrały ponownie parkowego charakteru. Podjęte działania, prace porządkowe dały początek pięknym terenom zielonym, które dziś są dumą i chlubą miasta.

4.3. TURYSTYKA

Branża turystyczna w Bartoszczycach oparta jest głównie na ruchu związanym z bliskością granicy z Obwodem Kaliningradzkim oraz turystyką biznesową.

Turystyka tranzytowa i biznesowa mają największy potencjał w tworzeniu dla Miasta produktów turystycznych, głównie ze względu na walory kulturowe (zabytki, imprezy kulturalne) i naturalne (rzeka Łyna, okoliczne lasy i łąki).

Atrakcją miasta są imprezy kulturalne, sportowe, rekreacyjne, nierzadko wychodzące poza teren miasta przyjmując charakter regionalny oraz międzynarodowy "Kaziuki Wilniuki", "Wigilia Słowa", "Wojewódzki Przegląd Teatrów Młodzieżowych BAKCYL", "Międzynarodowy Plener Plastyki", „BART FOLK FESTIWAL”,

„Wojewódzki Przegląd Zespołów Artystycznych Szkół Ośrodków Specjalnych", "Spływ na Byle Czym", "Memoriał R. Rysztowskiego w podnoszeniu ciężarów" to tylko niektóre wydarzenia, które co roku zraszają okolicznych mieszkańców a także gości krajowych czy zagranicznych.

W tabeli nr 5 przedstawiono dane wg. stanu na miesiąc VI 2008r., VI 2009r. i analogicznie dla lat kolejnych. Według danych statystycznych w 2019r. w mieście Bartoszyce znajdował się 1 obiekt hotelowy, który posiadał 93 miejsca noclegowe.

Tabela nr 5

Obiekty hotelowe:	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020
Liczba	2	2	3	2	2	2	1
Liczba pokoi hotelowych	39	56	64	56	54	56	48
Miejsca noclegowe	76	132	125	124	106	126	93
Korzystający rezydenci (Polacy)	3245	3525	4076	5163	4975	4181	3120

Udzielone noclegi rezydentom (Polakom)	4459	5747	6979	8944	8436	6316	2340
Turyści zagraniczni	632	644	969	986	1422	1711	830
Udzielone noclegi turystom zagranicznym	1198	1039	2081	1668	2537	2729	1062

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

W analizowanych latach zaobserwowano spadek liczby turystów krajowych a wzrost liczby turystów zagranicznych korzystających z obiektów hotelowych. W 2008r. turyści krajowi stanowili ok. 84 % ogólnej liczby turystów, turyści zagraniczni –16 %. W 2013r. turyści zagraniczni stanowili już 29 % ogółu turystów. **Podobny poziom (26%) utrzymał się do 2020 r., niestety spadła liczba turystów ogółem.**

Szansą dla rozwoju turystyki w Bartoszycach jest turystyka zagraniczna do Obwodu Kaliningradzkiego. Jak pokazuje praktyka, uczestnicy wycieczek (nie tylko „turystyki” sentymentalnej) preferują bazę recepcyjną po polskiej stronie granicy. Rozwój turystyki powinien bazować na wykorzystaniu istniejących walorów: położenia przygranicznego (bliskie sąsiedztwo przejścia granicznego z Obwodem Kaliningradzkim w Bezledach), atrakcji kulturowych oraz przyrodniczych (m.in. rzeka Łyna).

Działania w tym zakresie zmierzać powinny do rozbudowy bazy turystycznej (hotele, motele, pensjonaty) o odpowiednim standardzie wraz z infrastrukturą towarzyszącą (gastronomia, urządzenia rekreacyjne, parkingi) oraz adaptacji i modernizacji istniejących obiektów, w celu podniesienia ich standardu.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2016-2022 w mieście przewiduje się rozwój nowych form zagospodarowania rekreacyjnego:

- 1) wykorzystanie rzeki Łyny pod wymagania turystyki kwalifikowanej – kajakowej; wiązać się z tym będzie lokalizacja stancji wodnej nad rzeką;
- 2) zagospodarowanie dla potrzeb rekreacji przyrodniczej terenów nad zbiornikiem powstałym w wyniku spiętrzenia rzeki we wschodniej części Miasta;
- 3) urządzenie ciągów spacerowych wzdłuż dostępnych brzegów rzeki;
- 4) wytyczenie i urządzenie ścieżek rowerowych w mieście, w powiązaniu ze ścieżkami na terenie gminy Bartoszyce.

4.4. EWIDENCJA ZABYTKÓW MIASTA BARTOSZYCE W TYM OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO- MAZURSKIEGO

Wykaz zabytków obejmuje obiekty i obszary wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków i do gminnej ewidencji zabytków.

Tabela nr 6

L.p.	Adres	Obiekt	Datowanie	R – rejestr W- ewid.	Nr rejestru zabytków
1.		Układ urbanistyczny Starego Miasta z murami obronnymi i obszarem 50 m na zewnątrz od murów	XIV w.	R	A-130 z 31.12.1953 r.
2.	Armii Krajowej 30	Zespół dworsko-folwarczny (7 budynków) z parkiem	1. ćwierć XX w.	R	A-4226 z 14.01.2003r
3.	Teresy Bratek 10	budynek mieszkalny murowany	1935 r.	W	---
4.	Teresy Bratek 17	budynek mieszkalny murowany	1935 r.	W	---
5.	Asnyka 4	budynek mieszkalny, wielorodzinny, murowany	około 1920-1930 r.	W	---
6.	Asnyka 9	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---

7.	Bema 7	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-usługowy	4. ćwierć XIX w.	R	A-1737 z 1.12.1986 r.
8.	Bema 9	kamienica murowana, ob. hotel	4. ćwierć XIX w.	R	A-1736 z 1.12.1986 r.
9.	Bema 9	brama murowana	4. ćwierć XIX w.	R	A-1735 z 1.12.1986 r.
10.	Bema 11A	spichlerz murowany, ob. restauracja	przełom XVIII i XIX w.	R	A-1839 z 20.01.1987 r.
11.	Bema 13	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	3. ćwierć XIX w.	R	A-1766 z 30.12.1986 r.
12.	Bema 15	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-usługowy	połowa XIX w.	R	A-1795 z 30.12.1986 r.
13.	Bema 17	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	1. ćwierć XX w.	W	---
14.	Bema 19	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-usługowy	4. ćwierć XIX w.	R	A-1584 z 11.04.1985 r.
15.	Bema 23	kamienica murowana, ob. biblioteka miejska	przełom XIX i XX w.	W	---
16.	Bema 24	budynek mieszkalny murowany	1913 r.	W	---
17.	Bema 25	kamienica murowana	przełom XIX i XX w.	W	---
18.	Bema 26	budynek mieszkalny murowany	ok. 1910 r.	W	---
19.	Bema 27	zespół dawnej kuźni, ob. nieużytkowany,	koniec XIX w.	W	---
20.	Bema 35	budynek główny w zespole szkoły podoficerskiej elewów, murowany, ob. budynek szkolny	ok. 1896 r.	W	---
21.	Bema 37	budynek gospodarczy w zespole szkoły podoficerskiej elewów, murowany, ob. budynek mieszkalny	ok. 1896 r.	W	---
22.	Bema 35	budynek gospodarczy w zespole szkoły podoficerskiej elewów, murowany, ob. budynek mieszkalny	ok. 1896 r.	W	Zarządzenie Nr 9/2017 z dnia 23.01.2017r zm. z ul. Bema 39 na ul. Bema 35
23.	Bohaterów Monte Cassino 1	kamienica murowana, ob. budynek administracyjny	początek XX w.	W	---
24.	Bohaterów Monte Cassino 2	kamienica murowana	1900-1910 r.	R	A-1788 z 30.12.1986 r.
25.	Bohaterów Monte Cassino 9	szkoła z salą gimnastyczną	początek XX w.	W	---
26.	Bohaterów Warszawy 1	budynek mieszkalny murowany, ob. budynek mieszkalno-usługowy	4. ćwierć XIX w.	W	---
27.	Bohaterów Warszawy 2	budynek mieszkalny murowany	2 połowa XIX w.	R	A-1786 z 30.12.1986 r.
28.	Bohaterów Warszawy 3	budynek mieszkalny murowany, ob. mieszkalno-usługowy	2 połowa XIX w.	W	---
29.	Bohaterów Warszawy 4	budynek mieszkalny murowany, ob. mieszkalno-usługowy	1. ćwierć XX w.	W	---
30.	Bohaterów Warszawy 4 A	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.	W	---

31.	Bohaterów Warszawy 6	budynek mieszkalny murowany, ob. Młodzieżowy Dom Kultury	lata 30-te XX w.	W	---
32.	Bohaterów Warszawy 11	dom modlitw gminy baptystów, ob. Bartoszycki Dom Kultury	4. ćwierć XIX w.	W	---
33.	Bohaterów Warszawy 16	budynek szkoły rolniczej murowany, ob. Biblioteka Pedagogiczna	1927 r.	W	---
34.	Bohaterów Warszawy 17	budynek mieszkalny murowany	1. ćwierć XX w.	W	---
35.	Bohaterów Warszawy 19	budynek mieszkalny murowany	1. ćwierć XX w.	W	---
36.	Bohaterów Warszawy 20	kamienica murowana	1925 – 1935 r.	W	---
37.	Bohaterów Warszawy 21	budynek mieszkalny murowany	przełom XIX i XX w.	R	A-1831 z 19.01.1987 r.
38.	Bohaterów Warszawy 29	budynek mieszkalny murowany	przełom XIX i XX w.	R	A-1835 z 19.01.1987 r.
39.	Bohaterów Warszawy 35	budynek mieszkalny murowany	4. ćwierć XIX w.	W	---
40.	Cicha 1	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	1. ćwierć XX w.	W	---
41.	Curie-Skłodowskiej 1 (Marii Curie- Skłodowskiej)	budynek mieszkalny murowany	lata 20- 30-te XX w.	W	---
42.	Curie-Skłodowskiej 3	budynek mieszkalny murowany	1929 r.	W	---
43.	Curie-Skłodowskiej 4	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
44.	Grota-Roweckiego 7	kamienica murowana	4. ćwierć XIX w.	W	---
45.	Grota-Roweckiego 9	budynek mieszkalny murowany	1. ćwierć XX w.	W	---
46.	Grota-Roweckiego 10	budynek mieszkalny murowany	1. ćwierć XX w.	W	---
47.	Grota-Roweckiego 11	budynek mieszkalny murowany	3. ćwierć XIX w.	W	---
48.	Hubalczyków 1	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	przełom XIX i XX w.	W	---
49.	Hubalczyków 2	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany, ob. biurowy	przełom XIX i XX w.	R	A-1853 z 11.04.1985 r.
50.	Hubalczyków 5	kamienica murowana	1900- 1910 r.	W	---
51.	Hubalczyków 6	budynek mieszkalny murowany	1. ćwierć XX w.	W	---
52.	Jagiellończyka 1 (Kazimierza Jagiellończyka)	budynek mieszkalny murowany, ob. biuro BOSiR	koniec XIX w.	W	---
53.	Jagiellończyka 2	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
54.	Jagiellończyka 7	kamienica murowana	ok. 1925- 1935 r.	W	---
55.	Jagiellończyka 8	kamienica murowana	1. ćwierć XX w.	W	---

56.	Kajki 1 (Michała Kajki)	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.	W	---
57.	Kajki 3	kaflarnia murowana w zespole manufaktury ceramicznej, ob. budynek nieużytkowany	4. ćwierć XIX w.	W	---
58.	Kętrzyńska 1/ Strzeleckiego 5	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	4. ćwierć XIX w.	R	A-1828 z 19.01.1987 r.
59.	Kętrzyńska 2	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-usługowy	koniec XIX w.	R	A-1838 z 19.01.1987 r.
60.	Kętrzyńska 3	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	koniec XIX w.	R	A-1829 z 19.01.1987 r.
61.	~~Kętrzyńska 3A~~	~~kamienica murowana~~	~~koniec IX w.~~	~~W~~	Zarządzenie Burmistrza Miasta 97/2016 z dnia 27.06.2016r
62.	Kętrzyńska 4	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	koniec XIX w.	R	A-1832 z 19.01.1987 r.
63.	Kętrzyńska 6	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	koniec XVIII – początek XIX w.	R	A-1826 z 19.01.1987 r.
64.	Kętrzyńska 7	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	koniec XIX – początek XX w.	R	A-1825 z 19.01.1987 r.
65.	Kętrzyńska 8 / Kopernika 10-10A	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	koniec XVIII – początek XIX w.	R	A-1830 z 19.01.1987 r.
66.	Kętrzyńska 9	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	1. ćwierć XX w.	W	---
67.	Kętrzyńska 11	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	koniec XIX w.	R	A-1836 z 19.01.1987 r.
68.	Kętrzyńska 12	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	4. ćwierć XIX w.	W	---
69.	Kętrzyńska 14	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	1890 r.	R	A-1824 z 19.01.1987 r.
70.	Kętrzyńska 19/19A	spichlerz murowany w zespole młyna, ob. budynek handlowy	koniec XIX w.	W	---
71.	Kętrzyńska 25	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	początek XX w.	W	---
72.	Kętrzyńska 26	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-biurowy	4. ćwierć XIX w.	W	---
73.	Kętrzyńska 27	kamienica murowana	początek XX w.	W	---
74.	Kętrzyńska 29	budynek mieszkalny murowany	koniec XIX w.	W	---
75.	Kętrzyńska 31	budynek mieszkalny wielorodzinny, murowany	początek XX w.	W	---
76.	Kętrzyńska 37	kamienica murowana	początek XX w.	W	---
77.	Kętrzyńska 39	cmentarz ewangelicki z kwaterą z czasów I wojny światowej, ob. cmentarz komunalny	XIX w.	R	A-1641 z 10.03.1986 r.
78.	Kętrzyńska 39	kaplica cmentarna murowana w zespole cmentarza ewangelickiego	1. ćwierć XX w.	R	A-1773 z 30.12.1986 r.
79.	Kętrzyńska 46	kościół murowany p.w. św. Brunona	1882- 1883 r.	R	A-4470 z 3.07.2007 r.

80.	Kilińskiego 3 (Jana Kilińskiego)	kamienica murowana	1. ćwierć XX w.	W	---
81.	Kolejowa 3	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	4. ćwierć XIX w.	W	---
82.	Kolejowa 5	kamienica murowana	lata 20-te XX w.	W	---
83.	Konopnickiej 1 (Marii Konopnickiej)	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	początek XX w.	W	---
84.	Konopnickiej 3	noclegownia konduktorska murowana, ob. budynek mieszkalny	4. ćwierć XIX w.	W	---
85.	Konopnickiej 4/5/6	kamienica murowana	4. ćwierć XIX w.	W	---
86.	Kopernika 1 (Mikołaja Kopernika)	kamienica murowana	przełom XVIII i XIX w.	R	A-1791 z 30.12.1986 r.
87.	Kopernika 2	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-usługowy	przełom XVIII i XIX w.	R	A-1783 z 30.12.1986 r.
88.	Kopernika 3	kamienica murowana	połowa XIX w.	R	A-1792 z 30.12.1986 r.
89.	Kopernika 5	budynek browaru murowany, ob. budynek wielofunkcyjny	1889 r.	R	A-4250 z 25.03.2003 r.
90.	Kopernika 6	kamienica murowana	1809 r.	W	---
91.	Kopernika 7	kamienica murowana	połowa XIX w.	W	---
92.	Kopernika 8	kamienica murowana	połowa XIX w.	W	---
93.	Kopernika 9	kamienica murowana	połowa XIX w.	R	A-1793 z 30.12.1986 r.
94.	Kopernika 11	kamienica murowana	lata 20-te XX w.	R	A-1794 z 30.12.1986 r.
95.	Kopernika 12	kamienica murowana	lata 20- 30-te XX w.	W	---
96.	Kowali 3	kamienica murowana	lata 20- 30-te XX w.	W	---
97.	Lelewela 9	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
98.	Lelewela 21	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
99.	Limanowskiego 1 (Bolesława Limanowskiego)	wieża ciśnień, murowana	1904 r.	R	A-3139 z 21.03.1991 r.
100.	Limanowskiego	historyczny układ przestrzenny zespołu koszar	lata 30-te XX w.	W	---
101.	Limanowskiego 2	budynek mieszkalny murowany w zespole koszar, ob. mieszkalny	1935 r.	W	---
102.	Limanowskiego 3/4	budynek mieszkalny murowany w zespole koszar, ob. budynek mieszkalny	1935 r.	W	---
103.	Limanowskiego 5/6	budynek mieszkalny murowany w zespole koszar, ob. budynek mieszkalny	1935 r.	W	---
104.	Limanowskiego 7/8	budynek mieszkalny murowany w zespole koszar, ob. budynek mieszkalny	1935 r.	W	---

105	Limanowskiego 9	koszarowiec murowany w zespole koszar, ob. budynek szkolny	1935 r.	W	---
106	Limanowskiego 9A	stodoła murowano-drewniana w zespole koszar, ob. magazyn w zespole szkolnym	1935 r.	W	---
107	Limanowskiego 10	koszarowiec murowany w zespole koszar, ob. budynek szkolny	1935 r.	W	---
108	Limanowskiego 11	koszarowiec murowany w zespole koszar, ob. budynek szkolny	1935 r.	W	---
109	Limanowskiego 12	koszarowiec murowany w zespole koszar, ob. budynek szkolny	1935 r.	W	---
110	Limanowskiego 13	koszarowiec murowany w zespole koszar, ob. budynek szkolny	1935 r.	W	---
111	Limanowskiego 14	koszarowiec murowany w zespole koszar, ob. budynek szkolny	1935 r.	W	---
112	Limanowskiego 15	koszarowiec murowany w zespole koszar, ob. Dom Dziecka	1935 r.	W	---
113	Limanowskiego 16	budynek kotłowni murowany w zespole koszar, ob. kotłownia w zespole szkolnym	lata 30-te XX w.	W	---
114	Limanowskiego 17	budynek gospodarczy murowany w zespole koszar,	lata 30-te XX w.	W	---
115	Lipowa 1	szkoła ob. budynek PUP	1902 r.	R	A-3713 z 25.07.1994 r.
116	11 Listopada 2	budynek mieszkalny murowany, ob. budynek biurowy	lata 20-te XX w.	W	---
~~117~~	~~11 Listopada 2~~	~~magazyn murowany~~	~~lata 20-te XX w.~~	~~W~~	Zarządzenie Burmistrza Miasta 214/2017r z dnia 29.12. 2017r
118	11 Listopada 3	budynek banku, murowany, ob. budynek Poczty Polskiej	4. ćwierć XIX w.	W	---
119	11 Listopada 4	budynek mieszkalny murowany, ob. budynek usługowy	1887r. lub 1905r.	R	A-1841 z 23.02.1987 r.
120	11 Listopada 8/9	kamienica murowana	1913 r.	W	---
121	11 Listopada 10	budynek szkolny murowany, ob. budynek ZDZ	lata 20-te XX w.	W	---
122	Andrzeja Wajdy 7	budynek mieszkalny murowano-drewniany	lata 20-te XX w.	W	---
123	Andrzeja Wajdy 9	budynek mieszkalny murowano-drewniany	lata 20-te XX w.	W	---
124	Andrzeja Wajdy 13	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
125	Andrzeja Wajdy 23	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
126	Andrzeja Wajdy 25	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
127	Andrzeja Wajdy 32	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
128	Andrzeja Wajdy 33	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
129	Andrzeja Wajdy 35	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
130	Andrzeja Wajdy 47	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
131	Mazurska 17 (dawniej nr 2)	kamienica murowana	przełom XVIII i XIX w.	R	A-1174 z 8.02.1969 r.

132	Mazurska 23 (dawniej nr 3)	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	2 połowa XIX w.	W	---
133	Mazurska 25 (dawniej nr 4),	kamienica murowana	połowa XIX w.	R	A-1833 z 19.01.1987 r.
134	Mickiewicza 34	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
135	Młynarska 2	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
136	Młynarska 3/4/5	kamienica murowana	lata 30-te XX w.	W	---
137	Młynarska 7/9/11	dawny młyn, ob. budynek handlowy	1882 r.	W	---
138	Nowowiejskiego 4	kościół murowany p.w. św. Jana Chrzcziciela wraz z wyposażeniem wnętrza	połowa XIV w.	R	A-212 z 12.03.1957 r.
139	Nowowiejskiego 8	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
140	Nowowiejskiego 10	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
141	Nowowiejskiego-Bema	cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich z czasów I wojny światowej	1914- 1918 r.	R	A-1642 z 10.03.1986 r.
142	Okrzei 4 (Stefana Okrzei)	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
143	Okrzei 5	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
144	Orzeszkowej 3/4	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	koniec XIX w.	W	---
145	Orzeszkowej 8	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
146	Paderewskiego 1/3/5/7 (Ignacego Paderewskiego)	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
147	Paderewskiego 8/10/12/14/16	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	1926 r.	W	---
148	Paderewskiego 9	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	1927 r.	W	---
149	Paderewskiego 15/17/19/21/23/25	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	1925 r.	W	---
150	Plac Dworcowy 1	budynek dworca kolejowego murowanego w zespole stacji kolejowej	koniec XIX w.	W	---
151	Plac Dworcowy 2	budynek mieszkalny murowany	koniec XIX w.	W	---
152	Plac Konstytucji 3 Maja 3	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-usługowy	połowa XIX w.	R	A-1755 z 30.12.1986 r.
153	Plac Konstytucji 3 Maja 5 (część lewa, dawniej określana nr 4)	kamienica murowana, ob. hotel	koniec XIX w.	R	A-1733 z 20.11.1986 r.
154	Plac Konstytucji 3 Maja 5 (część prawa, dawniej określana nr 5)	kamienica murowana, ob. hotel	koniec XIX w.	R	A-1732 z 20.11.1986 r.

155	Plac Konstytucji 3 Maja 6	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	około 1920 r.	R	A-1767 z 30.12.1986 r.
156	Plac Konstytucji 3 Maja 7	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	3. ćwierć XIX w.	R	A-1764 z 30.12.1986 r.
157	Plac Konstytucji 3 Maja 8	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	3. ćwierć XIX w.	R	A-1780 z 30.12.1986 r.
158	Plac Konstytucji 3 Maja 9	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	2 połowa XIX w.	R	A-1779 z 30.12.1986 r.
159	Plac Konstytucji 3 Maja 10	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	1. ćwierć XX w.	W	---
160	Plac Konstytucji 3 Maja 11	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	przełom XIX i XX w.	R	A-1757 z 30.12.1986 r.
161	Plac Konstytucji 3 Maja 12	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	1900- 1910 r.	W	---
162	Plac Konstytucji 3 Maja 14	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	połowa XIX w.	R	A-1761 z 30.12.1986 r.
163	Plac Konstytucji 3 Maja 15	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	połowa XIX w.	R	A-1762 z 30.12.1986 r.
164	Plac Konstytucji 3 Maja 16	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	2 połowa XIX w.	R	A-1771 z 30.12.1986 r.
165	Plac Konstytucji 3 Maja 17	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	3. ćwierć XIX w.	R	A-1730 z 20.11.1986 r.
166	Plac Konstytucji 3 Maja 18	kamienica murowana	4. ćwierć XIX w.	R	A-1731 z 20.11.1986 r.
167	Plac Konstytucji 3 Maja 19	kamienica murowana, ob. budynek usługowy	4. ćwierć XIX w.	R	A-1730 z 20.11.1986 r.
168	Plac Konstytucji 3 Maja 20 (dawniej 22)	brama miejska murowana, tzw. „Brama Lidzbarska”	ok. 1468 r.	R	A-728 z 28.11.1967 r.
169	Plac Konstytucji 3 Maja 21	budynek banku murowany	4. ćwierć XIX w.	W	---
170	Plac Konstytucji 3 Maja 25	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	połowa XIX w.	R	A-1740 z 1.12.1986 r.
171	Plac Konstytucji 3 Maja 26	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	2 połowa XIX w.	R	A-1747 z 30.12.1986 r.
172	Plac Konstytucji 3 Maja 27	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	2 połowa XIX w.	R	A-1790 z 30.12.1986 r.
173	Plac Konstytucji 3 Maja 28	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	2 połowa XIX w.	R	A-1789 z 30.12.1986 r.
174	Plac Konstytucji 3 Maja 30	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	początek XX w.	R	A-1827 z 19.01.1987 r.
175	Plac Konstytucji 3 Maja 32	kamienica murowana, ob. budynek handlowy	koniec XIX w.	R	A-1738 z 1.12.1986 r.
176	Plac Wolności 1	kościół murowany p.w. św. Jana Ewangelisty wraz z wyposażeniem wnętrza	1360- 1380 r.	R	A-213 z 12.03.1957 r.
177	Plac Wolności 2	budynek plebanii murowany, ob. budynek mieszkalny	przełom XVIII i XIX w.	R	A-1834 z 19.01.1987 r.
178	Plac Zwycięstwa 1	budynek arsenału murowany, ob. nieużytkowany	połowa XVIII w.	R	A-1844 z 23.02.1987 r.
179	Poniatowskiego 4 (Ks. Józefa Poniatowskiego)	remiza strażacka murowana, ob. cerkiew greko-katolicka p.w. św. Andrzeja Apostoła	koniec XIX w.	R	A-3907 z 22.07.1996 r.
180	Przemysłowa 1A (dawniej nr 1)	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.	W	---
181	Robotnicza 1/2	budynek mieszkalno-handlowy murowany	3. ćwierć XIX w.	R	A-735 z 29.11.1967 r.

182	Robotnicza 4	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	1900r	W	---
183	Rzeźników 1 (dawniej nr 3)	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-usługowy	koniec XIX w.	R	A-1837 z 19.01.1987 r.
184	Rzeźników 4 (dawniej nr 1A)	spichlerz murowany, ob. budynek mieszkalny	koniec XIX w.	W	---
185	Słowackiego 1 (Juliusza Słowackiego)	budynek szkolny murowany	1. ćwierć XX w.	W	---
186	Słowackiego 7	budynek mieszkalny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
187	Starzyńskiego 4	kamienica murowana, ob., budynek mieszkalno-handlowy	3. ćwierć XIX w.	R	A-1741 z 1.12.1986 r.
188	Starzyńskiego 5	kamienica murowana	3. ćwierć XIX w.	R	A-1583 z 11.04.1985 r.
189	Starzyńskiego 6	kamienica murowana, ob., budynek mieszkalno-handlowy	3. ćwierć XIX w.	R	A-1734 z 1.12.1986 r.
190	Struga 2 (Andrzeja Struga)	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
191	Struga 22	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
192	Struga 24	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
193	Strzeleckiego 2 (dawniej nr 3)	spichlerz murowany, ob. hotel	koniec XVIII – początek XIX w.	R	A-734 z 8.02.1969 r.
194	Szewców 1	kamienica murowana	2 połowa XIX w.	R	A-1843 z 23.02.1987 r.
195	Szewców 2	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	2 połowa XIX w.	R	A-1845 z 23.02.1987 r.
196	Szewców 3	kamienica murowana, ob., budynek handlowy	połowa XIX w.	W	---
197	Szewców 4	kamienica murowana, ob., budynek mieszkalno-handlowy	połowa XIX w.	R	A-1846 z 23.02.1987 r.
198	Traugutta 1 (Romualda Traugutta)	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	1931 r.	W	---
199	Traugutta 2	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	1931 r.	W	---
200	Traugutta 23	budynek szkolny murowany	1936 r.	W	---
201	Warszawska 3, 5, 7	Zespół dawnego sądu powiatowego, więzienia oraz sądów grodzkich oraz historyczny układ przestrzenny zespołu sądów	1881-1887 r.	R	A-4570 z 02.06.2011r
202	Warszawska 9	budynek urzędu katastralnego murowany, ob. budynek Policji	lata 30-te XX w.	W	---
203	Warszawska 11	kamienica murowana	początek XX w.	W	---
204	Warszawska 12	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 20- 30-te XX w.	W	---
205	Warszawska 13	kamienica murowana	1912 r.	R	A-1743 z 1.12.1986 r.
206	Warszawska 14	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	początek XX w.	W	---
207	Warszawska 15/17	kamienica murowana	lata 20- 30-te XX w.	W	---

208	Warszawska 20	budynek mieszkalny murowany	1912r	W	
209	Warszawska 32	budynek mieszkalny murowany	lata 20- 30-te XX w.	W	---
210	Witosa 1 (Wincentego Witosa)	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	lata 30-te XX w.	W	---
211	Witosa 2	zespół budynków szpitala murowany	1899/190 0 r., rozbud. 1929 r.	R	A-3711 z 8.07.1994 r.
212	Witosa 2A (dawniej nr 4)	pralnia i kotłownia w zespole szpitala, ob. budynek użytkowy	1899— 1929 r.	R	A-3711 z 8.07.1994 r.
213	Witosa 15	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
214	Witosa 17	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
215	Witosa 28	budynek mieszkalny murowany	lata 20-te XX w.	W	---
216	Wojska Polskiego 4/6 /Generała Andersa	zespół koszar, ob. 20 Bartoszycka Brygada Zmechanizowana im. Hetmana Wincentego Gosiewskiego	1936 r.	W	---
217	Bema 31	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.	W	Zarządzenie Nr 97/2016 z dnia 27.06.2016r
218	Bohaterów Warszawy 10	budynek mieszkalny murowany	koniec XIX w	W	
219	Jagiellończyka 4	budynek mieszkalny wielorodzinny murowany	1. ćwierć XX w.	W	
220	Kętrzyńska 5	kamienica murowana, ob. budynek mieszkalno-handlowy	Półowa XIX w.	W	
221	Nowowiejskiego /Wiejska	cmentarz ewangelicki	XIX w.	W	
222	Paderewskiego	teren dawnego cmentarza szpitalnego, ob. park	XIX w., zamknięty w 1867 r	W	
223	Mazurska 27	plebania	XIX w.	W	Zarządzenie Nr 88/2017 z dnia 26.05.2017r
224	Kętrzyńska	Cmentarz Żydowski	I poł. XIX w.	W	Zarządzenie Nr 175 /2017 z dnia 26.10.2017r
225	A.Struga (dz. 25/6, 25/9, 25/17 obr. 7)	ślady osadnictwa	-	W	Zarządzenie Nr 166/2019 z dnia 25.09.2019 r.

Źródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl/> oraz dane własne Urzędu Miasta; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

4.5. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Tabela 7

L.p.	1	2	3
Miejscowość	Bartoszyce	Bartoszyce	Bartoszyce
Obiekt	Dwie figury kamienne	Nawarstwienia kulturowe starego miasta	Zamczysko średniowieczne i grodzisko wczesnośredniowieczne
Nr rejestru	C-006	C-171	C-192
Data wpisu	25 listopada 1948	5 listopada 1992	11 września 1995
Nr działki			5
Gmina	Bartoszyce	Bartoszyce	Bartoszyce
Powiat	Bartoszyce	Bartoszyce	Bartoszyce
Nr stan. w miejscowości	St. V	St. I	St. II i III
Nr decyzji	Pr. N. 5	PSOZ-IZA-5350-62/92	5350-15/95
Obszar AZP	14-64/7	14-64/4	14-64/1,2

Źródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl/>

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, kto w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany: wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryte przedmioty, zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia, niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, Burmistrza Miasta Bartoszyce.

4.6. ALEJE TYPOWANE DO OCHRONY JAKO ELEMENT KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

W latach 2005-2007 Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Olsztynie sporządził opracowanie pt.: „Waloryzacja i program ochrony alei przydrożnych woj. warmińsko-mazurskiego”, w którym zamieszczono wykaz alei typowanych do ochrony przez wpis do rejestru zabytków, przez ustanowienie pomnika przyrody lub jako element krajobrazu kulturowego.

W mieście Bartoszyce wytypowano 2 aleje do ochrony jako element krajobrazu kulturowego:

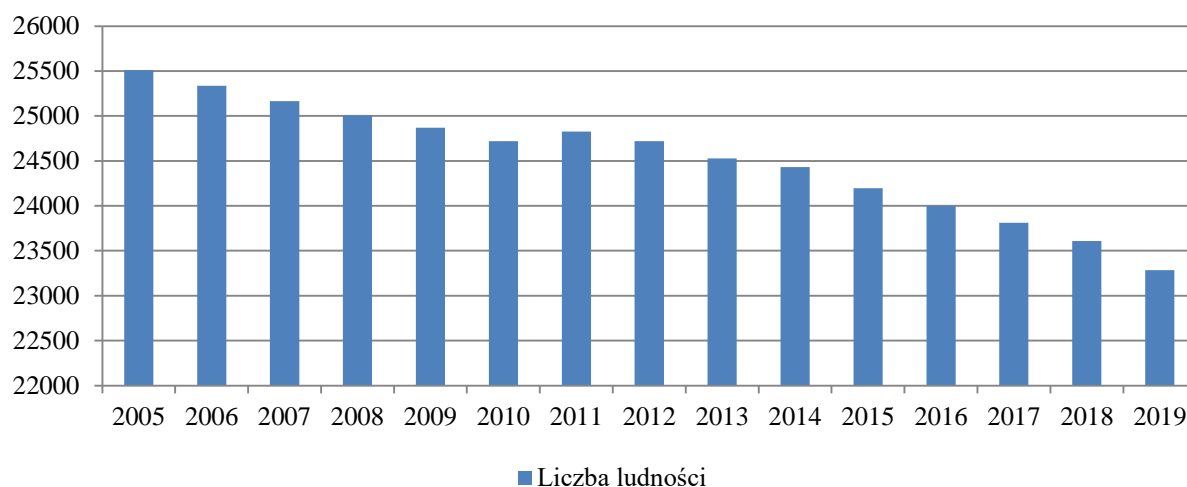
- 1) na całym odcinku drogi wojewódzkiej nr 512;
- 2) na całym odcinku drogi wojewódzkiej nr 592.

5. DEMOGRAFIA

5.1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA MIASTA BARTOSZYCE

W 2019 r. miasto Bartoszyce zamieszkiwały 23284 osoby. W 2005 r. miasto Bartoszyce zamieszkiwały 25511 osób (o 2227 osób więcej niż w 2019r.). Mieszkańcy Bartoszyce stanowili tym samym około 41% ogólnej liczby mieszkańców powiatu bartoszyckiego (2019r.). Liczba mieszkańców miasta w badanym okresie wzrosła tylko jeden raz – w roku 2011 o 106 osób względem roku 2010. Miasto objęte jest procesem depopulacji z poziomu 25,5 tys. mieszkańców w 2005 r. do poziomu 23,3 tys. mieszkańców w 2019 r.

Wykres nr 1

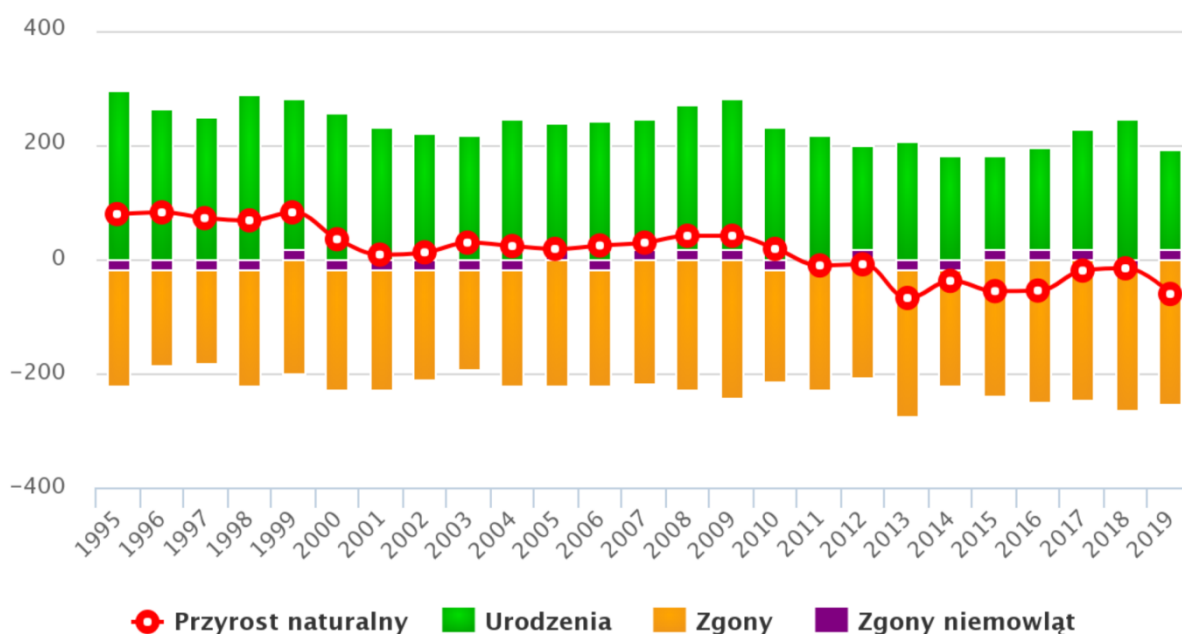

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

W 2019r. przyrost naturalny w mieście wynosił - 69. Liczba urodzeń żywych była niższa niż liczba zgonów (liczba urodzeń: 194, liczba zgonów: 255). W porównaniu do 1995r. sytuacja demograficzna uległa pogorszeniu (1995r. przyrost naturalny: 79, urodzenia: 298, zgony: 219). Krzywą przyrostu naturalnego przedstawia Wykres nr 2.

Na 100 mężczyzn przypadało 113 kobiet, co oznacza tendencję wzrostową współczynnika feminizacji (w latach 2011-2013 wynosił 111) i jest efektem dłuższego trwania życia kobiet.

Wykres nr 2

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Tabela nr 8

Podstawowe dane demograficzne	2011	2012	2013	2019
Liczba ludności	25058	24827	24719	23284
Gęstość zaludnienia na 1 km ²	2278	2257	2247	2002
Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn	111	111	111	113
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	50,4	51,5	53,1	68,6
Pracujący na 1000 ludności	211	212	207	219
Bezrobotni zarejestrowani	2071	2081	2117	957

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Analiza struktury wieku i płci miasta pokazuje, iż wśród ogólnej liczby mieszkańców Bartoszyce przeważa ludność w wieku produkcyjnym (mężczyźni pomiędzy 18 a 64 rokiem życia, kobiety pomiędzy 18-59 rokiem życia).

W przedziale wiekowym od 45 lat do 85 lat i więcej, można zaobserwować znaczną przewagę liczebną kobiet nad liczbą mężczyzn. Kobiety żyją dłużej co jest spowodowane m. in. większą dbałością o zdrowie czy mniej szkodliwymi i lepszymi warunkami pracy. Liczba mężczyzn jest większa niż kobiet w przedziale wiekowym 0-40 lat (wyjątkiem jest przedział 10-14 lat).

Przyczyną takiego stanu jest zawsze większa liczba urodzeń chłopców niż dziewczynek. *Do kanonu współczesnej demografii należy stwierdzenie o stałości relacji między liczbą urodzeń płci męskiej i żeńskiej. Prawdółowość mówiąca, że zazwyczaj na każde 100 urodzeń dziewcząt przypada 105—106 urodzeń chłopców w demografii ma status „mądrości ludowej”, która w niektórych opracowaniach traktowana jest jako jedna z nielicznych stałych zasad obowiązujących „zawsze i wszędzie”* (Chesnaïs, 2002). Następnie w ciągu trwania życia różnica między liczbą kobiet i mężczyzn maleje na skutek większej umieralności (wypadkowości) wśród młodych mężczyzn.

Struktura liczby ludności miasta Bartoszyce według podziału na grupy produkcyjne (przedprodukcyjna, produkcyjna i poprodukcyjna) pokazuje, iż 66,4 % mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym (Tabela nr 9). 14,3 % mieszkańców stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 18 roku życia) oraz 19,3 % osoby w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni w wieku 65 lat i więcej). Wskaźniki dla powiatu kształtują się na zbliżonym poziomie. W powiecie występuje jednak przewaga liczebna osób w wieku poprodukcyjnym (12208 os.) nad ludnością w wieku przedprodukcyjnym (9867 os.).

Tabela nr 9

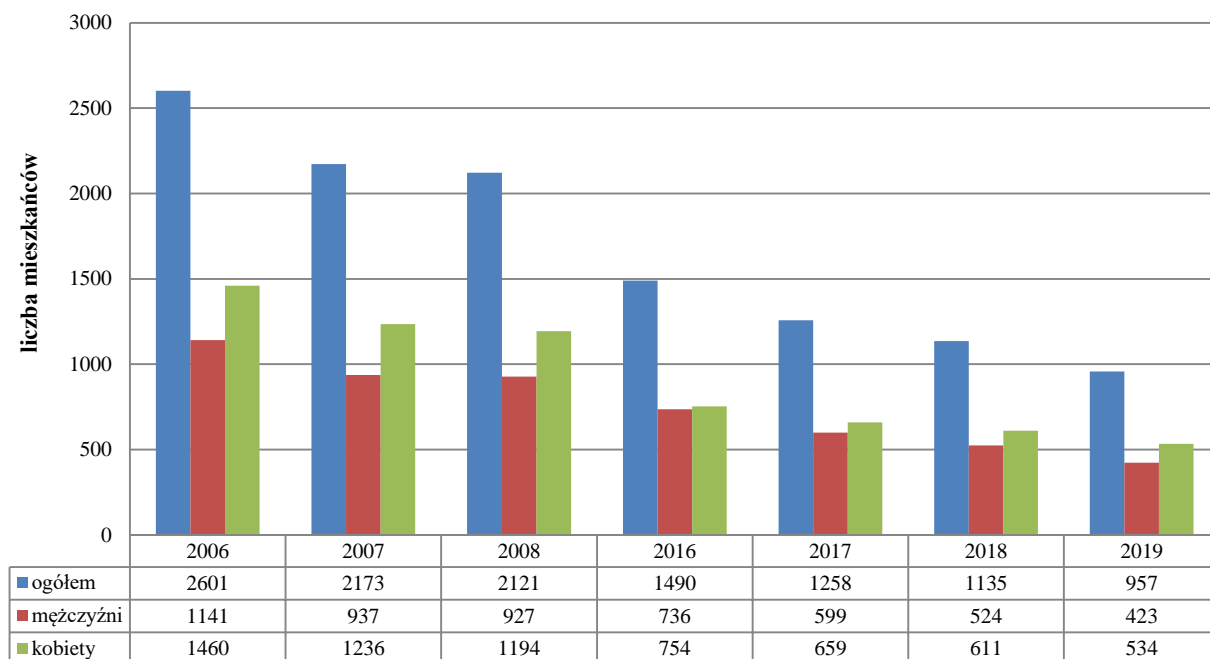
Struktura wiekowa ludności	Miasto Bartoszyce	Powiat bartoszycki	Powiat = 100 %
Ludność według stanu w 2019r.	23284	57231	41%
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	3894 tj. 17 % ogólnej liczby ludności Miasta	9867 tj. 17 % ogólnej liczby ludności powiatu	40%
Ludność w wieku produkcyjnym	13808 tj. 59 % ogólnej liczby ludności Miasta	35156 tj. 62 % ogólnej liczby ludności powiatu	39%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	5582 tj. 24 % ogólnej liczby ludności Miasta	12208 tj. 21 % ogólnej liczby ludności powiatu	46%

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Analiza danych dotyczących zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON: podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności – 92, podczas gdy w całym powiecie –

62. Wśród liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2019 r. przeważała liczba kobiet (534 os.) – stanowiły one około 54% (Wykres nr 3).

Wykres nr 3

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Ogólna liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w 2019 r. wynosiła 957 os., co stanowiło ok. 4 % liczby ludności miasta. Jest to wyraźny i znaczny spadek w stosunku do roku 2006, gdy bezrobotnych zarejestrowanych było 2601, co stanowiło ok. 11% mieszkańców miasta. Ma to związek z ogólnym spadkiem liczby ludności miasta przez procesy migracji wewnętrznych i zewnętrznych oraz z ogólnopolskim trendem „starzenia” się społeczeństwa.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w 2019r. w wieku produkcyjnym wyniósł 6,9 % (w 2006 r. – 15,4%). Poniżej zaprezentowano dane dotyczące migracji: zameldowania i wymeldowania terenu miasta Bartoszyce w latach 2008-2019 (Tabela nr 10).

Tabela nr 10

Migracje na pobyt stały gminne	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2019
Zameldowania ogółem	228	246	268	256	290	295	178
Zameldowania z miast	78	71	87	82	82	83	52
Zameldowania ze wsi	138	150	160	130	184	183	126
Wymeldowania ogółem	447	446	434	476	425	447	415
Wymeldowania do miast	256	243	213	216	220	256	234
Wymeldowania na wieś	152	181	205	242	162	160	181
Saldo migracji	-219	-200	-166	-220	-135	-152	-237

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Analiza danych zawartych w Tabeli nr 10 pokazuje, iż liczba zameldowań w mieście Bartoszyce rośnie z roku na rok poza rokiem 2011, kiedy spadła w porównaniu z 2010 r. W 2008 r. w mieście zameldowało się 228 osób, w 2013 r. już 295, a w 2019 r. nastąpił spadek do poziomu 178 osób zameldowanych. Spadek zameldowań ma związek z zakończeniem programów wsparcia (2013r. - „Rodzina Na Swoim”, 2018r. - „Mieszkanie Dla Młodych”) dla małżeństw i rodzin z dziećmi planujących kupno mieszkania lub domu.

Liczba osób wymeldowujących się w latach 2008-2019 utrzymywała się na poziomie 415-447 poza 2011 r. kiedy to wyniosła 476.

Miasto Bartoszyce otoczone jest gminą wiejską Bartoszyce. Poniżej przeanalizowano migracje z miasta Bartoszyce i gminy Bartoszyce w celu znalezienia ewentualnych powiązań. Migracje mieszkańców miast na tereny wiejskie to w ostatnich latach zjawisko dostrzegalne w wielu regionach kraju. Za migracją na wieś przemawia m. in. czystsze środowisko niż w mieście, spokój, duży udział terenów zielonych czy też dobre skomunikowanie komunikacyjne z miastem.

Analiza danych zamieszczonych w tabeli nr 11 przedstawiającej dane liczbowe dotyczące migracji w mieście i gminie wiejskiej Bartoszyce pokazuje pewną zależność pomiędzy saldem migracji w obu jednostkach administracyjnych. Przykładowo: w 2011 r. zanotowano największą w analizowanym przedziale liczbę osób wymeldowanych w mieście ale i największą liczbę osób zameldowanych w gminie.

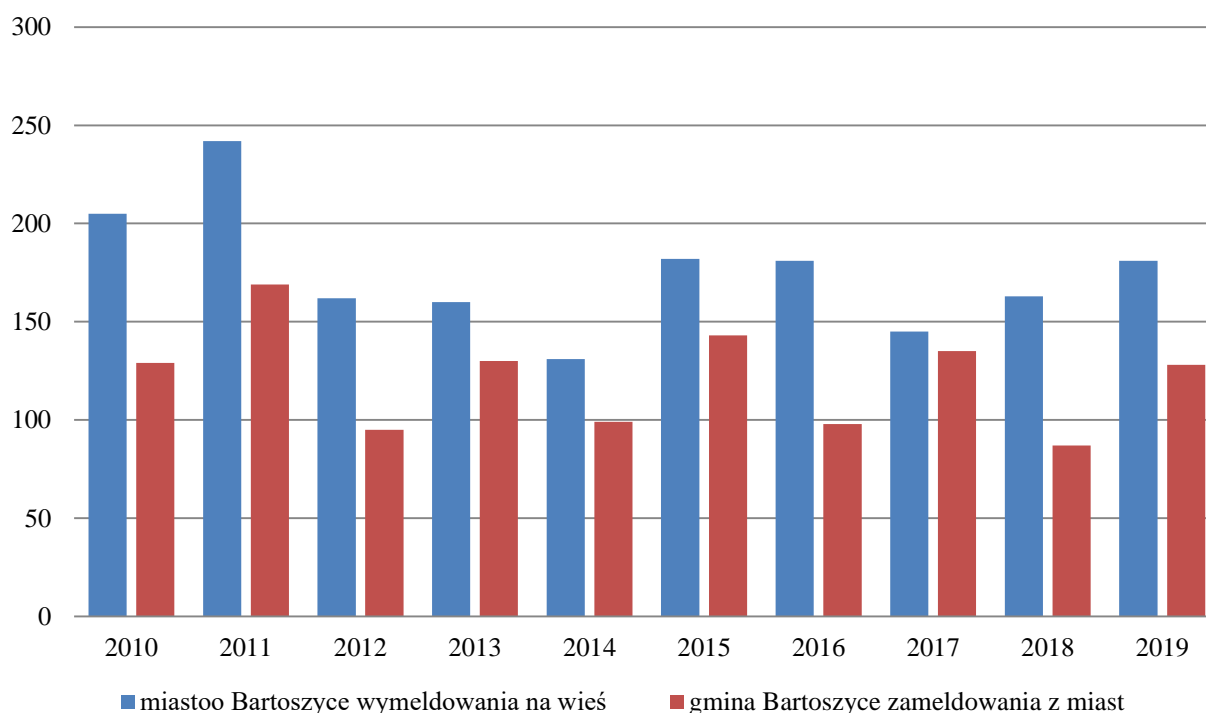
Tabela nr 11

Podstawowe dane dotyczące migracji		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2019
miasto Bartoszyce	Zameldowania ogółem	228	246	268	256	290	295	178
	Wymeldowania ogółem	447	446	434	476	425	447	415
	Saldo migracji	-219	-200	-166	-220	-135	-152	-237
gmina Bartoszyce	Zameldowania ogółem	132	142	175	205	127	154	158
	Wymeldowania ogółem	186	169	191	155	207	163	216
	Saldo migracji	-54	-27	-16	50	-80	-9	-58

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Poniżej zaprezentowano wykres przedstawiający liczbę osób, które wymeldowały się w latach 2010-2019 na wieś z miasta Bartoszyce, oraz liczbę osób, które zameldowały się z miasta w gminie Bartoszyce (Wykres nr 4). Widoczna jest korelacja między liczbą osób, które się wymeldowały z Bartoszyca na wieś a liczbą osób, które się zameldowały w gminie wiejskiej Bartoszyce. Świadczy to o migracji ludności z miast na wieś, która ma miejsce również w mniejszych ośrodkach miejskich.

Wykres nr 4

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

W ostatnich latach liczba ludności Bartoszyce systematycznie spadała. Obserwuje się ujemny przyrosty naturalny i wysoki stopień bezrobocia. W zaistniałej sytuacji władze samorządowe podejmują działania zmierzające do poprawy warunków życia ludności i zapewnienia większej liczby miejsc pracy. Rozwojowi gospodarczemu miasta sprzyja też lokalizacja Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

5.2. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA DO ROKU 2030

Zgodnie z prognozą demograficzną opracowaną w 2014 roku przez Główny Urząd Statystyczny liczba Polaków będzie się zmniejszać. Między 2017 a 2030 rokiem spadnie z 38 mln do 37 mln. Szacuje się, że ubędzie ok. 1 mln mieszkańców miast, natomiast na obszarach wiejskich przybędzie ponad 200 tys. mieszkańców. W województwie Warmińsko-Mazurskim prognozuje się spadek liczby ludności zarówno na wsi, jak i w mieście. Ogółem liczba mieszkańców w województwie zmniejszy się o 4,3% (lata 2017-2030). W powiecie bartoszyckim, według prognozy sporządzonej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Olsztynie również przewiduje się spadek liczby ludności o 10,8%. Biorąc pod uwagę dynamikę zmian liczby ludności miasta Bartoszyce w ostatnich 30 latach oraz nakładające się prognozy demograficzne na różnych poziomach odniesienia, przyjęto uśredniony trend spadkowy na poziomie -0,6% na rok. Na tej podstawie opracowano prognozę zmian liczby ludności do roku 2030. Zgodnie powyższymi założeniami liczba ludności w latach 2020-2030 miasta Bartoszyce zmniejszy się o ok. 6,1%. Otrzymałą w 2030 roku liczbę mieszkańców powiększono o 30%, czyli rezerwę wynikającą z przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Rezerwa wynika z niepewności procesów rozwojowych miasta w kontekście zapotrzebowania na tereny pod nową zabudowę. Prognozę demograficzną dla miasta Bartoszyce z uwzględnieniem rezerwy, o której mowa w art. 10 ust. 7 ustawy przedstawiono w tabeli 12.

Tabela nr 12

Obszar	2013	wg prognozy			
		2019	2020	2030	2030 + 30%
Miasto Bartoszyce	24 719	23 284	23 112	21 725	28 242

Głównym powodem zmniejszania się populacji Miasta Bartoszyce jest ujemne saldo migracji, a także ujemny przyrost naturalny. Stan ten jest niepokojący, gdyż wskazuje na klasyfikację miasta do typu F wg. Webba. Klasyfikacja ta wyróżnia 8 typów jednostek w zależności od relacji między przyrostem i ubytkiem naturalnym a dodatnim i ujemnym saldem migracji. Klasy A, B, C, D oznaczają jednostki terytorialne o wzroście liczby ludności, natomiast E, F, G, H te ze spadkiem ludności. Najkorzystniejszą sytuację demograficzną mają jednostki zaliczone do klas B i C, ponieważ charakteryzuje je zarówno dodatnie saldo migracji, jak i dodatni przyrost naturalny. W najgorszej sytuacji znajdują się jednostki z grup F i G, dla których wartości obydwu procesów składających się na przyrost rzeczywisty są ujemne. Typ F oznacza dominację ujemnego przyrostu naturalnego nad ujemnym saldem migracji.

Według najnowszych danych opublikowanych przez GUS (Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030, Warszawa, sierpień 2017) do 2030 roku populacja całego kraju zmaleje o 3,5%. W województwie warmińsko-mazurskim prognozuje się spadek liczby ludności zarówno na wsi, jak i w mieście. Ogółem w województwie prognozowany jest spadek ludności o 4,3% w lata 2017-2030. W powiecie bartoszyckim prognozuje się spadek liczby ludności na nieco większym poziomie ok. 6,1%. Prognozowany spadek liczby ludności miasta Bartoszyce będzie wyższy od tendencji krajowych i regionalnych.

6. ANALIZA CHŁONNOSCI I BILANS TERENÓW

W celu obliczenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę przeprowadzono pomiary graficzne (na podstawie danych GIS) powierzchni terenów w poszczególnych funkcjach, z rozbiem na tereny istniejącej zabudowy i tereny przewidziane pod zabudowę (wyznaczone w obowiązujących planach i w studium). Analiza istniejącej zabudowy pozwoliła na ustalenie średnich parametrów (wysokość zabudowy) i wskaźników (intensywność, udział funkcji komplementarnych) dla poszczególnych rodzajów zabudowy. Na tej podstawie przeprowadzono prognozę możliwości wykorzystania terenów wyznaczonych pod zabudowę w studium i w planach miejscowych. Obliczona w ten sposób suma powierzchni brutto wyznaczonych pod zabudowę była podstawą do obliczenia chłonności terenów w przeliczeniu na powierzchnię użytkową.

Łączna chłonność obszarów przeznaczonych do zabudowy obliczona na podstawie uśrednionych wskaźników obrazuje stosunek powierzchni użytkowej do powierzchni przeznaczonej pod zabudowę brutto (osobno dla poszczególnych kategorii terenów).

Wskaźnik uwzględnia konieczność zapewnienia odpowiedniej powierzchni na funkcje komplementarne, takie jak: komunikacja, infrastruktura, zieleń i inne. Uwzględnia również specyfikę i odmienność poszczególnych kategorii terenów w zakresie rodzaju zabudowy, gabarytów (np. wysokości) oraz sposobu zagospodarowania. W odniesieniu do terenów przeznaczonych pod zabudowę, a nie zabudowanych gabaryty i parametry zabudowy ustalono na podstawie obowiązujących planów miejscowych.

Zestawienie bilansu terenów przeznaczonych do zabudowy w poszczególnych kategoriach przedstawiono w tabeli 13.

Tabela nr 13

Wyodrębnione kategorie terenów (zabudowy)	Powierzchnia terenu (m ²)	Chłonność terenu (m ² p.u.)
Mieszkaniowa jednorodzinna istniejąca	97 8450	229 544
Mieszkaniowa wielorodzinna istniejąca	105 1200	928 420
Mieszkaniowo – usługowa istniejąca	25 1900	248 202
Mieszkaniowa projektowana	88 4475	622 494
Mieszkaniowo – usługowa projektowana	109 3150	384 679
Usługowa istniejąca	75 8600	474 580
Usługowa projektowana	42 7900	267 694
Produkcyjna istniejąca	69 2750	329 749
Produkcyjna projektowana	44 1825	210 309

Obliczone w tabeli 13. powierzchnie terenów istniejących i przeznaczonych pod zabudowę (dla poszczególnych funkcji) pozwoliły na porównanie maksymalnego zapotrzebowania na tereny pod zabudowę wynikającego z prognozy demograficznej z maksymalną chłonnością terenów. Maksymalną chłonność terenów wyrażono również w przeliczeniu na powierzchnię użytkową (m²) poprzez przyjęcie uśrednionych dla poszczególnych jednostek urbanistycznych wskaźników obrazujących stosunek powierzchni użytkowej do powierzchni brutto terenów. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań ustalono poprzez pomnożenie prognozowanej liczby ludności w 2030 roku (z uwzględnieniem rezerwy) i przeciętnej powierzchni użytkowej

przypadającej na 1 osobę (wg. danych dla całego kraju).

Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na zabudowę z maksymalną chłonnością terenów przedstawiono w tabeli 14.

Tabela nr 14

Obszar	Funkcja terenu	Maksymalne zapotrzebowanie (na podstawie tab. 12) (m ² p.u.)	Maksymalna chłonność (na podstawie tab. 13) (m ² p.u.)
Miasto Bartoszyce	zabudowa mieszkaniowa	796 424	2 413 339
	zabudowa usługowa + handlowa	920 133	860 919
	zabudowa produkcyjna (przemysł)	840 261	709 790

Zagregowane wyniki zaprezentowane w tabeli 14. są typowe dla miast średniej wielkości położonych w województwie warmińsko-mazurskim. Przede wszystkim zauważyć należy różnicę pomiędzy maksymalną chłonnością terenów przeznaczonych na cele mieszkaniowe a zapotrzebowaniem wynikającym z prognoz demograficznych (3 krotnie większa chłonność). Pozorność nadpodaży terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową wynika z kilku czynników: niekorzystnej struktury (przewaga terenów jednorodzinnych), braku uzbrojenia (pod zabudowę mieszkaniową wyznaczane są tereny na obrzeżach, na które „nie ma pomysłu”), niewłaściwa lokalizacja (tereny położone są na styku z obszarami wiejskimi, w sąsiedztwie terenów przemysłowych), słaba komunikacja.

Charakterystyczna dla miast tej wielkości jest również relacja pomiędzy zapotrzebowaniem na tereny usługowe i produkcyjne a maksymalną chłonnością terenów wyznaczonych pod te funkcje. Wydaje się, że w tym przypadku miasto powinno dążyć do pewnej „nadpodaży” gruntów w tych kategoriach. W szczególności należy opracować plany miejscowe i uzbroić tereny stanowiące ofertę dla potencjalnych inwestorów (brakuje uzbrojonych terenów o dużej zwartej powierzchni).

Na tej podstawie można postawić dosyć ogólną diagnozę, z której wynika, że konieczne jest przemodelowanie polityki przestrzennej zapisanej w studium, w tym między innymi:

- poszukiwanie uzbrojonych dobrze skomunikowanych terenów pod zabudowę wielorodzinną w sąsiedztwie lub niedaleko śródmieścia,
- stopniowe przesuwanie uciążliwych funkcji przemysłowych z centrum miasta w kierunku wyznaczonych w studium stref przemysłowych,
- koncentracja zabudowy polegająca z czasowej rezygnacji z wyznaczania pod zabudowę nieuzbrojonych terenów położonych na obrzeżach miasta (tereny oznaczone na rysunku studium symbolem MNU),
- poszukiwanie rezerw w istniejących strefach zabudowy, co pozwoli na wykorzystanie już uzbrojonych terenów (minimalizacja kosztów po stronie samorządu).

Przyjęcie tych postulatów oznacza zmianę dotychczasowego sposobu zarządzania przestrzenią miejską w kierunku miasta zwartego, kompaktowego, w którym minimalizowane są koszty związane z rozbudową infrastruktury technicznej i komunikacji.

7. STRUKTURA WŁASNOŚCI

7.1. STRUKTURA WŁADANIA

Według stanu na koniec 2020 r. Gmina Miejska Bartoszyce jest właścicielem 359 ha gruntów, co

stanowi 33% całej powierzchni miasta, obejmującej obszar 1179 ha. Są to: grunty komunalne (324 ha), grunty komunalne przekazane w trwałą zarząd (19 ha) i grunty komunalne przekazane w wieczyste użytkowanie (35 ha).

Znaczny odsetek gruntów komunalnych tworzących zasób gruntów komunalnych, stwarza miastu z jednej strony szansę prowadzenia właściwej polityki przestrzennej i możliwość wpływania, poprzez odpowiednie gospodarowanie tymi gruntami, na rozwój miasta, natomiast z drugiej strony świadczy o stagnacji i braku inwestycji budowlanych.

Z dniem 1 stycznia 2014 r. granice administracyjne miasta Bartoszyce uległy zmianie poprzez włączenie w północnej części miasta terenów z obszaru należącego do gminy wiejskiej Bartoszyce. Łączna powierzchnia przyłączonych obszarów to 78,81 ha.

Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią około 50 % powierzchni miasta, użytki rolne – 35 %, lasy – 7 %, grunty zadrzewione i zakrzewione – ok. 3 %, grunty pod wodami – ok. 3 %, nieużytki – poniżej 1 % (Tabela nr 12).

Tabela nr 15

L.p.	Wyszczególnienie i powierzchnia	Skarb Państwa	Gmina miejska	Gmina wiejska	Powiat i wojew.	Pozostałe	RAZEM
1.	Użytki rolne [pow. w ha]	223	66	5	1	111	406
2.	Lasy [pow. w ha]	25	57	-	-	1	83
3.	Grunty zadrzewione i zakrzewione [pow. w ha]	26	4	-	-	4	34
4.	Grunty zabudowane i zurbanizowane /w tym drogi/ [pow. w ha]	146 /14/	255 /70/	1 /1/	34 /17/	148 -	584
5.	Grunty pod wodami [pow. w ha]	26	7	-	-	-	33
6.	Nieużytki [pow. w ha]	5	1	-	-	2	8
7.	Tereny różne [pow. w ha]	31	-	-	-	-	31
	Ogółem [pow. w ha]	482	390	6	35	266	1179

Źródło: Dane własne Urzędu Miasta

Miasto Bartoszyce jest znaczącym właścicielem nieruchomości, są to w dużej mierze grunty nie nadające się pod inwestycje i dlatego przeznaczone pod zielen parkową i lasy. Pod zabudowę przemysłową, bazy i składy przeznaczono działki miejskie na południowym wschodzie. Znaczny obszar miasta zajęty jest pod poligon wojskowy, którego właścicielem jest Skarb Państwa, za pośrednictwem Ministerstwa Obrony Narodowej. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa dysponuje niewielkim odsetkiem gruntów miasta (ok. 12 % ogólnej powierzchni miasta), niemniej są to grunty strategiczne, jeżeli chodzi o możliwość rozwoju budownictwa mieszkaniowego i produkcyjno-usługowego w Bartoszycach.

Miasto powinno tworzyć zasób gruntów w celu realizacji celów rozwojowych i działalności inwestycyjnej zorganizowanej, a w szczególności na realizację budownictwa mieszkaniowego oraz związanych z nim urządzeń infrastruktury technicznej, a także na realizację innych celów publicznych. Przykładem mogą być grunty, które weszły w granice administracyjne miasta z dniem 01.01.2014r. - powinny stanowić rezerwę pod tereny przemysłowo-usługowo-handlowe.

7.2. MIENIE KOMUNALNE

Budynki będące własnością miasta Bartoszyce:

- 1) mieszkalne, mieszkalno-użytkowe. użytkowe w tym: budynki mieszkalne, mieszkalno-użytkowe:
  - a) będące wyłączną własnością Gminy Miejskiej - 34;
  - b) w których powstały wspólnoty mieszkaniowe - 99;
  - c) budynki użytkowe będące własnością Gminy Miejskiej - 2;
  - d) budynki gospodarcze będące własnością Gminy Miejskiej – 17;
- 2) przedszkola:
  - a) przy ul. Wajdy Nr 4;
  - b) przy ul. Bema Nr 49;
  - c) przy ul. Nad Łyną 5A;
- 3) szkoły:
  - a) Zespół Szkół Nr 1 przy ul. Traugutta Nr 23;
  - b) Szkoła Podstawowa Nr 3 przy ul. Wajdy Nr 18;
  - c) Szkoła Podstawowa Nr 7 przy ul. Bema 35;
  - d) Zespół Szkół z ukraińskim językiem nauczania przy ul. Leśnej 1;
- 4) Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 przy ul. Nowowiejskiego 31, powstały z połączenia Szkoły Podstawowej Nr 4 przy ul. Nowowiejskiego 31 i Przedszkola przy ul. 4 Lutego Nr 26;
- 5) budynki wykorzystywane na instytucje sprawowania opieki nad dziećmi do lat trzech:
  - a) ul. Mazurska 17;
  - b) ul. Wyszyńskiego 5;
- 6) obiekty Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przy ul. Pieniężnego 10A:
  - a) budynek o funkcji administracyjnej, socjalnej z dobudowaną stołówką;
  - b) budynek noclegowni;
  - c) budynek garażowo-magazynowy;
- 7) Zakład Usług Komunalnych:
  - a) baza przy ul. Struga;
  - b) lokal użytkowy ul. Struga 12A;
- 8) Bartoszycki Ośrodek Sportu i Rekreacji:
  - a) budynki i budowle stadionu miejskiego;
  - b) hala sportowa przy ul. Korczaka oddana do użytku w sierpniu 2020 r.;
  - c) kompleks rekreacyjno-sportowy przy ul. Korczaka wraz z wiatą oraz płytą lodowiska, budynkiem zaplecza oraz urządzeniami towarzyszącymi;
  - d) basen miejski przy ul. Limanowskiego;
  - e) budynek garażowy przy ul. Korczaka;
  - f) kompleks rekreacyjno-sportowy wraz z budynkiem socjalnym przy jeziorze miejskim przy ul. Kętrzyńskiej;
  - g) basen miejski przy ul. Limanowskiego wraz z towarzyszącymi zabudowaniami;
- 9) budynki i inne obiekty będące w bezpośrednim zarządzie Miasta:
  - a) siedziba Urzędu Miasta przy ul. Boh. Monte Cassino 1;
  - b) targowisko miejskie „Mój Rynek” przy ul. Kętrzyńskiej;
  - c) 2 budynki wymiennikowni przy ul. Mickiewicza oraz ul. Chilmanowicza;
  - d) 6 budynków garażowych (przy ul. Cynkowej, Korczaka, Słowackiego, Bema);
  - e) budynek Bramy Lidzbarskiej przy Pl. Konstytucji 3 Maja 20;
  - f) cmentarz przy ul. Kętrzyńskiej z kaplicą pogrzebową i cmentarz przy ul. Leśnej;
- 10) budynki, obiekty i budowle i in.. wykorzystywane na zasadzie umów administrowania, dzierżawy, najmu, użytkowania:
  - a) targowisko przy ul. Prusa;

- b) budynek przeznaczony na salę rehabilitacyjną przy ul. Bema;
- c) budynek socjalno-gospodarczy przy ul. Boh. Monte Cassino 7;
- d) budynek przeznaczony na Zakład Aktywności Zawodowej przy ul. Bema 39;
- e) 9 garaży przy Słowackiego, Bema, Andersa;
- f) budynek użytkowy przy Pl. Konstytucji 3 Maja 19;
- g) przedszkole niepubliczne przy ul. Traugutta Nr 21;
- 11) budynki, obiekty i budowle wykorzystywane na zasadzie dzierżawy przez Wodociągowo Ciepłowniczą Spółkę „Cowik”:
  - a) siedziba spółki i ujęcia wody wraz z obiektami produkującymi wodę oraz inne urządzenia przy ul. Limanowskiego;
  - b) ujęcia wody;
  - c) kotłownia miejska z budynkami towarzyszącymi przy ul. Bema;
  - d) wymiennikownia z budynkami towarzyszącymi przy ul. Poniatowskiego.

Innymi prawami przysługującymi miastu poza własnością są prawa majątkowe: udział w spółkach czy akcje. Według stanu na koniec grudnia 2019 r. miasto Bartoszyce posiadało udziały w spółkach takich jak:

- 1) Wodociągowo - Ciepłownicza Spółka z o.o. COWIK w Bartoszczach;
- 2) LOKUM Spółka z o.o. w Bartoszczach;
- 3) TBS Spółka z o.o. w Bartoszczach;
- 4) Zakład Gospodarki Odpadami Spółka z o.o. w Bartoszczach;
- 5) Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Spółka z o.o. w Olsztynie;
- ~~6) Warmińsko-Mazurska Agencja Energetyczna Spółka z o.o. w Olsztynie;~~
- ~~7) Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego~~
- 8) Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. w Olsztynie.

7.3. STAN BUDŻETU MIASTA

W niniejszym rozdziale omówione zostały zmiany jakie zaszły w strukturze dochodów i wydatków budżetu miasta Bartoszyce w latach 2011-2019r. (Tabela nr 16, 17).

Wg. stanu na 31.12.2013r. dochody miasta wyniosły ok. 73,6 mln zł w tym: dochody własne – 34,8 mln zł, subwencje – 20,4 mln zł, dotacje celowe – 18,5 mln zł.

Dochody budżetu miasta na koniec 2019 r. wyniosły 108,7 mln zł, w tym: dochody własne – 44,4 mln zł, subwencje – 24,8 mln zł, dotacje celowe – 39,5 mln zł.

Tabela nr 16

Realizacji dochodów wg. działów:	Dochody [zł]			
	2011	2012	2013	2019
Rolnictwo i łowiectwo	3 768,61	998,00	4 166,70	12 055,91
Transport i łączność	627 314,88	2 606 862,69	3 120 710,37	1 182 129,41
Turystyka	186 400,00	297 900,00	114 325,03	170 400,00
Gospodarka mieszkaniowa	6 983 064,49	4 123 859,22	6 745 192,59	5 159 275,10
Działalność usługowa	89 245,68	129 133,19	214 306,85	161 778,20
Administracja publiczna	549 949,94	639 991,16	646 301,26	452 737,07
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli ochrony prawa oraz sądownictwa	38 445,00	4 385,00	4 357,00	145 297,29
Obrona narodowa	0,00	493,52	0,00	0,00

Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	601 000,00	5 954,46	10 510,89	11 553,9
Dochody od osób prawnych, fizycznych, i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	21 392 441,24	22 586 963,16	25 298 631,68	32 161 140,62
Różne rozliczenia	19 852 405,86	20 274 017,59	20 561 400,94	26 848 932,55
Oświata i wychowanie	1 117 898,93	1 567 975,07	1 365 015,49	3 621 335,43
Ochrona zdrowia	3 964,96	5 056,29	9 772,10	10 707,54
Pomoc społeczna	11 837 061,59	13 082 159,70	13 852 204,21	5 530 587,88
Rodzina	x	x	x	26 290 757,00
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	285 961,40	545 350,35	172 828,36	273 086,81
Edukacyjna opieka wychowawcza	631 584,99	683 060,58	927 872,22	609 555,50
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	351 463,97	370 805,06	259 590,02	4 949 408,27
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	83 888,96	60 240,00	650,00	28 521,36
Kultura fizyczna i sport	2 707 370,16	1 378 882,01	293 035,30	474 154,36
RAZEM	66 555 830,66	68 065 189,05	73 600 871,01	108 710 702,26

Źródło: Zarządzenia Burmistrza Miasta Bartoszyce w sprawie: przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Bartoszyce

Należy zauważyć, iż największym źródłem dochodów miasta są dochody od osób prawnych, fizycznych, i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem np.: podatek od nieruchomości, rolny, leśny, od czynności cywilnoprawnych, od spadków i darowizn, od posiadania psów.

W badanych latach wzrosły też dochody z działu transportu i łączności, do których zaliczają się m. in. dotacje celowe, grzywny czy mandaty od osób fizycznych.

Dane z tabeli pokazują iż w badanych latach wzrosły też dochody z działu pomocy społecznej (w tym dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych SP, dotacje celowe, środki pozyskane z innych źródeł).

Dochody z gospodarki mieszkaniowej utrzymują się na poziomie ok. 4-6 mln zł. Do tego działu zaliczają się m. in. dochody z najmu i dzierżawy, opłat za zarząd czy użytkowanie wieczyste, wpływy ze sprzedaży składników majątku.

Wskaźnik zamożności mieszkańców za 2019 r. (udział gminy w podatku dochodowym w przeliczeniu na 1 mieszkańca) wynosił zaledwie 863,14 zł.

Z przytoczonych danych wynika, że największe wydatki ponoszone są na cele oświaty i wychowania, a także pomoc społeczną. Również na inwestycje związane z transportem i łącznością miasto Bartoszyce przeznacza coraz większe sumy pieniężne. Wydatki związane z tym działem wzrosły o 100 % w porównaniu roku 2011 z 2013r. Przyczyną było zwiększenie wydatków na drogi publiczne gminne. Z przytoczonych danych wynika ponadto, iż na cele kultury fizycznej i sportu w 2013 r. poniesiono o 80 % mniej wydatków niż w 2011 r.

Wg. stanu na 31.12.2013r. wydatki miasta wynosiły 66,9 mln zł, w tym: wydatki bieżące – 61,2 mln zł, majątkowe – 5,6 mln zł.

Wydatki budżetu miasta wg. stanu na koniec 2019 r. wynosiły 114, 5 mln zł, w tym wydatki bieżące 92,7 mln zł, wydatki majątkowe 21,9 mln zł.

Tabela nr 17

Realizacji wydatków wg. działów:	Wydatki [zł]
----------------------------------	--------------

	2011	2012	2013	2019
Rolnictwo i łowiectwo (w tym wpłaty na rzecz izb rolniczych)	4 024,53	997,67	4 992,13	12 890,74
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	x	x	x	47 100,00
Transport i łączność (w tym lokalny transport zbiorowy, drogi publiczne, infrastruktura telekomunikacyjna)	2 675 469,61	4 818 049,73	5 588 589,88	3 184 385,48
Turystyka (w tym ośrodki informacji turystycznej)	186 359,49	297 857,72	139 386,70	171 013,94
Gospodarka mieszkaniowa (w tym gospodarka gruntami i nieruchomościami)	5 861 871,84	2 258 008,01	2 487 885,41	3 163 633,91
Działalność usługowa (w tym plany zagospodarowania przestrzennego)	164 760,78	173 479,24	230 237,23	384 275,46
Administracja publiczna (w tym urzędy wojewódzkie, rady gmin)	5 574 939,56	5 930 923,46	5 641 573,48	7 459 689,61
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli ochrony prawa oraz sądownictwa	38 445,00	4 385,00	4 357,00	145 297,29
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (w tym komendy powiatowe policji, straż miejska)	600 967,59	567 042,23	665 752,23	453 107,59
Obsługa długu publicznego (w tym obsługa papierów wartościowych i kredytów)	1 846 578,91	2 165 850,05	1 520 841,31	654 233,15
Różne rozliczenia (w tym podatek od towarów i usług, opłaty i składki)	487 837,61	732 257,72	647 543,96	529 827,72
Oświata i wychowanie (w tym zakup usług remontowych, usług dostępu do sieci Internet, odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych)	21 654 658,66	21 593 563,28	22 441 881,80	27 920 962,07
Ochrona zdrowia	379 644,43	490 739,22	529 290,20	670 120,86
Pomoc społeczna (w tym dodatki mieszkaniowe, zasiłki rodzinne)	16 495 732,43	18 580 360,06	17 890 184,79	11 472 175,33
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	339 813,98	629 951,12	200 794,94	294 086,81
Edukacyjna opieka wychowawcza (w tym świetlice szkolne, kolonie i obozy, pomoc materialna dla uczniów)	1 416 504,96	1 443 707,43	1 695 688,29	1 312 508,99
Rodzina	x	x	x	27 218 064,44
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (w tym utrzymanie zieleni, schroniska dla zwierząt, gospodarka odpadami, oświetlenie ulic)	3 494 676,92	3 114 162,45	4 267 792,18	18 842 822,14
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 940 990,13	1 633 810,70	1 543 398,87	2 104 911,35
Kultura fizyczna i sport	6 922 451,26	3 894 699,90	1 359 785,22	8 522 479,12
RAZEM	70 085 727,69	68 329 844,99	66 859 975,62	114 563 586,00

Źródło: Zarządzenia Burmistrza Miasta Bartoszyce w sprawie: przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Bartoszyce

W analizowanych latach nastąpił wzrost dochodów miasta z 66,6 mln zł w 2011r. do 108,7 mln zł w 2019 r. przy jednoczesnym wzroście wydatków z poziomu 70,1 mln zł do 114,6 mln zł. Saldo w

2013 r. było dodatnie i wynosiło +6,7 mln zł, natomiast od roku 2017 notowany jest ujemny wynik finansowy na poziomie ok. 6 mln zł, powodujący wzrost obciążeń z tytułu obsługi zadłużenia (Tabela nr 18).

Tabela nr 18

Wynik finansowy	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dochody (mln zł)	66,6	68,1	73,6	72,6	77,6	87,8	90,5	97,9	108,7
Wydatki (mln zł)	70,1	68,3	66,9	68,3	72,3	83,1	96,8	104,7	114,5
Saldo (mln zł)	-3,5	-0,2	6,7	4,3	5,3	4,7	-6,3	-6,8	-5,8

7.4. ZASÓB MIESZKANIOWY

Gminny zasób mieszkaniowy miasta tworzą lokale mieszkalne położone w budynkach stanowiących w całości własność miasta oraz lokale mieszkalne będące własnością miasta położone w budynkach Wspólnot Mieszkaniowych.

Według stanu na dzień 31.12.2017r. Miasto było właścicielem 34 budynków komunalnych (liczba lokali 362) oraz współwłaścicielem 101 budynków (liczba lokali 256). Większość budynków wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu miasta stanowią budynki wybudowane do 1945r. – 76 %.

W 2012r. w mieście znajdowało się 9037 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 531464 m². Do użytku oddano natomiast 33 mieszkania. W roku 2019 do użytku oddano 30 mieszkań. Dla porównania w roku 1995 oddano 117 mieszkań. W Bartoszycach pod względem liczby budynków, mieszkań oraz ich powierzchni użytkowej występuje przewaga zabudowy wielorodzinnej. Ponad 71 % budynków zostało wybudowanych po 1944 roku. W ostatnich 10 latach warunki mieszkalne uległy poprawie. Zwiększyła się liczba mieszkań i średnia powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę. Zmalała liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. Do głównych administratorów budynków wielorodzinnych zaliczani są: „Lokum” Sp. z o. o., Spółdzielnia Mieszkaniowa „Budowlani”, Spółdzielnia Mieszkaniowa „Perkoz”, oraz Wspólnoty Mieszkaniowe w liczbie przekraczającej sto.

8. POTENCJAŁ GOSPODARCZY I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

8.1. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

W niniejszym rozdziale dokonano analizy zmian dotyczących sytuacji gospodarki w mieście Bartoszyce na przełomie lat 2009-2013 i 2019. Wykorzystano dane statystyczne udostępniane przez Główny Urząd Statystyczny. Wybór przedziału czasowego do badań był podyktowany i uzależniony od aktualności opublikowanych danych GUS.

Należy mieć na uwadze, iż w 2014 r. rozszerzono granice administracyjne miasta co może mieć wpływ na zmiany poniższych wskaźników w 2014r.

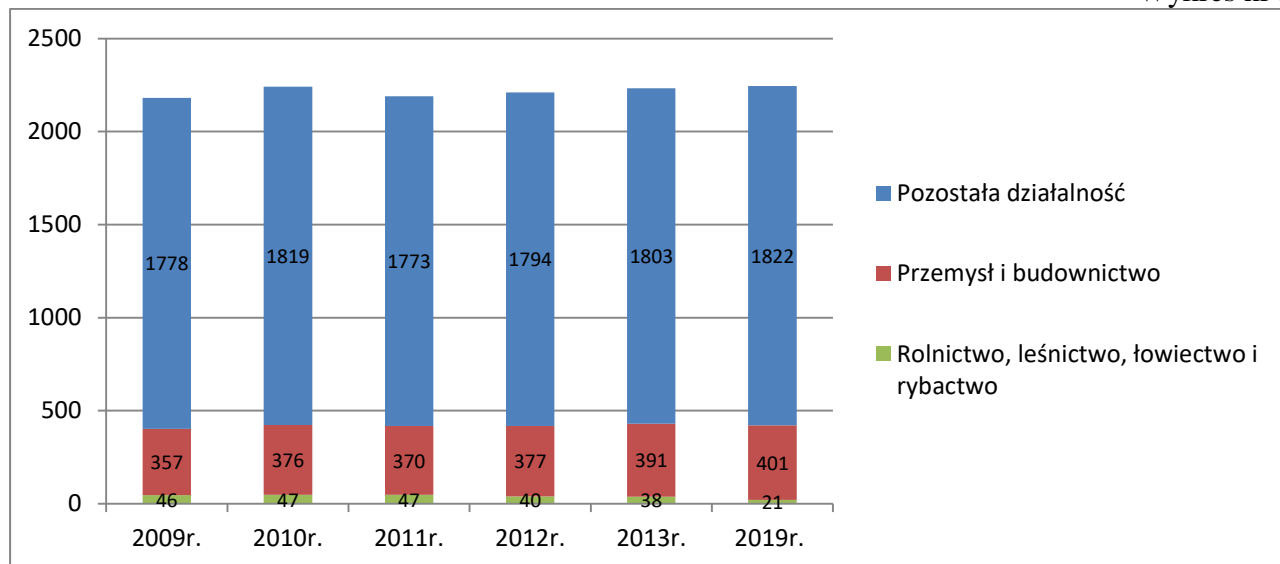
Na wstępie należy wspomnieć, iż profil gospodarczy miasta Bartoszyce w dużej mierze jest zdeterminowany przez uwarunkowania fizjograficzne oraz położenie miasta na szlaku o znaczeniu międzyregionalnym i międzynarodowym (droga krajowa nr 51: Olsztynek - Olsztyn - Bezledy, dalej prowadzi ruch do Kaliningradu; linia kolejowa Korsze - Głomno - Kaliningrad, która w Korszach łączy się w linię I rzędną Olsztyn - Korsze - Skandawa - Czerniachowsk lub Korsze – Ełk –

Białystok).

Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w mieście Bartoszyce w 2019r. wynosiła 2115.

Na wykresie nr 5 przedstawiono liczbę podmiotów w analizowanych latach wg. rodzaju prowadzonej działalności.

Wykres nr 5

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

W mieście Bartoszyce występuje znaczna pod względem liczebnym przewaga małych i średnich przedsiębiorstw, co przekłada się na stosunkowo niewielkie dochody budżetu miasta z tytułu podatku CIT.

Największy odsetek wśród podmiotów gospodarki narodowej stanowią podmioty zatrudniające do 9 pracowników – ich liczba wzrasta od 2009 r. W analizowanych latach maleje liczba przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników. Zauważono również nieznaczny spadek liczby podmiotów zatrudniających ponad 50 pracowników. Największą liczbę pracowników w Bartoszycach zatrudniają przedsiębiorstwa prywatne.

Sytuacja i płynność finansowa firm prywatnych w dużej mierze determinuje zmiany w liczbie osób zatrudnionych w poszczególnych badanych latach.

Tabela nr 16

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	2009	2010	2011	2012	2013	2019
Ogółem	2181	2242	2190	2211	2232	2115
Liczba osób pracujących: do 9	2056	2118	2071	2109	2130	2052
Liczba osób pracujących: 10-49	105	103	97	81	81	80
Liczba osób pracujących: 50-249	17	18	19	19	19	18
Liczba osób pracujących: 250-999	3	3	3	2	2	1
Liczba osób pracujących: 1000 i więcej	0	0	0	0	0	0

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Pod względem liczby zatrudnionych osób, do największych zakładów należą:

- 1) FM Bravo Sp. z o.o., Zakład Produkcyjny w Bartoszycach (produkcja mebli);
- 2) PAGED Sklejka SA, Zakład Drzewny w Bartoszycach (produkcja surowca do produkcji sklejek);
- 3) „Stalmot” SA, Zakład nr 2 w Bartoszycach (produkcja okuć meblowych);

- 4) Przedsiębiorstwo Produkcyjne „Infinity Group” sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja odzieży);
- 5) ~~Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Morena” sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja odzieży);~~
- 6) WM Glass Sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja szkła meblowego);
- 7) „Bartko” sp. z o.o. (gospodarka komunalna);
- 8) Bart-Druk Sp. z o.o. (produkcja opakowań, drukarnia);
- 9) COWIK Sp. z o.o. (usługi komunalne);
- 10) Get Fresh Cosmetics Ltd." Sp. z o.o.;
- 11) BRW SOFA;
- 12) ANK WORKSTYLE;
- 13) ~~Handlowo-Produkcyjna Spółdzielnia Pracy "Wawrzyn";~~
- 14) Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o. o.,
- 15) Nowa Mazur Design Sp. z o.o.;
- 16) Peak Packaging Poland Sp. z o.o.;
- 17) Corab;
- 18) Delux;
- 19) ~~PKS / Mobilis.~~

Istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu ma funkcjonująca na terenie miasta Bartoszyce Warmińsko-Mazurska Strefa Ekonomiczna - Podstrefa Bartoszyce. Grunty objęte granicami W-M SSE przeznaczone są pod nową zabudowę. Przedsiębiorcy działający na terenie W-M SSE w ramach zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej mają prawo do korzystania z pomocy publicznej w postaci zwolnienia z podatku dochodowego.

W skład Podstrefy Bartoszyce wchodzi 3 kompleksy:

- 1) Piersele (powierzchnia: 36,1 ha) – kompleks położony przy drodze krajowej nr 51, w sąsiedztwie Międzynarodowego Przejścia Granicznego Bezledy;
- 2) Bema (powierzchnia: 50,0 ha) – położony przy ul. Generała Bema stanowiącej odcinek drogi krajowej nr 51 i zarazem drogi wylotowej z Bartoszyce w kierunku Międzynarodowego przejścia Granicznego Bezledy;
- 3) Kętrzyńska (powierzchnia: 10,3 ha) – położony przy ul. Kętrzyńskiej, która jest drogą wylotową z Bartoszyce w kierunku Kętrzyna.

Na terenie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej działają firmy takie jak: AMK-WORKSTYLE KOZŁOWSCY Sp. J. (branża: odzież robocza i ochronna), ~~Fair BASSE Issa Sp. j. (branża: stolarka budowlana, wyroby budowlane)~~, Mazur Look International Sp. z o.o. (meble), MT-NORD-M. Girulski i T. Karnicki Sp. j. (wyroby z papieru i tektury), Nova Mazur Design Sp. z o.o. (meble), W-M Glass Sp. z o.o. (wyroby ze szkła).

W latach 2010-2019 zaobserwowano wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w mieście Bartoszyce (Tabela nr 17). W analizowanym przedziale czasowym ich liczba wzrosła z 877 do 924.

Tabela nr 17

Wskaźniki	2010	2011	2012	2019
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	877	882	882	924
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	141	74	74	69
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	96	88	88	49

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	9,7	9,7	9,7	10,9
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	25	27	27	34
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	213	113	113	117
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	132,2	133,6	133,6	155,8

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna i MD project Pracownia Projektowa

W poniższych tabelach przedstawiono dane statystyczne obrazujące liczbę podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w latach 2009-2019 wg. sekcji PKD 2007 (Tabela nr 18 i Tabela nr 19).

Tabela nr 18

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	PUBLICZNE						PRYWATNE					
	2009	2010	2011	2012	2013	2019	2009	2010	2011	2012	2013	2019
Ogółem	100	101	98	98	100	87	2080	2141	2092	2113	2132	2060
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1	1	1	1	1	1	45	46	46	39	37	20
Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0	0	1	1	2	2	1	1
Przetwórstwo przemysłowe	2	2	2	2	2	0	149	148	142	151	153	152
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	3	3	3	3	2	3	4	3	2	2	3
Budownictwo	1	1	1	1	1	0	197	216	216	215	228	249
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	0	0	0	0	0	627	625	598	595	579	497
Transport i gospodarka magazynowa	0	1	0	0	0	1	158	158	156	159	172	144
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0	0	0	0	0	0	64	60	57	55	53	49
Informacja i komunikacja	0	0	0	0	0	0	17	22	22	27	32	29
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0	0	0	0	0	0	116	113	103	102	104	90
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	24	24	24	24	24	26	149	152	155	157	159	173
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2	2	2	2	2	1	120	118	119	121	117	142
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	0	0	0	0	0	41	48	45	40	42	35
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	17	18	18	17	17	13	2	2	2	2	2	2
Edukacja	39	37	36	38	39	31	36	43	38	42	46	48
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6	7	7	6	6	7	159	168	186	191	187	194
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	4	3	3	4	4	29	34	28	29	27	25

Pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0	0	0	0	0	167	183	174	184	191	206
Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Tabela nr 19

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON	PODMIOTY NOWO ZAREJESTROWANE						PODMIOTY WYREJESTROWANE					
	2009	2010	2011	2012	2013	2019	2009	2010	2011	2012	2013	2019
Ogółem	351	261	183	179	206	161	239	191	220	134	171	1162
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1	1	3	0	2	1	1	0	3	1	0	2
Górnictwo i wydobywanie	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przetwórstwo przemysłowe	16	14	14	18	12	10	14	11	17	6	10	8
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0
Budownictwo	14	43	26	17	35	35	24	21	26	18	21	10
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	71	77	46	45	51	24	97	75	68	43	67	34
Transport i gospodarka magazynowa	21	18	14	13	26	14	15	20	16	11	11	14
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	11	8	4	3	4	4	4	9	5	5	4	5
Informacja i komunikacja	6	6	2	5	8	4	5	1	3	2	2	1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6	9	5	6	6	5	26	9	13	6	4	6
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	134	4	4	4	2	4	2	1	1	1	1	0
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	13	15	13	13	11	10	14	15	13	8	11	6
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4	13	5	6	11	7	9	9	9	6	7	3

Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Edukacja	5	10	9	12	11	9	5	2	13	6	6	8
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	20	14	29	14	8	13	8	5	8	8	12	4
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5	7	2	4	2	1	4	3	8	3	3	2
Pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	23	22	8	19	18	18	11	10	17	8	11	13
Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>

Z danych wynika, iż zdecydowaną większość podmiotów stanowią podmioty prywatne. Liczba podmiotów publicznych w latach 2009-2013 i 2019 wynosi około 90 i charakteryzuje się dynamiką zmian na dość niskim poziomie: waha się w przedziale 98-101. Liczba podmiotów prywatnych waha się od 2080 w 2009 r. do 2060 w 2019 r.

Największy udział wśród podmiotów publicznych stanowią podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w następujących sekcjach: działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne oraz edukacja (największy odsetek). Niższy odsetek podmiotów stanowią podmioty reprezentujące sekcje: opieka zdrowotna i pomoc społeczna, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją czy np. dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją.

Na podstawie danych zawartych w Tabeli nr 18, odnoszących się do podmiotów prywatnych można stwierdzić, iż największą liczbę stanowią podmioty z sekcji: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, transport i gospodarka magazynowa, przetwórstwo przemysłowe, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości oraz pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

Biorąc pod uwagę dane statystyczne, możemy zauważyć, iż liczba publicznych podmiotów gospodarki narodowej na przełomie lat 2009-2013 w poszczególnych sekcjach utrzymuje się na stabilnym poziomie. Natomiast liczba podmiotów prywatnych w poszczególnych sekcjach ulega wahaniom i zmianom niemal w każdym badanym roku:

- 1) największe zmiany obserwujemy w następujących sekcjach: budownictwo, handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle czy np. transport i gospodarka magazynowa;
- 2) najmniejsze zmiany charakteryzują sekcje: górnictwo i wydobywanie, dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją czy np. administracja publiczna.

Najmniejsza dynamika zmian charakteryzuje działy gospodarki narodowej, w których na liczbę zatrudnionych pracowników ma nieznaczny wpływ załamanie gospodarki narodowej czy czynniki zewnętrzne. W dużej mierze jest to zależne od charakteru wykonywanej działalności (przedsiębiorstwa związane z obsługą administracji czy zapewnieniem dla mieszkańców wody, energii, odprowadzania ścieków będą funkcjonowały niezależnie od sytuacji na rynku gospodarczym w przeciwieństwie do przedsiębiorstw świadczących np. niektóre rodzaje usług, na które jest mały popyt).

Obserwując liczbę podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2009-2013 można zauważyć następujące trendy:

- 1) w latach 2009-2010 wzrasta liczba podmiotów;
- 2) w latach 2010-2011 spada liczba podmiotów;
- 3) w latach 2011-2019 ponownie wzrasta liczba podmiotów (tylko w zakresie małych przedsiębiorstw).

W 2011r. nastąpił spadek aktywności gospodarczej w mieście Bartoszyce. Potwierdzają to dane zawarte w kolejnych zamieszczonych tabelach. Rok 2011 okazał się rokiem, w którym nastąpiło wyrejestrowanie dużej liczby przedsiębiorstw z rejestru REGON. Mała liczba przedsiębiorstw została też zarejestrowana.

Każdy badany rok charakteryzuje się większą liczbą nowo zarejestrowanych podmiotów niż wyrejestrowanych. Wyjątek stanowi rok 2011 (podobnie jak w poprzednich analizach o czym wspomniano we wcześniejszych analizach).

Na przełomie lat 2009-2019 nastąpił wzrost liczby nowo rejestrowanych podmiotów gospodarki Narodowej w rejestrze REGON w sekcjach takich jak:

- 1) budownictwo (w 2019 r. wzrost o 33 względem 2010 r.);
- 2) edukacja (w 2019 r. wzrost o 5 względem 2010 r.);
- 3) działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (w 2019 r. wzrost o 3 względem 2010 r.);
- 4) transport i gospodarka magazynowa.

W 2009r. została zarejestrowana największa liczba podmiotów gospodarki narodowej. Największy udział wśród nowo zarejestrowanych stanowiły podmioty z sekcji: działalność związana z obsługą rynku nieruchomości – 134 podczas gdy w kolejnych latach w tej samej sekcji rejestrowały się około 4 podmioty. Dane statystyczne wykazują tu pewną anomalię, odstępstwo od zaistniałych trendów na co trzeba zwrócić uwagę. Mogą stanowić dane nieprawidłowe i niezgodne ze stanem faktycznym na 2009r. co należy mieć na uwadze przy dalszym wysnuwaniu wniosków.

Wśród nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej przeważają podmioty sektora prywatnego. Przykładowo w 2013 r. zarejestrowano 4 podmioty sektora publicznego (państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego) i aż 204 podmioty reprezentujące sektor prywatny.

Przeważający odsetek podmiotów prywatnych stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (Tabela nr 20). To ich liczba i kondycja finansowa determinuje w dużej mierze wielkość liczebną sektora prywatnego. W 2013 r. zarejestrowano 4 spółki handlowe, 2 spółdzielnie i 3 stowarzyszenia/organizacje społeczne. W 2019 r. zarejestrowano 3 stowarzyszenia i organizacje społeczne.

Tabela nr 20

Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej	2010	2011	2012	2013	2019
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	262	186	179	208	161
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego ogółem	0	0	1	0	0
Sektor publiczny (ogółem) w tym:	0	4	1	4	2
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	0	3	1	4	2
Przedsiębiorstwa państwowe	0	0	0	0	0
Spółki handlowe	0	0	0	0	0
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0
Sektor prywatny (ogółem) w tym:	262	182	178	204	152
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	246	173	146	188	146
Spółki handlowe	2	1	5	4	0
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	1	0	0
Spółdzielnie	0	0	1	2	0
Fundacje	1	0	0	0	0
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	3	3	7	3	3

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

Jak należy zauważyć analizując dane zawarte w tabeli nr 19, największa liczba podmiotów została wyrejestrowana wśród następujących sekcji:

- 1) handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (97 podmiotów w 2009r., 67 w 2013r. i 34 w 2019 r.);
- 2) budownictwo (24 podmioty w 2009r., 21 podmiotów w 2013r. i 10 w 2019 r.).

W niniejszym podrozdziale zaprezentowano w formie tabelarycznej dane statystyczne dotyczące podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON. Analizowano dynamikę zmian w latach 2009-2013. Uwzględniono również dane z 2019 r.

Na podstawie danych można wywnioskować, iż większość podmiotów gospodarki narodowej w Bartoszykach stanowią przedsiębiorstwa małe i średnie zatrudniające do 250 pracowników. Przy czym istnieje znaczna przewaga własności prywatnej nad publiczną.

Wpływ na zaistniałą sytuację miała sytuacja gospodarcza kraju i czynniki zewnętrzne. Wg. dokumentu Ministerstwa Gospodarki „Polska 2012. Raport o stanie gospodarki. Warszawa 2012” rok 2010 był rokiem szybkiej odbudowy produkcji, ożywienia inwestycji i wzrostu zatrudnienia. W 2011 r. nastąpiło spowolnienie globalnego wzrostu PKB. Koniunktura wyhamowała. W dużej mierze było to spowodowane skutkami zakłóceń gospodarczych z lat 2008-2009. Kryzys i zadłużenia państw sąsiednich odbiły się negatywnie na sytuacji gospodarczej ich partnerów handlowych. W latach 2010-2011 zaobserwowano też poważny wpływ na światową produkcję wydarzeń takich jak: wybuchy wulkanu na Islandii, tsunami w Japonii, powódź w Tajlandii czy sytuacja na Bliskim Wschodzie (w zakresie cen ropy naftowej). Rok 2011 cechował osłabienie ekonomiczne gospodarek europejskich. Następnie do roku 2019 zauważalny jest powolny wzrost gospodarczy (dynamika znacznie słabsza niż średnia dla kraju) i stabilizacja na pewnym poziomie.

Reasumując, w najbliższych latach należy prognozować wzrost gospodarczy miasta Bartoszyce, związany głównie ze wzrostem aktywności gospodarczej w dziedzinach takich jak:

- 1) przemysł, handel, produkcja (działalność w obszarze specjalnej strefy warmińsko-mazurskiej).
- 2) transport (związany z przygranicznym położeniem miasta);
- 3) budownictwo (przeznaczenie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową);
- 4) turystyka (rozwój ścieżek rowerowych, bazy rekreacyjnej i terenów wypoczynkowych).

8.2. WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

Międzynarodowe kontakty Bartoszyce realizowane są w różnych dziedzinach a ich głównym celem jest promocja miasta, rozwój i wzmocnienie wymiany kulturalnej oraz gospodarczej a także przybliżenie kultur innych państw mieszkańcom Bartoszyce.

Miastami partnerskimi są:

- 1) Pioniersk (Obwód Kaliningradzki)(umowa partnerska);
- 2) Bagrationowsk (Obwód Kaliningradzki)(umowa partnerska);
- 3) Mława (porozumienie o nawiązaniu stosunków miast zaprzyjaźnionych);
- 4) Nienburg/Weser (Niemcy)(umowa partnerska);
- 5) ~~Ostdeutsches Heimatmuseum Nienburg (Niemcy)(porozumienie);~~
- 6) Emmaboda (Niemcy)(umowa partnerstwa);
- 7) Varena (Litwa)(umowa partnerska);
- 8) Berezhne (Ukraina)(umowa partnerska).

Międzynarodowe kontakty Bartoszyce realizowane są w różnych dziedzinach a ich głównym celem jest promocja miasta, rozwój i wzmocnienie wymiany kulturalnej oraz gospodarczej a także przybliżenie kultur innych państw mieszkańcom miast partnerskich.

Ponadto cały obszar powiatu bartoszyckiego wchodzi w skład „Euroregionu Bałtyk”. Działa on na obszarze: Danii, Szwecji, Łotwy, Litwy, Rosji i Polski. W ramach

„Euroregionu Bałtyk” od 1998 r. realizowane są projekty, w których wspólnie uczestniczą członkowie z poszczególnych krajów należących do Stowarzyszenia. Między innymi w 2009 r. partnerzy z obszaru ERB zyskali możliwość finansowania małych projektów z Norweskiego

Mechanizmu Finansowego poprzez „Fundusz Małych Grantów Transgranicznych i Międzyregionalnych” zarządzany przez Stowarzyszenie. Dofinansowano 85 projektów, na łączną kwotę ponad 1,8 mln euro. Miasto Bartoszyce w ramach ww. programu pozyskała ponad 110 tys. euro na realizację projektu pn.

„Transgraniczny Świat Turystyki. Uwarunkowania i Perspektywy Rozwoju obszarów Przygranicznych” przy współpracy z miastami partnerskimi z Obwodu Kaliningradzkiego (Ponierskij, Bagrationowsk).

8.3. ZDROWIE

W mieście działa Szpital Powiatowy im. Jana Pawła II, który zapewnia opiekę lekarską na kilkunastu oddziałach. Jednym z nich jest Oddział Chirurgii Ogólnej i Miniinwazyjnej. W szpitalu znajduje się również Oddział Ratunkowy, który zapewnia ratownictwo medyczne na terenie miasta i powiatu.

Poza szpitalem w **Bartoszczach funkcjonuje 11 aptek** oraz wiele innych, zarówno publicznych jak i niepublicznych, zakładów opieki zdrowotnej, przychodni i gabinetów lekarskich realizujących zadania podstawowej opieki zdrowotnej.

W mieście działa Powiatowa Stacja Sanitarно- Epidemiologiczna, która czuwa nad zdrowiem publicznym, zagrożeniami epidemiologicznymi i przeprowadza diagnozy laboratoryjne. Stacja jest jednostką realizującą zadania Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bartoszczach.

Służby weterynaryjne na terenie miasta reprezentuje Powiatowy Inspektorat Weterynarii z siedzibą w Bartoszczach oraz lecznicami zwierząt na terenie miasta.

8.4. POMOC SPOŁECZNA

Główną jednostką realizującą w imieniu Samorządu od 1990 roku zadania własne i zlecone gminie z zakresu pomocy społecznej na rzecz najbardziej potrzebujących mieszkańców miasta jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Placówkę współtworzą: Dom Dziennego Pobytu, Środowiskowy Dom Samopomocy, Poradnia Konsultacyjno – Terapeutyczna.

W mieście funkcjonuje, w ramach struktur Urzędu Miasta Bartoszyce, Stacja Socjalna Joannitów, nieodpłatnie udzielająca pomocy najbardziej potrzebującym. Jej celem jest pomoc najbardziej potrzebującym mieszkańcom miasta i powiatu poprzez darmowe wydawanie leków i sprzętu ortopedycznego. Jest jedną z kilku stacji socjalnych w województwie warmińsko-mazurskim prowadzonych przez Joannitów. Została utworzona jako efekt współpracy Zakonu Rycerskiego Św. Jana Chrzciciela, Mniejszości Niemieckiej w Bartoszczach i Urzędu Miasta w Bartoszczach.

Infrastrukturę pomocy społecznej uzupełniają inne funkcjonujące na terenie miasta jednostki. Należą do nich:

- 1) Dom Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Chorych przy ulicy Bohaterów Monte Cassino;
- 2) Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza przy ulicy Limanowskiego;
- 3) Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone przez Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych „SION” przy ul. Bema, realizujące rehabilitację społeczną i zawodową na rzecz osób niepełnosprawnych.

Pomoc społeczną niesie też szereg organizacji pozarządowych m. in.: Polski Czerwony Krzyż Zarząd Rejonowy w Bartoszczach, Polski Związek Głuchych Koło Terenowe w Bartoszczach, Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Zarząd Rejonowy z siedzibą w Bartoszczach, Polski Związek Niewidomych Okręg Warmińsko – Mazurski Zarząd Koła w Bartoszczach, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg w Olsztynie Koło w Bartoszczach, Bartoszycki

Uniwersytet Trzeciego Wieku czy Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Bartoszczach.

8.5. KULTURA

Niewątpliwie cechą charakterystyczną Bartoszyce jest jego wieloetniczność i wielokulturowość. Kultura i tradycje miasta powstałe w wyniku wymieszania przekazywanych z pokolenia na pokolenie zasad i obyczajów różnych grup mieszkańców, nadają mu wyjątkowy charakter.

Urząd Miasta wraz z Bartoszyckim Domem Kultury starają się umacniać i promować mieszkańców poprzez realizację wydarzeń artystycznych i projektów promujących "inną" kulturę.

Miasto ma kilka instytucji kulturalnych. Bartoszycki Dom Kultury, który zaspokaja aktualne potrzeby i inicjatywy mieszkańców oraz środowisk kulturalnych.

Miejska Biblioteka Publiczna w Bartoszczach przy ulicy Generała Bema, której głównym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb czytelniczych mieszkańców oraz upowszechnianie wiedzy i kultury regionu. Poza oddziałem głównym posiada dodatkowo 2 filie oraz oddział dla dzieci i młodzieży. Inne biblioteki w mieście to: Warmińsko- Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu, Filia w Bartoszczach oraz Biblioteka Klubu Garnizonowego.

Imprezy i konkursy organizowane w Bartoszczach o zasięgu ponadlokalnym to Dni Bartoszyce (Międzynarodowe Dni Regionu Bartoszyce z licznymi koncertami i wydarzeniami kulturalnymi), „Wojewódzki Przegląd Teatrów Młodzieżowych BAKCYL”, „Kaziuki-Wilniuki”, Gala Disco – Polo, koncerty zespołów cygańskich, Mistrzostwa Pływadeł na rzece Łynie itp.

Na terenie miasta funkcjonuje ponad 60 stowarzyszeń działających w obszarach kultury, sportu, ochrony zdrowia, rekreacji, osób niepełnosprawnych. Są to m.in.: Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku, Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej Bartoszyce i okolic, Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania "Kałyna", Związek Harcerstwa Polskiego Komendant Hufca ZHP Bartoszyce, Bartoszyckie Stowarzyszenie na rzecz Honorowego Krwiodawstwa, Dawstwa Szpiku Kostnego i Dawców Organów RUBIN, Stowarzyszenie "Nowatorski Ośrodek Rozwoju Artystycznego „NORA”, Warmińsko – Mazurskie Stowarzyszenie Inicjatyw Gospodarczych „Inicjatywa”, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Umysłowo i ich Rodzinom „JESTEŚ-MY”, Stowarzyszenie „Ożywić Łynę”, Stowarzyszenie Akademia Ruchu, Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Feniks”, Biuro Aktywizacji Bezrobotnych „Animator” Caritas Archidiecezji Warmińskiej, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków, Zarząd Powiatowy w Bartoszczach, Stowarzyszenie na Rzecz Profilaktyki i Terapii Uzależnień "ŹRÓDŁO", itd.

8.6. SPORT

W Bartoszczach istnieje wiele organizacji pozarządowych promujących różnorodne dziedziny sportowe, odnoszących sukcesy nie tylko lokalnie ale również na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Prężnie działają m.in.: Warmińsko-Mazurskie Towarzystwo Ringo, Bartoszycka Szkoła Taekwon-do, Klub Sportowy „Kyokushin”, Stowarzyszenie Klub Motocyklowy „Wiraż”, Miejski Bartoszycki Klub Sportowy „Victoria”, Uczniowski Klub Sportowy „Olimp” przy gimnazjum nr 2, Bartoszyckie Stowarzyszenie Brydża Sportowego, Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka”, Miejski Ludowy Klub Sportowy „Siła” Bartoszyce, Bartoszycki Klub Kolarski „RANT”, Uczniowski Klub Sportowy „Przyjaźń” przy Szkole Podstawowej nr 4. Najstarszym z wymienianych, bo założonym w 1952, jest MBKS „Victoria”, która swoje mecze rozgrywa na Stadionie Miejskim im. Kazimierza Górskiego przy ul. Sportowej w Bartoszczach.

W 2009 powołano do życia Bartoszycki Ośrodek Sportu i Rekreacji, jako jednostkę organizacyjną Miasta Bartoszyce, która opiekuje się częścią miejskich obiektów sportowo- rekreacyjnych. Należy do nich wspomniany Stadion Miejski, Centrum Aktywizacji Sportowo-Rekreacyjnej oraz w sezonie zimowym lodowisko przy ul. Korczaka, funkcjonujący sezonowo, w okresie letnim, odkryty basen kąpielowy przy ul. Limanowskiego 18. Przy basenie znajdują się boiska do siatkówki plażowej oraz koszykówki. Ponadto BOSiR opiekuje się również ~~kąpieliskiem miejskim wraz z mołojem i infrastrukturą sportowo-techniczną nad jeziorkiem miejskim tzw. „mleczarskim”~~. Ponadto jednostka administruje i zarządza pięcioma stadionami Orlik, wybudowanymi przy każdej szkole podstawowej w mieście.

W sierpniu 2020 roku oddano do użytkowania nową, pełnowymiarową halę sportową, w której odbywają się zajęcia sportowe poszczególnych szkół, jak również treningi funkcjonujących w mieście sekcji sportowych. Wielofunkcyjna hala sportowa (między innymi pełnowymiarowe boiska do koszykówki, piłki ręcznej, siatkówki czy footsalu, umożliwia organizację imprez sportowych z udziałem publiczności (trybuna na ok. 600 widzów). Hala wraz z innymi obiektami zlokalizowanymi przy ul. Korczaka będzie tworzyła centrum sportu i rekreacji dla całego miasta.

Rysunek. 7. Hala sportowa przy ul. Korczaka

Źródło: UM Bartoszyce

Od 2012 r. przy rzece Łynie (ul. Jagiellończyka), funkcjonuje przystań kajakowa wraz z infrastrukturą umożliwiającą turystom odpoczynek – wiaty drewniane, pomosty pływające, utwardzony wjazd i parking, zostały wykonane w ramach projektu realizowanego przez Dom Warmiński, pn. „Kajakiem po Warmii – budowa infrastruktury na szlaku Łyny” dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Rozwoju Regionalnego Warmia i Mazury na lata 2007- 2013 , w którym Gmina Miejska Bartoszyce była partnerem.

W mieście funkcjonuje także kryty basen pływacki w Centrum Rekreacyjnym Hotelu Bartis. W 2009 na terenie jednego z parków w centrum Bartoszyce wybudowano tor do wyczynowej jazdy na rowerze.

Ponadto obiektami sportowymi miasta są: laszek miejski TPD i Park Elizabeth wraz z licznymi traktami spacerowymi oraz obiekty sportowo-rekreacyjne i sale sportowe przy szkołach.

8.7. OŚWIATA

Bartoszyce to lokalny ośrodek edukacyjny z szeroko rozwiniętą ofertą edukacyjną na każdym poziomie.

Wychowanie przedszkolne w mieście Bartoszyce w 2019 roku odbywało się w ramach sześciu przedszkoli (jedno niepubliczne i pięć publicznych, w tym w jedno integracyjne).

Na terenie miasta znajduje się pięć szkół podstawowych: Szkoła Podstawowa nr 1, Szkoła Podstawowa nr 3, Szkoła Podstawowa nr 4 w Bartoszycach, Szkoła Podstawowa nr 7 w Bartoszycach, Szkoła Podstawowa nr 8 z Ukraińskim Językiem Nauczania, Szkoła podstawowa nr 9 w Bartoszycach.

Lista szkół ponadpodstawowych: Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Bartoszycach, Zespół Szkół Nr 1 im. Kresowiaków, Zespół Szkół Nr 2 im. E. Orzeszkowej, Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy w Bartoszycach, Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Nr 1 w Bartoszycach, Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Nr 1 w Bartoszycach, Niepubliczne Policealne Studium Zawodowe dla Dorosłych.

Poza szkołami i przedszkolami w Bartoszycach funkcjonują: Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji, w skład którego wchodzi: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Powiatowa Biblioteka Pedagogiczna, Warmińsko-Mazurskie Centrum Doskonalenia Zawodowego - Centrum Kształcenia Dorosłych, Ośrodek Szkolenia Ustawicznego i Kursów Zawodowych, 2 internaty oraz szkoły językowe.

8.8. JAKOŚĆ ŻYCIA

Jakość życia mieszkańców danej jednostki administracyjnej jest związana z wieloma czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Im wyższa jakość życia tym większe zadowolenie mieszkańców i przywiązanie do miejsca zamieszkania.

Jednym ze wskaźników mogących badać jakość życia ludności może być dostęp do sieci infrastruktury technicznej. W latach 2010-2019 wzrosła liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej (100 % ogólnej liczby mieszkańców miasta w 2019 r.) i sieci kanalizacji sanitarnej (100% w 2019 r.). Spadła liczba osób korzystających z sieci gazowej (92,7% w 2019 r.). Miasto jest w niemal 100 % zwodociągowane i skanalizowane. ~~Tylko 19 mieszkańców miasta w 2012 r. nie korzystało z jedynej w mieście oczyszczalni ścieków.~~

Biorąc pod uwagę stan gospodarki mieszkaniowej, na 1 mieszkańca miasta przypadało w badanym 2012 r. przeciętnie 21,5 m² powierzchni użytkowej 1 mieszkania, a w 2019 r. 23,0 m². Był to wskaźnik najwyższy w powiecie bartoszyckim.

Miasto charakteryzuje się najniższym w powiecie wskaźnikiem liczby osób korzystającej ze środowiskowej pomocy społecznej. Wskaźnik ten jest niższy niż średnia dla powiatu – ponad 20 % czy dla województwa – około 15 %.

Analizując stan edukacji możemy posłużyć się wskaźnikiem liczby uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w 2010 r. na 1 komputer przypadało 26 uczniów a w 2013 r. – 23 uczniów. W badanych latach liczba komputerów wzrosła o zaledwie 4 w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. Spadek liczby uczniów przypadających na 1 komputer nie jest więc podyktowany zakupem dużej liczby komputerów w szkołach a spadkiem liczby ludności miasta Bartoszyce, mniejszym przyrostem naturalnym. W badanym przedziale czasowym o ponad tysiąc spadła liczba uczniów szkół podstawowych. Jednocześnie wzrosła liczba miejsc w przedszkolach. W roku szkolnym 2010/2011 w przedszkolach było 571 miejsc, w 2013 r. 585, a w 2019 r. 716 miejsc.

9. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI

9.1. TRANSPORT DROGOWY

Największy wpływ na warunki życia w mieście, ma droga krajowa nr 51 (*granica państwa – Bezledy – Bartoszyce – Lidzbark Warmiński – Dobre Miasto – Olsztyn – Olsztynek*). Droga przebiega przez środek terenów zainwestowanych, przejmując ruch z województwa i kraju w kierunku międzynarodowego przejścia granicznego.

Istotnym ciągiem drogowym przebiegającym przez miasto jest ciąg dróg wojewódzkich: nr 512 Pieniężno – Bartoszyce – Szczurkowo i nr 592 Bartoszyce – Giżycko. Ciągi te stanowią ważne wojewódzkie powiązania w kierunku wschód – zachód. W stanie istniejącym przebiegają one ulicami miejskimi.

Istniejący układ komunikacyjny miasta przejmuję ruch zewnętrzny i wewnętrzny. Miasto nie posiada wydzielonych obwodnic do przeprowadzenia ruchu zewnętrznego. Podstawowy układ komunikacyjny Bartoszyce tworzą ulice, które przejmują ruch z dróg krajowych i wojewódzkich, tj.: Warszawska, Bohaterów Warszawy, Gen. Bema, Kętrzyńska, Gdańska, Nowowiejskiego oraz ulice prowadzące ruch miejski 11 – go Listopada, Księcia Poniatowskiego, Paderewskiego, Wajdy.

Drogi przebiegające przez miasto Bartoszyce ze względu na kategorię:

1. Drogi krajowe (Tabela nr 21):

Tabela nr 21

L. p.	Numer drogi	Przebieg drogi / ulica
1	51	Olsztynek – Olsztyn – Dobre Miasto – Lidzbark Warmiński – Bartoszyce – Bezledy – granica państwa

Źródło: <https://www.gddkia.gov.pl>

2. Drogi wojewódzkie (Tabela nr 22):

Tabela nr 22

L. p.	Numer drogi	Przebieg drogi / ulica
1	512	Pieniężno – Górowo Iław. – Bartoszyce – Szczurkowo
2	592	Bartoszyce – Kraskowo – Kętrzyn – Giżycko

Źródło: <http://www.zdw.olsztyn.pl>

3. Drogi powiatowe (Tabela nr 23):

W granicach administracyjnych miasta nie ma dróg powiatowych. Drogi powiatowe w powiecie bartoszyckim biegnące do miasta Bartoszyce:

Tabela nr 23

L. p.	Numer drogi	Przebieg drogi / ulica
1	1392 N	Bartoszyce – Szylina – Smolanka (przedłużenie drogi gminnej nr 201119 N biegnącej przez miasto Bartoszyce)
2	1555 N	Kiertyny Małe – Dąbrowa – Bartoszyce (przedłużenie drogi gminnej nr 201118 N biegnącej przez miasto Bartoszyce)
3	1559 N	Bartoszyce – Perkujki – Osieka – Galiny

Źródło: Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 10/54/08/III Zarządu Województwa W-M z dnia 19 lutego 2008r.

4. Drogi miejskie publiczne (Tabela nr 24):

Tabela nr 24

L. p.	Numer drogi	Przebieg drogi / ulica
1	201001 N	ul. Asnyka
2	201002 N	ul. Brzeszczyńskiego
3	201003 N	ul. Romera
4	201004 N	ul. Brzozowa
5	201005 N	ul. Strzeleckiego
6	201006 N	ul. Cicha
7	201007 N	ul. Bohaterów. Monte Cassino
8	201008 N	ul. Maksymiliana Kolbego
9	201009 N	ul. Kwiatowa
10	201010 N	ul. Korczaka
11	201011 N	ul. Limanowskiego
12	201012 N	ul. Lipowa
13	201013 N	ul. Plac Pionierów
14	201014 N	ul. Plac Grunwaldzki
15	201015 N	ul. Sadowa
16	201016 N	ul. Szrajbera
17	201017 N	ul. Szymanowskiego
18	201018 N	ul. Starzyńskiego
19	201019 N	ul. Emilii Plater
20	201020 N	ul. Sikorskiego
21	201021 N	ul. Zamkowa
22	201022 N	ul. Bema
23	201023 N	ul. Wyszyńskiego
24	201024 N	ul. Turkowskiego
25	201025 N	ul. Tartaczna
26	201026 N	ul. Plac Wolności
27	201027 N	ul. Zielona
28	201028 N	ul. Armii Krajowej
29	201029 N	ul. Szarych Szeregów
30	201030 N	ul. Młynarska „A”
31	201031 N	ul. Zakole
32	201032 N	ul. Kętrzyńska
33	201033 N	ul. Krótka
34	201034 N	ul. Chilmanowicza
35	201035 N	ul. Nad Łyną
36	201036 N	ul. Kętrzyńska „A”
37	201037 N	ul. M.Z.Malewskiej
38	201038 N	ul. Warmińska
39	201039 N	ul. Gosiewskiego
40	201040 N	ul. Jeziorna
41	201041 N	ul. Księdza Popiełuszki
42	201042 N	ul. Strefowa
43	201043 N	ul. Poprzeczna
44	201044 N	ul. Sosnowa
45	201045 N	ul. Topolowa
46	201046 N	ul. Dębowa
47	201047 N	ul. Wrzosowa
48	201048 N	ul. Akacjowa
49	201049 N	ul. Jaśminowa

50	201050 N	ul. Kalinowa
51	201051 N	ul. Andersa
52	201052 N	ul. Teresy Bratek
53	201053 N	ul. Broniewskiego
54	201054 N	ul. Chopina
55	201055 N	ul. Cynkowa
56	201056 N	ul. Dąbrowskiego
57	201057 N	ul. Drzewna
58	201058 N	ul. Pułaskiego
59	201059 N	ul. Jagiellończyka
60	201060 N	ul. Kajki
61	201061 N	ul. Kilińskiego
62	201062 N	ul. Knosały
63	201063 N	ul. Kochanowskiego
64	201064 N	ul. Kolejowa
65	201065 N	ul. Konopnickiej
66	201066 N	ul. Kopernika
67	201067 N	ul. Kościuszki
68	201068 N	ul. Kowali
69	201070 N	ul. Krasickiego
70	201071 N	ul. Krzywa
71	201072 N	ul. Lelewela
72	201073 N	ul. Leśna
73	201074 N	ul. Witosza
74	201075 N	ul. Majowa
75	201076 N	ul. 4-go Lutego
76	201077 N	ul. Wańkowicza
77	201078 N	ul. Wajdy
78	201079 N	ul. Mazurska
79	201080 N	ul. Mickiewicza
80	201081 N	ul. Mierosławskiego
81	201082 N	ul. Młynarska
82	201083 N	ul. Moniuszki
83	201084 N	ul. Mrongowiusza
84	201085 N	ul. Nałkowskiej
85	201086 N	ul. Nowa
86	201087 N	ul. Grota Roweckiego
87	201088 N	ul. Ofiar Oświęcimia
88	201089 N	ul. Okrzei
89	201090 N	ul. Orzeszkowej
90	201091 N	ul. Partyzantów
91	201092 N	ul. Pieniężnego
92	201093 N	ul. PCK
93	201094 N	ul. Polna
94	201095 N	ul. Prusa
95	201096 N	ul. Przemysłowa
96	201097 N	ul. Robotnicza
97	201098 N	ul. Rynkowa
98	201099 N	ul. Rzeźników
99	201100 N	ul. M.C. Skłodowskiej
100	201101 N	ul. Słoneczna
101	201102 N	ul. Słowackiego
102	201103 N	ul. Hubalczyków
103	201104 N	ul. Sportowa
104	201105 N	ul. Spółdzielców
105	201106 N	ul. Staszica
106	201107 N	ul. Struga
107	201108 N	ul. Poniatowskiego

108	201109 N	ul. Szewców
109	201110 N	ul. Traugutta
110	201111 N	ul. Tuwima
111	201112 N	ul. Paderewskiego
112	201113 N	ul. Wybrzeża
113	201114 N	ul. Wyspiańskiego
114	201115 N	ul. Plac Konstytucji 3-go Maja
115	201116 N	ul. Plac Zwycięstwa
116	201117 N	ul. Wojska Polskiego
117	201118 N	ul. Wiejska
118	201119 N	ul. Żeromskiego
119	201120N	ul. Ogrodowa
120	201121n	ul. Inwestycyjna
121	201122N	ul. Zbożowa
122	201124N	ul. Rotmistrza Witolda Pileckiego

Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr 10/55/08/III Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 lutego 2008r. Numeracja Dróg Gminnych Woj. Warm. – Mazurskiego

Układ przestrzenny miasta podzielonego rzeką Łyną i torami kolejowymi na dwie części stwarza duże utrudnienia w obsłudze komunikacyjnej, z uwagi na fakt, że obecnie cały ruch obsługiwany jest przez jeden most drogowy w ciągu drogi krajowej DK51, która przenosi również ruch tranzytowy w kierunku przejścia granicznego. W 2020 roku rozpoczęta została budowa drugiego mostu przez Łynę (termin zakończenia w 2022 r.) w ciągu ulicy Poniatowskiego, łączącego drogę wojewódzką DW512 z drogą krajową DK51. Wraz z budową mostu o długości ok. 130 m przebudowana zostanie ulica Poniatowskiego, która będzie tworzyła nowy przebieg drogi wojewódzkiej DW 512.

Innym utrudnieniem komunikacyjnym przy obsłudze dzielnicy Zatorze jest jeden nienormatywny wiadukt.

9.2. TRANSPORT KOLEJOWY

Miasto obsługiwane jest przez linię Korsze - Głomno - Kaliningrad, która w Korszach włącza się w linię I rzędą Olsztyn - Korsze - Skandawa - Czarniachowsk lub Korsze – Ełk - Białystok. Do Bartoszyce doprowadzony jest tor szeroki od strony kolejowego przejścia granicznego Głomno. Tor normalny jak i szeroki posiadają bocznice kolejowe, które nie są w pełni wykorzystane.

9.3. KOMUNIKACJA DALEKOBIEŻNA I REGIONALNA

Przewozy na terenie Bartoszyce zapewniają PKS Bartoszyce oraz przewoźnicy prywatni. Państwowa Komunikacja Samochodowa (PKS) w Bartoszycach powstała w 1955 r. jako Placówka Terenowa PKS podległa Przedsiębiorstwu PKS w Olsztynie. W 1973 r. utworzono samodzielny Oddział PKS w Bartoszycach a od 1975 r. w skład Oddziału PKS w Bartoszycach włączono Placówkę Terenową w Lidzbarku Warmińskim. W 1990 r. powołano samodzielne Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Bartoszycach, w skład którego weszła Baza w Bartoszycach i Placówka Terenowa w Lidzbarku Warmińskim. Od 14.05.2008 r. PKS stał się spółką akcyjną (komercjalizacja) a 15.09.2011 r. nastąpiła prywatyzacja Spółki. 85% akcji PKS nabyła firma Mobilis Sp. z o.o.

Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Bartoszycach tworzy:

- 1) siedziba główna Spółki w Bartoszycach, przy ul. Kętrzyńskiej 64 (Baza);
- 2) placówka Terenowa w Lidzbarku Warmińskim, przy ul. Wiejskiej 93.

Spółka świadczy przewozy regionalne i okazjonalne osób, usługi Okręgowych Stacji Kontroli Pojazdów, naprawę i obsługę pojazdów, sprzedaż materiałów technicznych i paliw, demontaż pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz naprawę i legalizację tachografów. Przewóz osób odbywa

się na terenie powiatu bartoszyckiego, lidzbarskiego oraz do miast takich jak: Warszawa, Olsztyn, Elbląg.

Spółka dysponuje 60 autobusami oraz bazą techniczną (m. in. Okręgowymi Stacjami Kontroli Pojazdów, stacjami paliw).

Dworzec autobusowy w Bartoszycach zlokalizowany jest na Placu Dworcowym 1.

9.4. KOMUNIKACJA MIEJSKA

Miasto posiada komunikację zbiorową, której zadaniem jest zapewnienie obsługi pasażerskiej w obrębie miasta. ~~Bartoszyckie linie miejskie obsługuje Mobilis Sp. z o. o., która jest jedną z największych w Polsce firm transportowych.~~

Na terenie miasta funkcjonują 3 linie o następującym przebiegu tras (31 przystanków):

Linia nr 1: ul. Leśna (Cmentarz) – ul. Wyszyńskiego (Szpital),

Linia nr 2: ul. Wyszyńskiego (Szpital) – ul. Pieniężnego 10,

Linia nr 3: ul. Wyszyńskiego (Szpital) – Sędławki,

Linia nr 5: ul. Wyszyńskiego (Szpital) – Cmentarz.

9.5. TRANSPORT ROWEROWY

Przez Miasto nie przebiegają oznakowane szlaki o znaczeniu regionalnym.

Przez Bartoszyce przebiegać szlak GREENVELO Międzynarodowej Trasy Rowerowej. Jest to najdłuższa (~ 1982 km), biegnąca przez 5 województw, polska droga rowerowa „Trasy Rowerowe Polski Wschodniej”, z budowana w ramach działania V.2. Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej. Trasa przebiega przez takie miejscowości jak: Kępa Rybacka – Elbląg – Frombork – Bartoszyce – Węgorzewo – Suwałki – Białystok – Włodawa - Rzeszów – Łańcut – Sandomierz – Kielce - Gatniki.

Przez miasto przebiegają nieliczne ścieżki rowerowo-piesze. Na koniec 2019 r. w Bartoszycach było 4,3 km ścieżek rowerowych. Budowa nowych ścieżek rowerowych powiązanych ze ścieżkami na terenie gminy Bartoszyce przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności miasta. Na uwagę zasługują również ciągi zlokalizowane wzdłuż rzeki Łyny.

W ostatnim czasie Bartoszyce zyskały także kilkukilometrową, oznakowaną i wydzieloną z chodnika drogę rowerową wzdłuż ul. Bema.

Ponadto od 2007 na Górze Zamkowej corocznie odbywa się Ogólnopolski Wyścig Kolarski MTB o Puchar Burmistrza Miasta Bartoszyce. W mieście znajduje się także kilka klubów kolarstwa górskiego: MTB Peletonik, UKS Przyjaźń czy Rant.

9.6. TRANSPORT WODNY

Przez miasto Bartoszyce przebiega fragment szlaku kajakowego rzeką Łyną. Jest to jeden z piękniejszych szlaków kajakowych w województwie warmińsko-mazurskim i charakteryzuje się dużą różnorodnością: od spokojnego nurtu rzeki do niemal górskiego charakteru. Rzeką tworzy liczne meandry a wokół jej brzegów rozciągają się malownicze widoki. W mieście znajduje się stacja wodna. Turyści mają możliwość wypożyczenia sprzętu wodnego.

W mieście działa Stowarzyszenie "Ożywić Łynę", które aktywnie wspiera działania mające na celu rozwój w celach rekreacyjnych rzeki Łyny i jej okolic. Jego członkowie organizują zawody kajakowe, zawody spływ na byle czym, coroczny Spływ Kajakowy im. Jana Pawła II, budują stacje kajakowe (m.in. przy ul. Prusa) oraz lobbują na rzecz traktów rowerowych i spacerowych wzdłuż rzeki.

10. STAN SYSTEMÓW INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

W niniejszym rozdziale dokonano analizy zmian dotyczących infrastruktury technicznej i sieci uzbrojenia terenu w mieście Bartoszyce na przełomie lat 2008-2019. Wykorzystano dane statystyczne udostępniane przez Główny Urząd Statystyczny. Wybór przedziału czasowego do badań był podyktowany i uzależniony od aktualności opublikowanych danych GUS.

Należy mieć na uwadze, iż w 2014r. zwiększono granice administracyjne miasta co może mieć wpływ na zmiany poniższych wskaźników.

10.1. SIEĆ WODOCIĄGOWA

W mieście Bartoszyce 100% ludności korzysta z sieci wodociągowej. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie **miasta w 2019 r. wynosiła 54,3 km.**

W analizowanych latach 2008-2019. zmalało zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku. W 2008 r. wynosiło ono 1280,2 dam³, w 2012 r. już 1037,0 dam³. Zaobserwowano spadek zużycia o około 20%. Zmalało głównie zużycie wody na potrzeby przemysłu.

10.2. SIEĆ KANALIZACYJNA

W mieście Bartoszyce niemal 100 % ludności korzysta z sieci kanalizacyjnej.

Długość czynnej **sieci w 2019r. wynosiła 52,5 km.** Mieszkańcy, którzy nie mają nieruchomości podłączonych do sieci kanalizacyjnej stosują rozwiązania indywidualne: szczelne bezodpływowe zbiorniki na nieczystości płynne: **8 sztuk w 2019 r. i stacje zlewne 1 sztuka w 2019 r.**

Tabela nr 25

Odpady komunalne - gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych	2008	2009	2010	2011	2012	2019
Zbiorniki bezodpływowe [szt.]	11	11	11	11	11	8
Oczyszczalnie przydomowe [szt.]	1	1	0	0	0	0
Stacje zlewne [szt.]	1	1	1	1	1	1

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

W mieście funkcjonuje 1 oczyszczalnia ścieków. W oczyszczalni jest stosowana nowoczesna technologia oczyszczania ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów (Tabela nr 26). Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest Łyna. Przepustowość oczyszczalni to 6500,0 m³/dobę (lata 2008-2019).

Tabela nr 26

Ścieki oczyszczane w ciągu roku	2008	2009	2010	2011	2012	2019
Odprowadzone ogółem [dam3]	1200,4	1087,6	1039,0	982,0	974,0	841,0
Odprowadzane w czasie doby do kanalizacji [dam3]	2	2	3	3	2,7	2,3

Oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowiezionymi [dam3]	1250	1250	1184	1245	1167	979
Oczyszczane razem [dam3]	1187	1075	1039	982	974	841
Oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów [dam3]	1187	1075	1039	982	974	841
Oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem [%]	99	99	100	100	100	100

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

Obecnie granice aglomeracji Bartoszyce wyznaczone są po granicy administracyjnej miasta - Uchwała Nr XXVII/541/13 Sejmiku Województwa Warmińsko - Mazurskiego z dnia 29 maja 2013r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Bartoszyce oraz likwidacji dotychczasowej aglomeracji Bartoszyce (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko - Mazurskiego z dnia 11 czerwca 2013r. poz. 2075).

10.3. SIEĆ GAZOWA

Na obszarze miasta Bartoszyce właścicielem oraz operatorem sieci gazowej jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Gdańsku Zakład w Olsztynie. Sieć gazowa na terenie miasta Bartoszyce pracuje w układzie pierścieniowym.

Miasto zaopatrywane jest w gaz zimny z gazociągu wysokiego ciśnienia PN 6,3MPa, DN 100 Olsztyn – Bartoszyce poprzez stację redukcyjno-pomiarową wysokiego ciśnienia zlokalizowaną na ul. Warszawskiej o przepustowości 3000 Nm³/h oraz z gazociągu wysokiego ciśnienia PN 6,3 MPa poprzez stację redukcyjno-pomiarową wysokiego ciśnienia zlokalizowaną w miejscowości Wiatrak o przepustowości 3000 Nm³/h.

Na terenie miasta Bartoszyce zlokalizowane są dwie stacje redukcyjne średniego ciśnienia: przy ul. Warszawskiej o przepustowości 1500 Nm³/h, przy ul. Paderewskiego o przepustowości 1500 Nm³/h oraz jedna stacja redukcyjno – pomiarowa średniego ciśnienia przy ul. Pieniężnego o przepustowości 1250 Nm³/h.

Na przełomie lat 2008-2019 odnotowano spadek liczby ludności korzystającej z sieci gazowej (Tabela nr 27). Zmniejszenie zużycia gazu ziemnego wynika głównie ze spadku zapotrzebowania na gaz na cele ogrzewania mieszkań.

Tabela nr 27

Wykorzystanie gazu	2008	2009	2010	2011	2012	2019
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań [tys. m3]	1402,9	1482,2	1597,4	1501,3	1494,4	2122,7
Ludność korzystająca z sieci gazowej [osoba]	23280	23153	23178	22983	22608	21587
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności [%]	93,1	93,1	93,1	92,6	92,6	92,7%
Gaz z sieci na 1 mieszkańca [m3]	113,3	108,3	108,3	106,4	106,4	151,1

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

10.4. SYSTEM CIEPŁOWNICZY

~~Na terenie miasta Bartoszyce koncesję na wytwarzanie, dystrybucję ciepła i jego przesył posiada Wodociągowo-Ciepłownicza Spółka z o.o. „COWIK”.~~

~~Główna węglowa kotłownia miejska wytwarza ciepło na potrzeby ciepłej wody użytkowej i centralnego ogrzewania. Jest wyposażona w dwa kotły wodne typu WR-10 i jeden kocioł WR-5.~~

~~Wydajność cieplna pojedynczego kotła WR-10 wynosi 11,6 MWt, a kotła WR-5 – 5,66 MW. Łączna całkowita moc kotłowni wynosi ponad 28,86 MWt. Podstawowym paliwem do kotłów jest węgiel kamienny. Roczne zużycie węgla w ostatnich latach wynosi 13 953 – 15 441 ton. Kotłownia wytwarza ciepło na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. Jest wyposażona w zawirowywacze i baterie cyklonów za każdym kotłem.~~

~~System ciepłowniczy uzupełniają lokalne ciepłownie (własność „COWIK”) wytwarzające ciepło ze spalania paliwa gazowego: K-2 przy ul. Jagiellończyka 9, K-3 przy ul. Robotniczej 4, K-5 przy ul. Konopnickiej 1, a także w kotłowniach w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych przy ul. Hubalczyków 2, Wolskiego 5 i Wolskiego 7.~~

~~Długość sieci ciepłowniczej na terenie miasta Bartoszyce wynosi: ok. 14,7 km – sieć wysokoparametrowa oraz ok. 4,6 – sieć niskoparametrowa.~~

Na terenie miasta Bartoszyce przedsiębiorstwem, dysponującym systemem ciepłowniczym i oferującym możliwość całorocznego korzystania z ciepła systemowego, jest Wodociągowo-Ciepłownicza Spółka z o.o. COWIK w Bartoszycach. Spółka posiada dwie koncesje: na wytwarzanie ciepła oraz koncesję na przesyłanie i dystrybucję ciepła. Dostawa ciepła do odbiorców odbywa się poprzez sieć ciepłowniczą.

Łączna długość sieci ciepłowniczej wynosi ok. 21,7 km. Odbiorcy korzystają z ciepła systemowego w celu zaspokojenia potrzeb grzewczych i podgrzewu ciepłej wody.

Źródłem ciepła dla sieci ciepłowniczej jest ciepłownia przy ulicy Bema 36, która wyposażona jest w trzy kotły wodne, w tym jeden kocioł typu WR5 i dwa kotły typu WR10. Moc cieplna pojedynczego kotła WR10 wynosi 11,6 MWt, a kotła WR5 wynosi 5,8 MWt. Łączna całkowita moc ciepłowni wynosi 29 MWt. Produkcja ciepła na potrzeby sieci oparta jest w 100 % na węglu kamiennym. Roczne zużycie węgla w latach 2019-2020 wynosiło odpowiednio 11 057 ton i 11 167 ton. W celu zapewnienia spełnienia wymagań dotyczących jakości odprowadzanych spalin, każdy kocioł wyposażony jest w automatykę sterującą i monitorującą oraz urządzenia do redukcji zawartości pyłów w spalinach, tj. zawirowywacze spalin oraz baterię cyklonów.

W nielicznych przypadkach poza ciepłem sieciowym Spółka dostarcza również ciepło do odbiorców, dla których źródłem ciepła są lokalne kotłownie gazowe o malej mocy: przy ul. Jagiellończyka 9, Robotniczej 4 i Konopnickiej 1 (ok. 0,5% całkowitej sprzedaży ciepła).

W zaopatrzeniu w energię ogółem w mieście Bartoszyce przeważający udział ma ciepło sieciowe (27,5%), a w dalszej kolejności paliwa węglowe (19,7%), energia elektryczna (19,1%), gaz ziemny (18,1%), drewno (10,1%), olej opałowy (4,5%) oraz propan – butan (1,1%). System ciepłowniczy oparty jest w większości na spalaniu węgla kamiennego dlatego też faktyczny udział węgla w bilansie energetycznym miasta wynosi ok. 48%.

10.5. SYSTEM ELEKTROENERGETYCZNY

Na terenie miasta Bartoszyce istnieje rozbudowany układ sieci elektroenergetycznych wysokich, średnich i niskich napięć.

Zapotrzebowanie na energię elektryczną w obszarze Gminy Bartoszyce pokrywane jest z istniejącej stacji elektroenergetycznej 110/15 kV GPZ Bartoszyce i dalej poprzez układ sieci dystrybucyjnej SN 15 kV powiązanej z ww. stacją do lokalnych stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Wymieniona stacja 110/15 kV zasilana jest z linii napowietrznych 110 kV w relacjach do GPZ Lidzbark Warmiński oraz GPZ Korsze.

Elementami systemu są:

1. sieć WN 110 kV:

Przez teren miasta Bartoszyce przebiegają dwie linie elektroenergetyczne 110 kV: Lidzbark - Bartoszyce oraz Bartoszyce - Korsze wprowadzone do stacji 110/15kV Bartoszyce. Maksymalne natężenie pola elektromagnetycznego w otoczeniu tych linii wynosi 3,2 kV/m

(konieczność zachowania strefy ochronnej drugiego stopnia – dopuszcza się okresowe przebywanie ludzi, lecz zabronione jest lokalizowanie budynków mieszkalnych).

2. sieć SN 15 kV:

Sieć SN 15 kV na terenie miasta Bartoszyce zasilana jest ze stacji 110/15 kV Bartoszyce zlokalizowanej w północno-wschodniej części miasta. Sieć 15 kV na terenie miasta Bartoszyce pracuje w układzie pierścieniowym. Jest to część sieci napowietrzno-kablowa.

3. sieć 0,4 kV:

Sieć 0,4 kV na terenie miasta Bartoszyce zasilana jest ze stacji 15/0,4 kV, których lokalizację przedstawiono w załączniku mapowym. Podobnie jak w przypadku sieci 15 kV jest to sieć napowietrzno-kablowa.

Na podstawie informacji Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Południe S.A. w planach rozwojowych krajowej sieci przesyłowej nie przewiduje się na terenie Miasta Bartoszyce budowy nowych obiektów elektroenergetycznych o napięciu 220 kV i wyższym.

10.6. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Do odnawialnych źródeł energii zalicza się energię wody (hydroenergetyka), wiatru, słońca, energię geotermalną oraz biomasy (drewno, słoma, biogaz).

Potencjalnie na terenie Bartoszyce można korzystać prawie ze wszystkich wyżej wymienionych źródeł energii. Najlepsze warunki rozwoju występują w przypadku hydroenergetyki (rzeka Łyna) oraz biomasy – szczególnie w przypadku wykorzystania drewna i słomy jako biopaliwa.

Dosyć dobre warunki rozwoju występują w przypadku energetyki wiatrowej (średni potencjał energii wiatrowej) – jednak w tym przypadku ograniczeniem są trudności w lokalizacji potencjalnych siłowni wiatrowych na terenie miasta. Również dość dobre są warunki rozwoju energetyki słonecznej (średni potencjał).

Wydaje się, że możliwości wykorzystania energii geotermalnej są niewielkie, gdyż wody takie na głębokościach możliwych do eksploatacji mają zbyt niską temperaturę. Do ogrzewania pomieszczeń ekonomicznie uzasadnione jest wykorzystanie wód o temperaturze powyżej 80°C. Natomiast na terenie powiatu bartoszyckiego rozpoznano zaleganie wód o temperaturze 30⁰-45⁰C (na głębokościach 2000-2500 m). Takie wody ze względów opłacalności ekonomicznej mogą być wykorzystywane do hodowli ryb i celów rekreacyjnych (baseny, pływalnie). Wykorzystanie ich do celów grzewczych i ciepłej wody użytkowej wymagałoby dodatkowego podgrzania. Natomiast istnieje możliwość korzystania z energii geotermalnej za pośrednictwem pomp ciepła – zarówno w zabudowie jednorodzinnej, jak i w obiektach użyteczności publicznej.

Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii prowadzi przede wszystkim do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych – źródła energii, którego zasoby są określone i możliwe do wyczerpania. Ponadto stosowanie OZE (poza biopaliwami) wpływa na zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza substancjami gazowymi i pyłowymi, ponieważ energia nie jest uzyskiwana w wyniku spalania.

W chwili obecnej na terenie miasta Bartoszyce energia odnawialna wykorzystywana jest w średnim stopniu. Najpopularniejszą i coraz częściej stosowaną formą wykorzystania odnawialnych źródeł energii są instalacje kolektorów słonecznych. Największa w mieście instalacja kolektorów słonecznych jest zabudowana w szpitalu powiatowym im. Jana Pawła II w Bartoszycach przy ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 11 (zainstalowano 550 kolektorów słonecznych o łącznej powierzchni 1100 m²). W dużym stopniu wykorzystywana jest również biomasa (głównie drewno), lecz spalana jest ona głównie w niskosprawnych kotłach węglowych. Udział wykorzystania odnawialnych źródeł energii w Mieście Bartoszyce wynosi w energii ogółem 10,7%.

10.7. GOSPODARKA ODPADAMI STAŁYMI

Na terenie miasta Bartoszyce obowiązuje Uchwała Nr XVII/103/2016 Rady Miasta Bartoszyce z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Miejskiej Bartoszyce.

Na terenie Miasta Bartoszyce brak składowiska odpadów. Obecnie na terenie składowiska odpadów w Wysiece zlokalizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK). Składowisko odpadów w Wysiece jest zlokalizowane ok. 6 km w linii prostej na północny- zachód od granicy miasta Bartoszyce. Składowisko zostało zlokalizowane na gruntach położonych w Gminie Wiejskiej Bartoszyce oddanych w wieczyste użytkowanie ZGO sp. z o.o. Obiekt obsługuje gminy: Bartoszyce (miejska i wiejska), ~~Górowo-Ilaweckie (miejska i wiejska), miasto i gmina Sępólno, gmina Barezewo, gmina Dywity, Lidzbark Warmiński (miejska i wiejska), miasto i gmina Orneta.~~

Składowisko jest zarządzane przez Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o., należący w 100% do miasta Bartoszyce. ~~Ewentualne energetyczne wykorzystanie odpadów komunalnych będzie dotyczyło składowiska odpadów w Wysiece zlokalizowanego poza terenem miasta Bartoszyce.~~

W Bartoszczach funkcjonuje 8 firm posiadających zezwolenia na świadczenie usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i 6 firm do opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

Wykaz firm posiadających wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie miasta Bartoszyce:

- 1) Przedsiębiorstwo Gospodarki Nieczystościami Sp. z o. o z siedzibą w Ornecie;
- 2) Eko-Bart S. C. Mizio, Kamiński z siedzibą w Bartoszczach;
- 3) Bartko Sp. z o. o z siedzibą w Bartoszczach;
- 4) ~~REMONDIS Mrągowo Sp. z o. o z siedzibą w Mrągowie;~~
- 5) Utyl-Service Bis Joanna Sochaczewska z siedzibą w Brodnicy;
- 6) REMONDIS Warmia-Mazury Sp. z o.o. w Olsztynie;
- 7) KOMA Sp. z o. o Sp. k. z siedzibą w Elku;
- 8) ~~Błysk-bis Sp. z o. o. z siedzibą w Makowie Mazowieckim.~~

Na terenie gminy Bartoszyce funkcjonuje również Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), w którym mieszkańcy Bartoszczy mogą zostawić wytwarzane przez siebie, selektywnie zebrane odpady komunalne. PSZOK przyjmuje nieodpłatnie posegregowane odpady dostarczone wyłącznie od osób fizycznych z miasta Bartoszyce. W analizowanych latach 2008-2019 spadła ilość odpadów komunalnych zmieszanych, zebranych w ciągu roku o niemal 1500 ton (Tabela nr 28). Przyczyniła się do tego w dużej mierze segregacja odpadów wg. grup asortymentowych.

Tabela nr 28

Odpady komunalne - zmieszane odpady zebrane w ciągu roku	2008	2009	2010	2011	2012	2019
Ogółem [t]	7693,01	7441,82	7085,06	7177,64	6681,44	5854,45
Z gospodarstw domowych [t]	5760,01	5798,7	5406,25	5440,86	4377,3	4197,34
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]	229,3	232,5	214,8	217,9	176,7	178,7

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

Pozytywnym aspektem jest brak dzikich wysypisk na terenie Miasta. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2008-2019 nie istniało żadne dzikie wysypisko (Tabela nr 29).

Tabela nr 29

Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych)	2008	2009	2010	2011	2012	2019
Odpady wytworzone w ciągu roku [tys. t]	6,4	6,7	6,6	6,5	6,4	9,8
Poddane odzyskowi [tys. t]	6,1	6,4	6,1	6,1	6,0	0,0
Unieszkodliwione razem [tys. t]	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	9,7
Odpady składowane w % wytworzonych [tys. t]	4,7	4,5	4,5	4,6	6,3	b.d.

Źródło: <http://stat.gov.pl/bdl/>; Opracowanie: Ekoplan Pracownia Urbanistyczna

Reasumując, miasto Bartoszyce cechuje bardzo duży stopień zwodociągowania (100 % mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej) i skanalizowania (niemal 100 % mieszkańców ma dostęp do sieci kanalizacyjnej). Również ponad 92 % ludności korzysta z sieci gazowej. Grunty miasta są w przeważającej części uzbrojone w podstawowe sieci uzbrojenia terenu. Miasto prowadzi też działania zachęcające do selektywnej zbiórki odpadów. Plusem jest również wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł energii (kotłownie na biomasę czy panele słoneczne). Stan infrastruktury technicznej jest na zadowalającym poziomie.

LITERATURA

- 1) Hydrologia regionalna Polski pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007.
- 2) Informacja o stanie mienia komunalnego m. Bartoszyce na dzień 31 grudnia 2013r. (załącznik nr 2 do Zarządzenia Burmistrza Miasta Bartoszyce Nr 40/2014 z 21.03.2014r.)
- 3) Numeracja Dróg Gminnych Woj. Warm.–Mazurskiego. Tekst Jednolity uchwały nr 62/290/04/II Zarządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dn. 14 grudnia 2004r.
- 4) Numeracja Dróg Powiatowych Woj. Warm. – Mazurskiego. Tekst Jednolity uchwały nr 62/289/04/II Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dn. 14 grudnia 2004r.
- 5) Ocena roczna jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim za rok 2006.
- 6) Powiatowa Stacja Sanitarno–Epidemiologiczna w Bartoszykach. Ocena Stanu Bezpieczeństwa Sanitarnego Miasta Bartoszyce za 2013 rok.
- 7) Prognoza oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019.
- 8) Program ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019.
- 9) Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2012-2015.
- 10) Polska 2012. Raport o stanie gospodarki. Warszawa 2012. Ministerstwo Gospodarki.
- 11) Stan sanitarno-higieniczny województwa warmińsko-mazurskiego 2013.
- 12) Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013. Urząd Statystyczny w Olsztynie. Gmina Miejsca Bartoszyce.
- 13) Strategia Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009-2015 (Projekt: Bartoszyce, grudzień 2009).
- 14) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Bartoszyce 1998/99.
- 15) Trasy Rowerowe w Polsce Wschodniej. Studium Wykonalności. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- 16) Waloryzacja i program ochrony alei przydrożnych woj. warmińsko-mazurskiego. Regionalny Ośrodek Badan Dokumentacji Zabytków w Olsztynie.
- 17) Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miejskiej Bartoszyce na lata 2013-2017.
- 18) Województwo warmińsko-mazurskie. Plan zagospodarowania przestrzennego. Olsztyn 2002.
- 19) Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Bartoszyce 2013.
- 20) Zarządzenie nr 32/2012 Burmistrza Miasta Bartoszyce z dnia 29 marca 2013r. w sprawie: przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Bartoszyce w 2011r.
- 21) Zarządzenie nr 33/2013 Burmistrza Miasta Bartoszyce z dnia 25 marca 2013r. w sprawie: przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Bartoszyce w 2012r.
- 22) Zarządzenie nr 40/2014 Burmistrza Miasta Bartoszyce z dnia 21 marca 2014r. w sprawie: przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Bartoszyce w 2013r.
- 23) <http://bartoszyce.pl/>
- 24) <http://bazagis.pgi.gov.pl/website/cbdg/viewer.htm>
- 25) <http://bip.bartoszyce.pl/>
- 26) http://bip.visacom.pl/psse_bartoszyce/
- 27) <http://clc.gios.gov.pl/>
- 28) <http://geoportal.pgi.gov.pl/>
- 29) <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>
- 30) <http://ikar2.pgi.gov.pl/pl/adresy-wms-pig-pib.html>
- 31) http://www.mg.gov.pl/files/upload/8436/PL_MG_DSA_MWP_Polska_2012_Raport_o_stanie

- _gospodarki_w_ost.pdf
- 32) <http://www.mobilis.pl/>
  - 33) <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>
  - 34) <http://rdlpol.gis-net.pl/>
  - 35) <http://spdpsh.pgi.gov.pl/PSHv7/>
  - 36) <https://www.gddkia.gov.pl/>
  - 37) <http://mapy.geomeliportal.pl/>
  - 38) <http://www.gios.gov.pl/>
  - 39) <http://www.olsztyn.lasy.gov.pl/>
  - 40) <http://www.pgi.gov.pl/>
  - 41) <http://www.stat.gov.pl/bdl>
  - 42) <http://www.uke.gov.pl/>
  - 43) <http://www.wmsse.com.pl/;05.05.2014 r.>
  - 44) <http://wrota.warmia.mazury.pl/>
  - 45) <http://www.wuoz.olsztyn.pl/>
  - 46) <http://www.zdw.olsztyn.pl/>
  - 47) <http://www.3.imgw.pl/>